

Kapitel 1. Pers sång

Det var en tydlig reva, absolut ingen tvekan om det. Tids revan hade bara varit öppen i några sekunder, men det var som om alla tiders otyg kom fram ur sina skrymslen. Den ena var värre än den andra. De med horn såg nästan komiska ut, så malplacerade i det lilla Målillas tätort.

Jag vaknade med ett leende på läpparna över den absurda, men också komiska drömmen. Psykofarmaka hade gett mig många liknande drömmar på sistone. De tidigare hallucinationerna var som bortblåsta av den nya medicinen. Ett tag hade jag antingen besök av änglar eller djävlar, de kom växelvis. Det var min sjukdom som talade, och de tusentals rösterna ekade i mitt huvud oavsett tid på dygnet.

När det var som värst, var jag inlagd på psyket. Jag var en fara för mig själv, men knappast för andra. Jag hade vänt allt inåt, mot mig själv. De tog blodprover på mig och konstaterade att stresshormonet var lika högt som hos uridsmänniskan när sabeltandade tigrar jagade dem. Min läkare, den dumme fan, begrep inte att jag faktiskt levde under ständiga dödshot. Därav mina extrema värden för stresshormonet. Att leva med olika typer av röster dygnet runt och sedan bli så utmattad att jag började hallucinera. Den jävla läkaren var en idiot.

Efter många års mental sjukdom fick jag en ny medicin. Jag vet inte hur jag ska förklara det, men det var som att ha haft en grå filt över mig, där allt gick i gråa toner. Det spelade ingen roll i vilket läge eller kontext, allt var grått. Och dessa jävla röster som tävlade om min uppmärksamhet inne i mitt huvud. Men när jag fick den nya medicinen, var det som om den gråa filten lyftes från mig och alla färger sprakade i olika nyanser. Om jag säger att det var den första dagen i mitt liv, överdriver jag inte. Jag kunde känna lukter och smaker på ett helt annat sätt. Jag blev på nytt född.

Jag minns dag två. Jag hade sovit hela natten, vilket var mycket ovanligt. Jag steg upp, rullade upp rullgardinen och tittade ut genom fönstret. Våren hade kommit och allt var utslaget, så grönt att det nästan gjorde ont i mina ögon. På kvällen innan jag somnade var jag övertygad om att allt skulle återgå till mitt normala tillstånd igen. Jag vågade inte tro på det som skedde. Men allt ljus och alla nyanser blev kvar till min stora förvåning. Veckorna gick och jag förblev i det tillståndet, fast jag var övertygad om att den gråa filten när som helst skulle läggas över mig igen. Varför skulle den inte göra det? Det hade ju blivit mitt normala tillstånd och detta nya var så främmande. Hur skulle jag kunna hantera min nya symtomfrihet?

Jag hade hunnit bli trettiofyra år gammal. Min sjukdom hade tagit bort hela mitt vuxna liv och en stor del av min tonårsperiod. Jag har få minnen kvar från tiden innan. Jag kan fortfarande inte förstå vad som hände. En av mina terapeuter jämförde mitt tillstånd med en före detta narkoman som blev drogfri i samma ålder som jag. Vi var kanske femton-sexton år innan sjukdomen eller drogmissbruket tog över våra liv. Så var det. Jag var mentalt max femton år i tjugooåttaåringens manskropp. Jag frågade terapeuten hur jag skulle kunna hantera det. Hon svarade att jag skulle behöva växa upp i turbofart. Det var många år att ta igen på kort tid.

Jag hade bråttom att kliva in i vuxenvärlden, en värld som inte förstod femtonåringens behov av att komma i kapp sig själv. Min läkare varnade mig flera gånger för att inte ha för bråttom – det kunde komma bakslag. Den grå filten kunde komma tillbaka. Jag skulle ljuga om jag sa att jag inte var rädd för att mitt nya tillstånd och symtomfrihet skulle försvinna och att mitt gamla jag skulle återvända. Det var en ständig rädsla att falla djupt ner i det mörka, bottenlösa hålet med alla fruktansvärda röster. Men jag hade bråttom att komma tillbaka, det var som en metronoms tickande i allt för hög takt.

Så här i efterhand inser jag att jag gick in i ett maniskt tillstånd. Jag skulle ta igen allt på så kort tid som möjligt. Gymnasiestudierna tog jag igen på mindre än ett år. Jag rusade fram i tillvaron, övertygad om att jag på så sätt skulle kunna komma i kapp min egentliga ålder.

Sedan kom kraschen. Nu förstår jag varför. Man kan inte göra allt på en gång och komma i kapp på det sättet. Det blev ingen grå filt över mitt huvud, utan jag kunde helt enkelt inte komma ur sängen. Jag var totalt dränerad på energi. Minsta lilla sak, som att gå de sju stegen till toaletten, var en kraftansträngning.

När jag hade återhämtat mig en aning, damp det ner ett brev från socialen. Ingen hade drivit för att få till en sjukersättning för mig under min långa sjukdomsperiod. Det hade hamnat mellan stolarna, och jag var oförmögen att strida för en sådan sak. Men jag minns att något var på gång för många år sedan; medicin efter medicin skulle testas och utvärderas varje kvartal. En socialsekreterare ville ha ett möte med mig. Jag förstod ingenting av vad som höll på att ske.

Min läkare förklarade för mig, via telefon, att jag ansågs färdigbehandlad och så pass symtomfri att han hade blivit tvingad att friskförklara mig och att vara till arbetsmarknadens förfogande. Det var nya tider nu, jobb-linjen var högsta mode. Alla skulle ut och jobba. Tanken var att ingen längre skulle kunna vara parasiter. Det sade förstås inte politikerna rakt ut – men det var det de menade.

Det hade gått ett år sedan rösterna och hallucinationerna försvann. Jag vet inte hur jag hade tänkt mer än att försöka få ett liv, komma i kapp mig själv. Detta var nytt, och min anpassade gymnasieutbildning hade jag klarat endast på grund av att den var digital över nätet. Jag hade inte varit i en samling av människor sedan högstadiet. Jag hade en stark önskan att leva ett så normalt liv som möjligt. Det fanns en skörhet hos mig, och jag hade ingen aning om var gränsen för ansträngning och stress låg.

Jag kom till socialkontoret i god tid innan mötet. Det var knöckfullt med människor, och jag kunde registrera något speciellt i deras ögon. Precis innan socialsekreteraren kom för att hämta mig, insåg jag vad deras blickar betydde. Det var en dos rädsla att deras försörjningsstöd kunde dras in när som helst. Plus en vilshenhet och tillplattethet, att de var i händerna på någon med makt. Deras personliga integritet hade tagits ifrån dem den dagen de blev tvungna att söka försörjningsstöd.

Det var med mycket obehagliga känslor när socialsekreteraren öppnade dörren till mötesrummet. Jag hade ingen om vad som skulle hända. När vi kom in så satt det redan en kvinna som presenterade sig som Charlotte och var arbetsmarknadssekreterare. Hon talade fort med en röst som jag förstod att inte gillades att sägas emot. Efter någon minut så hade jag slutat lyssna på henne utan satt bara och knickade med huvudet. Till slut så slutade hon att prata och nu var det socialsekreterarens tur att tala.

– I och med att du är friskförklarad måste vi börja få i gång dig, och det är därför Charlotte är här. Hon kommer att bli din handledare för att du ska komma i gång att arbeta, sade hon.

Det kom inga direkta hot från henne, men de förtäckta var tydliga: om du inte går med på detta, kommer det att få konsekvenser för dig. Jag hade fortfarande inte sagt ett ord, och precis när jag skulle säga att det var lite överväldigande, började Charlotte tala med sitt snabba tempo. Hennes röst skapade ett obehag, och hennes hastighet verkade vara ett sätt att undvika följdfrågor. Jag såg att hennes mobil blinkade till flera gånger, och efter varje gång talade hon ännu fortare. Till sist lyckades jag mobilisera mig så pass att jag hörde det sista hon sade:

– Jag har tänkt att du ska börja med en lågtröskelutbildning, och sedan får vi ta det därifrån. De båda utbildningsledarna är helt fantastiska och har uppnått otroliga resultat, sade hon.

Mötet avslutades och jag skulle påbörja den så kallade, lågtröskelutbildningen, på måndag, kommande veckan. Jag visste inte om det var något orwelliskt över namnet på kursen men det var något storebrorsaktigt över det eller något annat absurt, som jag associerade det till. Friheten, som kursen hette.

Jag hade egentligen inga funderingar över det, förutom rädslan att stressen kunde göra mig sjuk igen. De två kvinnorna behandlade mig som om jag var frisk, utan några sjukdomar. Det tog mig någon dag att inse det. Men så var det. För dem var hela min sjukdomshistorik raderad, och nu var det bara att kavla upp ärmarna, tyckte de.

Kapitel 2. Jasmines sång.

Ibland, när värktabletterna inte hjälpte, kom sådana obeskrivliga smärtor att jag till sist knappt visste var ursprungssmärthan fanns i kroppen. Men det var ryggen, från kota fyra och fem, som malde ner alla nerver och strålade ut smärta. Om jag hade suttit för länge var jag tvungen att resa mig för att kotorna skulle gå isär igen och smärtorna skulle lägga sig lite grann.

När jag äntligen kom till Sverige som anhörig flykting, var jag så lycklig den första tiden. Jag förstod tidigt att det skulle vara svårt att lära sig ett nytt språk, men friheten var något jag inte ens i min vildaste fantasi kunnat föreställa mig innan jag kom hit. Här kunde jag leva sekulariserat, med min tro som min privata ensak. Ingen hade rätt att lägga sig i det, och religionsfriheten var till och med inskriven i grundlagen. Men svenskarna var svåra; de flesta var antingen tysta eller fulla (då pratade de desto mer).

Min man och jag hade aldrig haft det bra, inte ens i hemlandet. Han flydde när militären kom till våra kvarter för att fänga in oliktankande och göra dem till kanonmat på slagfälten. Som vanligt fick de styrandes blod aldrig spillas, bara de som kunde avvaras, och till den kategorin hörde min man. Han var knappast subversiv; hans enda brott var att han tillhörde fel samhällsklass.

Innan dess bråkade vi mycket hemma, och jag kunde inte ta ut skilsmässa, inte ens efter att han hade misshandlat mig flera gånger. När han flydde drog jag en lättnadens suck, men nästa problem kom snabbt – min försörjning. Min mamma hade lärt mig sy när jag var liten, och det blev mitt levebröd. Jag trodde naivt att allt skulle bli bra när jag kom till honom i Sverige, men det blev det inte. Jag skuldsatte mig själv för att han slog mig och skämdes oerhört. Jag trodde att det var mina handlingar som retade upp honom så mycket att han tog till knytnävarna. Senare, efter att ha pratat med kvinnojouren, förstod jag att jag inte bar någon skuld för misshandeln. Det var endast han som var ansvarig. Det är så manipulation fungerar.

En dag var han bara borta, helt uppslukad av jorden, utan ett enda livstecken. Vi hade en son som skulle fylla två år dagarna efter att han försvann. Det var som den första flykten – jag andades ut och fick ett litet andrum i eländet. Redan innan sonen föddes hade jag fått olika typer av muskelsmärter. Jag sökte vård och avverkade läkare efter läkare, men ingen hittade något. Någon trodde det var fibromyalgi, en annan trodde det var posttraumatiskt stressyndrom. Jag ville arbeta men kunde inte på grund av alla fysiska åkommor.

När man har så mycket smärta påverkas till sist psyket av allt. Jag borde ha varit glad eller åtminstone lättad över att äntligen vara ifrån en våldsbenägen man. Men jag sjönk ner i en depression som inte ville släppa greppet om mig. Till sist diagnostiserades jag med kronisk depression, särskilt efter en ryggoperation som inte hjälpte mot smärtorna – de bara ökade.

När jag kom till Sverige hade jag stora hopp för framtiden, även om jag kom till min man. I det här landet var kvinnorna starka och jämlika. Jag skulle kunna börja jobba, tjäna mina egna pengar och inte vara beroende av en man. Vid ankomsten kändes det nästan utopiskt, men så självklart för alla svenska

kvinnor. Jag ville börja jobba direkt, bara lära mig språket, sedan skulle jag bli oberoende. Den euforin jag kände går inte att beskriva i ord. Men inget av det blev verklighet, och jag sjönk bara ännu djupare ner.

Jag blev beroende av ekonomiskt bistånd – jag hade inget annat val. Min dåliga självkänsla fick ytterligare törnar vid de ekonomiska avstämningarna. Jag hade laddat ner Swish-appen, för jag trodde det skulle underlätta vardagen. En Swish höll på att sluta med en förskräckelse när socialsekreteraren upptäckte den under en avstämning. Jag visste inte att om jag fick en Swish ansågs det som en inkomst för mig och samma summa drogs av från försörjningsstödet. Vid upprepade Swishar kunde hela försörjningsstödet ifrågasättas, fick jag veta av henne. Jag hade handlat mat till mig och sonen och saknade sjuttio kronor på kontot. Min väninna swishade beloppet till mig, så jag fick hem maten till oss. Jag tog bort appen efter det mötet. Men det var inte bara Swishen som störde, utan när hon gick igenom saldot fick jag förklara de olika transaktionerna. Hon rynkade på näsan när jag förklarade. Hon var vuxen och det var inte jag.

Dagen efter stod en hög politiker i tv och pratade om att det inte ska gå att stapla bidrag på bidrag. Först trodde jag att han menade andra typer av bidrag, tills jag förstod att han menade oss som hade försörjningsstöd. Jag har svårt att tro att en sådan hög politiker kan vara så okunnig, så han måste ha en annan agenda. När han pratade om jobb-linjen förstod jag att de kommer att börja jaga mig. Samhället jag kom till för nästan tjugo år sedan var i förändring, och det var inte till det positiva. Ju mer ojämnt det blev, desto mer skulle vi utsatta jagas. Jag kunde inte tolka det på något annat sätt.

Jag blev opererad i ryggen första gången för några år sedan. Till en början var smärtan lite mindre, men den kom smygande tillbaka och efter något år var jag på ruta ett igen. Jag blev erbjuden ännu en operation trots riskerna att bli sämre, så jag tog ändå chansen att bli bättre. Men det blev jag inte. Vissa dagar kommer jag knappt ur sängen; om det inte är depressionen som gör sig påmind, så är det rygg- och muskelsmärterna. Den enda orsaken att jag fortsätter är min son. Utan honom hade jag gett upp för länge sedan. Det är som att leva i ett mörker. Det går inte att se någon ände.

Jag fick ett brev från socialen en dag. Det var från socialsekreteraren, som informerade att de skulle starta en process för att ansöka om sjukersättning för mig. Min familjerådgivare, som hade hjälpt mig mycket tidigare, förklarade vad ett SIP-möte var och innebar. Till sist förstod jag att kommun och region skulle samordna sina resurser för att kunna söka sjukersättning hos Försäkringskassan. Det första SIP-mötet blev dock inte av eftersom den privata vårdcentralen uteblev. Trots det var det ett bra möte – socialsekreteraren förklarade att ekonomiskt bistånd, eller försörjningsstöd, bara ska vara en tillfällig lösning. Vid sjukdom, om man inte kan arbeta av olika orsaker, ska man ha sjukersättning.

Jag förstod att diagnosen för kronisk depression var glasklar, men mina muskel- och ryggproblem var underdiagnostiserade. Trots att åtminstone trettio olika läkare, både allmänläkare och specialister, hade undersökt mig genom åren, fanns det bara en vag fibromyalgidiagnos som knappt kunde användas. Det fanns även dokumentation om mina tidigare ryggoperationer, men läkarna ansåg att de hade varit lyckade.

Vid nästa SIP-möte, efter att jag hade bytt vårdcentral, låg mycket fokus på smärtlindring och en naiv förhoppning om att allt skulle bli bra med nya mediciner. Det skulle göras en uppföljning var tredje månad för att se hur medicinerna verkade för mig. Det sades inte hur många mediciner som skulle användas eller hur många kvartal detta skulle pågå, vilket innebar att det medicinska experimentet i princip kunde bli oändligt för att läkaren skulle slippa skriva ett läkarutlåtande.

Min väninna, som alltid följer med mig på alla möten, drog mig i armen så fort vi kom ut från mötet och sade: – Läkarna idag är livrädda för Försäkringskassan. Den där jävla läkaren kommer aldrig skriva ett utlåtande som stämmer överens med hur du mår och dina smärtor. Det är tammefan bara bullshit.

Det jag totalt missade, eller kanske inte var nog uppmärksam på i slutet av SIP-mötet, var att jag även skulle göra en arbetsförmågebedömning. Det var tur att jag hade min familjerådgivare som förklarade ingående vad det innebar. Jag skulle bli inskriven på AMA och få en egen arbetsmarknadssekreterare. Min socialsekreterare hade bokat in ett möte redan nästa dag för ett trepartsmöte.

Det var som vanligt att jag inte visste vad som väntade mig. När jag satte mig i det lilla mötesrummet med socialsekreteraren och arbetsmarknadssekreteraren, kunde jag snabbt se att den senare såg stressad ut. Hennes mobil plingade och skärmen blinkade nästan hela tiden. Hon visste mycket väl vad psykisk ohälsa innebar, eftersom hennes son var psykiskt sjuk. När jag frågade något såg hon väldigt störd ut, som om hon fick kritik bara för att jag frågade något. Det var en olustig atmosfär i rummet; de som borde vara på min sida verkade vara fiender. Det var märkligt, eftersom det var socialen som hade dragit i gång ansökan om sjukersättning.

Till sist blev jag inskriven på AMA, och arbetsmarknadssekreteraren bedyrade att utbildningen vi skulle starta med var en lågtröskelutbildning som heter ”Friheten”. Strax innan mötet var slut berättade hon om de duktiga kursledarna och de fantastiska resultat de hade uppnått under flera år. – Nu ska vi kavla upp ärmarna, avslutade hon med.

Det hade inte nämnts något om att göra en arbetsförmågebedömning. Jag tyckte det var dubbelt konstigt, eftersom det var socialen som hade startat upp allt och det var deras pengar. Det borde ha varit prioritet nummer ett för dem att se till att jag gjorde en sådan. Det var förvirrande.

Kapitel 3. Jannes sång.

Jag läste brevet jag hade fått flera gånger innan jag verkligen förstod. Jag är inte dum utan normalbegåvad, men texten var så utformad och tvetydig att läsaren, som brevet var ämnat för, framstod som en anomali. Det var nog så de såg mig, trots att jag hade dubbelt så lång arbetslivserfarenhet som både socialsekreteraren och hans chef tillsammans. Den springande punkten var att jag hade rasat igenom alla skyddsnäten och befann mig på det lägsta, det vill säga, jag hade försörjningsstöd.

För en person som hade jobbat i nästan fyrtio år var det en besynnerlig resa från att vara en självständig person till att nästan vara livegen. De små allmosorna som delades ut numera skulle jag tacksamt bocka och ta emot. Det hade varit en långvarig process som bara den starkaste klarar av, och förutsättningen är att man är frisk hela tiden. Det var lite som att jag var en anomali, och om någon parameter ändrades blev det en ny anomali. Det var inget man kunde förklara för utomstående. För dem var det bara att ta en pill och gå vidare. Jag hade också varit en sådan med den attityden, ”ta en pill och gå vidare”, och nu ser jag hur föraktfullt det hade varit.

Jag tror redan att mitt ena knä började krångla på mellanstadiet efter jag hade fastnat under redskaps gympan. Jag skulle först gå på bommen och i slutet på den hängde ett rep, som jag skulle kasta mig till och börja pendla för nästa rep. Jag missade det första repet och föll hårt ner på gympasalens hårda golv och lyckades få benet under mig på något märkligt sätt.

Hos skolsystemen var det att knäskålen var ur led som hon vred tillbaka. Sedan dess har det knäet alltid varit svagare. Jag vet inte hur många gånger det har vikt sig, vilket har lett till att jag har ramlat. Det märkliga var att, trots mitt dåliga knä, fungerade det bra när jag spelade fotboll. Jag var rätt duktig både som pojklagsspelare och junior.

Det första jobbet jag hade var i en fabrik där jag körde truck. Varje gång jag hoppade ut ur den tolvtons trucken landade jag på mitt friska knä. Det tog inte lång tid innan jag började utveckla artros i det friska knät. Jag bytte jobb till förpackningsindustrin och packade varor under åtta timmar, oftast med händerna över axelhöjd, vilket ledde till molande värk.

Det var där jag träffade min blivande fru. Vi gifte oss och fick barn. Vi köpte hus precis efter att vårt andra barn hade fötts. Det var mycket att renovera och vi hade en snål budget, så det mesta fick vi göra själva. Vi hade aldrig haft råd att köpa ett nybyggt hus eller ett hus som det bara var att flytta in i, på våra arbetarlöner.

Mina knän var hela tiden ett bekymmer och när det mesta av renoveringen var klar blev jag opererad i knät som jag skadade under gympan. Det visade sig vara en trasig menisk, och korsbanden var inte av men satt en aning fel, enligt läkarna. Jag märkte ingen skillnad, varken bättre eller sämre – knät var lika svagt som tidigare.

Under den långa sjukskrivningen började jag tyvärr dricka sprit. Till en början skyllde jag på smärtan till min fru och alkoholen lindrade den. Hon gick med på det den första månaden, men sedan ströp hon kranen, det vill säga, hon slutade köpa sprit till mig. När hon gick hemifrån för att lämna barnen på dagis och sedan cykla till jobbet, tog jag en taxi till bolaget.

Efter några månader kunde jag återgå till jobbet och skötte det exemplariskt under ett par år. Men törsten efter sprit exploderade varje helg; jag var full från fredagseftermiddag till söndagsmorgon. Jag lovade min fru att nästa helg skulle jag vara nykter, men det löftet höll jag aldrig.

Det var bara en fråga om när hon skulle ta barnen och flytta och begära skilsmässa. Den dagen kom en lördag morgon i mars. Jag var fortfarande full när jag vaknade, nerspydd i soffan, och såg min fru och barn i hallen, påklädda. Sedan slogs ytterdörren igen. Hon hade fått nog.

Det borde ha varit en väckarklocka, men det blev det inte. Min alkoholism blev bara värre. Om jag stålsatte mig kunde jag till en början klara mig fram till torsdagar utan att supa. Med tiden blev det onsdagar, och kort därefter tisdagar, när jag kunde supa mig redlös.

En dag kom jag till jobbet och var fortfarande full. Jag blev ertappad och skickad till rehab direkt. Det enda jag tänkte på under vistelsen var att supa när jag kom hem, och det gjorde jag också. Det blev en rehabresa till kort efter den första.

Det var faktiskt en förkylning som skulle visa sig vara min räddning. Normalt tar en sådan max en vecka att bli av med, men jag blev bara sämre och sämre och blev inlagd på sjukhuset. Mina blodvärden var riktigt dåliga, särskilt leverproverna var alarmerande. Läkaren förstod att jag var alkoholist och sade:

– Du kommer att dö om du inte slutar dricka sprit.

Men det var jag inte mottaglig för, inte då i varje fall. Dagen innan jag skulle bli utskriven kom skyddsombudet förbi och talade med mig. Jag lovade att följa med till ett AA-möte dagen efter. Det skulle visa sig vara min räddning; det var några återfall i början, men nu har jag varit nykter i nästan tjugo år.

När man har misskött allt, inte minst ekonomin, hamnar man hos fogden rätt tidigt. Huset var sålt sedan lång tid tillbaka och jag hade en liten etta med kokvrå. Jag hade tur som fick skuldsanering och efter fem år var jag skuldfri. Det var förnedrande, men jag hade själv satt mig i den sitsen. Inte ens då kände jag att jag hade rasat igenom; det hade jag inte gjort, riktigt än.

Jag skämdes att gå tillbaka till mitt gamla jobb, så jag sade upp mig och flyttade till grannstaden och fick ett nytt jobb i en cementfabrik. Det började ljusna för mig, men jobbet var slitigt och många arbetsmoment var över axelhöjd. Det började med att jag fick ont i vänsterarmen, och smärtan fortsatte

upp i axlarna. Det strålade av smärta från axlarna ner över ryggen, ner i armarna och över bröstet. En natt trodde jag att jag hade fått en hjärtinfarkt, men det var smärtan från axlarna som spökade. Nu började sjukskrivningarna igen, men den här gången höll jag mig ifrån spriten. Jag var borta en till två månader och kom tillbaka, men kunde max jobba två månader innan det var dags igen med en sjukskrivning.

Det skulle bli en ny operation, denna gång i axlarna. De skulle operera in några typer av metallplattor som, enligt läkarna, skulle avlasta belastningen på axlarna. Men de kunde inte ta båda samtidigt utan fick ta en i taget. Det blev först en konvalescensperiod följt av en till. Jag hade nästan lika mycket smärta efter de två operationerna, och om de inte gjorde sig påminda så var det mina knän som gjorde det.

Mot alla odds skulle jag börja jobba igen i cementfabriken, men då kom nästa dråpslag – fabriken lades ner och jag slängdes ut i arbetslöshet, och jag hade kommit över femtio. Jag tror aldrig jag har jobbat så hårt innan i mitt liv som under den perioden. Jag sökte alla jobb som fanns och var till en början rätt säker på att det skulle bli en kort arbetslöshetsperiod. Det blev inte så, och jag blev utstämplad efter ett år.

Jag hade köpt en flaska vodka och satt och stirrade på den en hel helg. När söndagskvällen kom hällde jag ut allt i vasken. Dagen efter sökte jag försörjningsstöd. Jag hade inget val. Jag hade sjunkit igenom alla skyddsnät, de som jag tidigare trott var så finmaskiga. I verkligheten var de så grova att jag knappt märkte att jag föll igenom dem. Jag hade försökt sjukskriva mig för att slippa socialen, åtminstone en tid. Mina smärtor i axlarna var påtagliga och numera kroniska, men ingen läkare vågade sjukskriva mig.

Nu har jag haft försörjningsstöd under flera år. För något år sedan skickade socialen in en ansökan om sjukersättning till Försäkringskassan, men den kom i retur efter någon månad med avslag. De ansåg att det fanns fiktiva arbeten för mig¹. Nu står jag med mössan i hand och ber om allmosor för att överleva. Det går inte en dag utan att jag tänker på alkohol. Den extrema dragningskraften i spriten, som gör att ens bekymmer försvinner för en kort stund, är så lockande och så förgörande.

Det enda som är positivt, och kanske det enda som håller mig borta från spriten, är att jag har fått bra kontakt igen med mina barn, mina fina barn Alfons och Kajsa.

Jag tummade på brevet och läste det en sista gång och suckade tungt. Att bara kalla en lågtröskelkurs för ”Friheten” vittnar om hur oseriöst det kommer bli, och samtidigt, om jag inte samarbetar kanske socialen drar försörjningsstödet. Jag är inte vuxen längre. Jag har blivit reducerad till något som påminner mer om barndom, men utan dess charm och sorglöshet – utan endast att någon annan bestämmer över dig.

Kapitel 4. Klaras sång.

Så länge jag kan minnas har ångesten dominerat mitt liv. Det var så illa att jag som nioåring försökte ta mitt liv. Jag hade tagit pappas morakniv, gått in i badrummet och skurit upp vänster handled. Det var mina syskon som slog larm, och ambulansen kom i tid så mitt liv inte gick till spillo. Mina föräldrar var mer besvärade över situationen än oroliga för mig. Det kanske är min bedömning, men de kom bara och hälsade på mig två gånger under de nästan sex månader jag var inlagd. Första gången var precis efter att jag kom från intensivvård, och andra gången strax innan jag skulle bli utskriven från barnpsykiatri. De var väl tvungna att skriva på papper som vårdnadshavare före min utskrivning.

Sju år tidigare hade jag blivit adopterad från Chile. Jag minns inget från den tiden, men det var en känsla som jag ännu idag inte kan förstå. Det kanske är mer än en känsla, kanske två eller tre. Den första, som inget barn kan förstå, är den villkorliga kärleken, den som beror på din prestation för att förtjäna deras kärlek och omtanke. Den malande frågan om att inte duga till, utan att jag måste vara duktig, inte i min värld utan i deras värld. Det var att bli reducerad till en docka som togs fram till allmän skådning. Ibland kunde jag, som jag minns min barndom, se mig själv som en trofé för dem.

Jag blev uppryckt med rötterna flera gånger, så när jag kom till Sverige och mina blivande adoptionsföräldrar, förväntade jag mig att någon annan skulle komma och hämta mig. Allting var endast en provisorisk åtgärd för nästa flytt. Den känslomässiga lärdomen jag har tagit med mig i vuxen ålder är att allt är förändligt och tillfälligt, oavsett vad det gäller.

Den andra starka känslan var att vara alienerad. Det påtagliga att ingen såg ut som jag, men även den ständiga särbehandlingen i nästan alla situationer. Det kanske inte fanns så mycket rasism i den lilla orten jag växte upp i, men det var även den positiva särbehandlingen att alltid bli sedd och de tusen frågorna jag fick:

– Var kommer du ifrån? Ibland på engelska och ibland på spanska.

Den tredje känslan, och den värsta, är den som är omöjlig att hantera och förstå själv. Jag tror att den har sin grund i de första tre åren av mitt liv. Det var många olika som tog hand om mig, och när jag fäste mig vid någon var den borta nästa dag, bara för att en ny person skulle ta hand om mig. Jag har några minnen från den första tiden hos mina adoptionsföräldrar; att jag förväntade mig att främmande människor skulle komma och ta hand om mig. Det var rädslan och känslan att allt var utbytbar och att jag inte hade något värde, för jag kunde slängas runt till vem som helst. Den fruktansvärda känslan av att inte vara värd något.

Hur skulle jag som fjortonåring kunnat förklara allt detta för psykologen på BUP, när det var helt obegripligt för mig i en värld där de försökte göra det begripligt från en helt annan synvinkel? Från deras synvinkel och aldrig min – för den kunde de inte ens ana och förstå.

Det var från alla dessa skörheter jag utvecklade min bipolaritet. Det skulle bli en lång och svår resa innan jag fick min diagnos.

Under hela min grundskoletid, trots min ångest, var fasaden solid utåt; jag var en mönsterelev. Jag hade fantastiska vänner och var nästan alltid borta från hemmet. Jag bodde nästan mer eller mindre hos mina vänner och deras föräldrar. Där fick jag vara barn och sedan ungdom. När vi sedan blev vuxna spreds alla för vinden eller sprang förbi, och jag blev kvar och övergiven. Den ofullständiga känslan levde kvar så djupt inom mig, men då förstod jag inte det.

I början av vuxenlivet sjönk jag ner i depressioner, och när jag kom upp till ytan igen var det bara att ta en ny tur ner i helvetet. Ångesten förlamade mig. Jag sökte vård och träffade läkare efter läkare, men ingen förstod mig. Deras parametrar inkluderade inte min historia. Hur skulle jag kunna förklara något jag själv inte förstod? Det enda jag kunde säga var att jag pressades ihop av två väggar och inte fick luft.

Jag började kompensera och negligera så till den milda grad att jag blev manisk under perioder i flera år. Det var då jag fick vänner och pojkvänner; de såg mig som ett extremt energiknippe trots mina hundrafemtiofem centimeter i strumplåsten. Ingen av dem förstod att min hjärna var på helspänn under dygnets alla tjugofyra timmar. Alla tankar snurrade runt i huvudet utan att få fäste. Det var tortyr, men andra upplevde mig som spontan och glad.

Till sist kom kraschen och allt och alla försvann; arbete, vänner och pojkvän. De försökte nå mig, men jag svarade inte i telefon eller öppnade dörren när de ringde på. Jag isolerade mig självmant, eller var det så? Jag ville nog bara att ingen skulle se mig i det tillståndet. Jag tyckte då att det bara var mitt eget fel och ingen annans. Det var min skuld att jag var i det tillståndet. Bara mitt. Hur skulle jag kunna analysera och peka på allt jag hade varit med om? Jag trodde det var normalt och att det var jag som var onormal. Hur skulle psykologer och psykiatriker kunna förstå och inse min resa? Det var alldeles för stort för att greppa.

Så höll jag på i femton år, med att gå ner djupt i helvetet och pendla till att nå stratosfären. Efter varje manisk period hamnade jag i helvetet, och för varje gång var det ett djupare helvete. Den enda vaga diagnosen jag fick under den tiden var kronisk depression. När jag var i mani, vilket kunde vara allt från en dag till ett år och ibland ännu längre, arbetade jag kopiöst. Jag minns ett tillfälle när jag jobbade på ett konstgalleri – jag jobbade tjugofyra timmar i sträck utan paus. Jag fick beröm för att jag var en sådan dynamo. Jag kraschade givetvis någon vecka senare.

Av en ren tillfällighet upptäckte min läkare vad som stod på. Jag hade haft en av mina djupaste depressioner någonsin och hade ombokat mötet minst tre gånger. Jag minns att det var en fredag när depressionen hade släppt och jag hade gått in i mani. I väntrummet upptäckte jag att mina skor var smutsiga, och precis innan läkaren hämtade mig sprang jag in på toaletten och blötte servetter för att göra mina skor rena igen. Jag kunde inte sluta putsa dem när jag kom in till läkaren utan fortsatte att putsa mina skor (de var aldrig smutsiga). Då förstod läkaren vad jag led av – jag var bipolär. Det var för henne en av de mest framträdande manier hon hade sett under sin tjugofyra åriga karriär som läkare.

Jag fick äntligen rätt medicin, litium, och jag började balanseras så jag inte sjönk ner så djupt eller steg så högt – utan höll mig på en någorlunda jämn nivå¹. Jag fick en KBT-psykolog som trodde hon skulle lära mig att hantera de obearbetade känslorna och upplevelserna. Jag ställde aldrig frågan till mig själv – varför ska jag hantera något som jag inte själv har någon skuld till? Det var ju inte jag som skulle lära mig hantera utan de som hade skadat mig, för att inte göra om samma misstag. Men så tänkte aldrig jag, utan det var ändå rätt skönt att tala med psykologen även om det inte hjälpte mig överhuvudtaget.

Jag fick veta att sömnen är en av de viktigaste nycklarna för att hålla en jämn nivå som bipolär. Förutom litiumet var sömnmediciner en stor del av framgångsreceptet för mig. Efter åren har gått har mina kognitiva förmågor försämrats avsevärt. Mitt lokalsinne och minne är att jämföra med Doris, fisken i "Hitta Nemo". Det kanske är lite överdrivet, men det blev socialt belastande att inte hitta hem när jag var ute på stan, och människor i min närhet märkte det. Jag kände mig så dum.

Min läkare sökte sjukersättning för mig, inte en gång utan flera gånger. Eftersom jag var utförsäkrad sedan länge kunde jag inte få någon sjukpenning, så den enda anhalten som var kvar var försörjningsstöd. Alla tidigare ansökningar hade avslagits på grund av oklar arbetsförmåga. Det räckte inte att ha en allvarlig psykisk sjukdom som gjorde mig skör och ständigt balanserande på en slak lina.

Sjukvårdsteamet hade ansökt för femte gången, och denna gång skulle arbetsförmågan prövas (alla visste att den var noll eller mycket liten). Min läkare tog bort sjukskrivningen för att jag skulle kunna vara till arbetsmarknadens förfogande. De ville få bort mig från försörjningsstöd i första hand. De visste hur mycket ångest jag fick av att bli försörjd av socialen, när de krävde in räkningar innan jag hade fått dem och de otaliga ekonomiska avstämningarna. Jag reflekterade inte så mycket över det, för jag var van att andra bestämde över mig. Jag var liten, i hopkurad och rädd; för mig var det ett naturligt tillstånd.

Jag fick ett brev där jag var kallad till en lågtröskelutbildning som hette "Friheten". Det var knapphändigt med information, mest om tid och plats. På sista raden stod något om att ta nya tag och se framtiden som en möjlighet. Jag tänkte inte så mycket på det, förutom min ångest över att hitta till huset där kursen skulle hållas. Men jag kunde utläsa att min arbetsförmåga skulle bedömas.

Innan utbildningen skulle det vara ett trepartsmöte med social- och arbetsmarknadssekreterarna. Jag hade sovit dåligt och vridit mig av oro och ångest hela natten inför mötet. Det enda jag minns är att arbetsmarknadssekreteraren såg stressad ut av någon anledning som jag inte förstod. Hon pratade fort och stressigt, men inget av vad hon sade registrerade jag, förutom att det var dags att kavla upp ärmarna.

På måndagen veckan efter skulle kursen ”Friheten” starta.

Kapitel 5. Nesirs sång.

Jag hade fått diagnosen posttraumatiskt stressyndrom. Jag hörde läkaren som fastställde diagnosen, men jag kunde inte lyssna; mina tankar var någon annanstans. Vägen hit hade varit förvirrad. Jag förstod aldrig varför jag reagerade som jag gjorde. Jag hade alltid varit en lugn person som aldrig tog någon plats. Nu föll jag ut i aggressivitet över småsaker som jag tidigare inte ens hade ryckt på axlarna åt – nu var det på liv och död. Jag förstod ingenting av mitt beteende.

Som knappt vuxen, knappt nitton år fyllda, hade jag flytt från ett inbördeskrig i mitt hemland. Jag gjorde allt för att hålla mig borta från det galna kriget, där forna grannar och vänner över en natt blev dödsfiender. Allt hade varit så obeskrivligt korkat. Polariseringen, demoniseringen och hatet mellan de två folkgrupperna hade kommit från ledarna på båda sidor. Så bröt kriget ut.

Jag höll mig undan uppe i bergen, där mina föräldrar hade ett litet sommarhus nästan högst uppe på toppen. Där uppe stannade jag under det första året, men kriget kom allt närmare geografiskt. Jag var tvungen att fly en andra gång och blev infångad i en by som motståndarna hade intagit. De beordrade alla ut på bygatan. Kvinnor och barn i ett led och pojkar och män i ett annat. Plötsligt ändrade sig milisens ledare och beordrade pojkarna att gå till kvinnornas sida medan vi män leddes ut ur byn. När vi kom till ett litet sandtag såg vi ett plank uppställt. De tio första i ledet beordrades att ställa sig vid planket. Det tog mindre än en sekund innan de avrättades. Det tog oss några sekunder att förstå vad som hade hänt, sedan bröt panik ut och vi sprang åt alla håll. Vi var minst ett sjuttiotial, och för milisen var det rena skjutbanan. En efter en föll vi till marken, skjutna i ryggen eller i bakhuvudet.

Jag är inte religiös, men den dagen skyddade någon mig och de få av oss som överlevde och dessutom lyckades fly. Vi var endast fem som klarade oss undan avrättning. Vi befann oss i en farlig situation; om vi kom till ”vår” sida skulle vi bli soldater och tvingas döda mina forna landsmän, och om vi kom till motståndaren visste vi nu vad som väntade oss. Det var som om all galenskap hade släppts lös samtidigt från båda sidors nationalism. En radikal ondska hade smittat ner de allra flesta.

Resten av flykten var som i en dimma, och när vi fem kom till ett annat land visste ingen av oss hur det hade gått till. Vi använde nätterna för att vara så osynliga som möjligt och låg lågt på dagarna. Om någon skulle visa mig en karta över vår flyktväg, skulle jag inte kunna peka ut den. Det var som ett långt töcken av ångest och rädsla.

När vi äntligen kom till det första flyktinglägret kunde vi äntligen andas ut, och ingen av oss ville prata om våra erfarenheter av kriget. Vi ville se framåt – vi ville glömma. Det var det första misstaget jag gjorde. Det traumatiska som ligger obearbetat kommer upp till ytan förr eller senare. Det blev jag varse om många år senare i det lugna och trygga Sverige.

Jag hade inga problem att anpassa mig i Sverige; jag lärde mig språket trots att det var svårt. Men eftersom jag redan var tvåspråkig innan jag kom hit, sägs det att det är lättare att lära sig ett tredje språk

när man redan kan två. Jag fick jobb som husvärd på ett stort kommunalt bostadsbolag, vilket passade mig perfekt. Jag fick fixa med praktiska saker och ha kontakt med de boende. Det var ett idealiskt jobb för mig, och jag stormtrivdes.

Det började med att jag hade svårt att sova. Under flera månader sov jag minimalt och hamnade i ett märkligt tillstånd där jag varken var vaken eller sov. Till slut skjutsade en av mina arbetskamrater mig till vårdcentralen, och en läkare skrev ut sömnmedicin direkt, utan att tjafsa om skärmtid eller kaffe innan sänggåendet.

Efter att jag började med sömnmedicinen blev det bättre ett tag, kanske i någon månad. Sedan startade mardrömmarna. Jag hade haft några återkommande mardrömmar tidigare, men nu var de fasansfulla, fyllda av avrättningar och massakern i grustaget. Samma hemska dröm rullades upp gång på gång; i slowmotion träffades mina olycksbröder av automatkarbiners projektiler. Det var som om kameran i drömmen bara kunde ta närbilder av förvridna ansikten och makabra sönderskjutna organ, kroppsvätskor och benfragment. Tidigare hade jag vaknat ur mardrömmarna, även om jag då var skräckslagen och sängen badade i svett. Men nu kunde jag inte vakna förrän jag tuppade av och vaknade framåt eftermiddagen.

Jag fick sömnmedicinen utbytt mot en annan. Min läkare trodde att mardrömmarna kunde bero på medicinen. Jag var redan sjukskriven, vilket var rätt bedömning – jag var oförmögen att arbeta. Det blev ingen skillnad med den nya sömnmedicinen – samma hemska drömmar kom varje natt. Förutom en viktig detalj – vid varje ny dröm lades ett litet avsnitt till.

Jag ville börja jobba igen. Jag klarade en dag, men nästa dag, efter ännu en mardröm, vaknade jag på köksgolvet och det hade redan blivit kväll. Jag var lättirriterad och började känna mig obekvämt ute, nästan panikslagen när jag handlade mat på ICA. Jag kände inte igen mitt ansikte i spegeln – det var samma ansikte men inte samma person som jag var innan.

Det är så jävla dumt, men jag kommer från en bondefamilj i en liten by långt från en stad. Vi såg fackföreningar som bolsjeviker, och när jag fick anställning på det kommunala bostadsbolaget tackade jag glatt nej till att vara med i facket. Jag kunde inte vara kvar som husvärd, så jag sade upp mig. Det är så jävla korkat, det vet jag idag. Det hade sett så annorlunda ut än hur verkligheten kom ifatt mig.

I stället för a-kassa blev det sjukskrivning i ett år, och sedan blev jag utförsäkrad. Mitt tillstånd förbättrades lite med olika mediciner, och Seroxat fungerade bäst. De allra värsta mardrömmarna dämpades, likaså torgskräcken, men jag hade en massa olika obehagliga tillstånd som kom och gick lite hur som helst.

När jag kom in på socialkontoret första gången trodde jag att det bara var att registrera sig och sedan skulle jag få pengar. Jag förstod att det kanske inte skulle vara så mycket, men tillräckligt för att kunna leva rätt normalt. Jag hade läst på nätet att man kunde stapla bidrag på bidrag, och enligt de flesta texterna jag läste skulle summorna vara över tjugotusen netto och högre. Den nivån lät bra, tyckte jag. Men det var inte alls så. Efter att allt var betalt hade jag kanske lite över fyratusen kronor kvar att leva på, och det skulle räcka till allt. Jag var för sjuk för att arbeta och för frisk för försörjningsstöd, ansåg de. Med hjälp av arbetsförmedlingen skulle jag ut och testa olika jobb. Jag arbetade gratis för olika företag i flera år, och trodde att de godhjärtat tog emot mig. Men jag insåg att de bara utnyttjade gratis arbetskraft. Det var aldrig aktuellt att anställa mig. Det var inte svårt att förstå att det var satt i system. Det var inte första gången jag förstod att svensken i gemen var naiv.

Till sist hjälpte inte medicinen längre och jag sjönk ner i min sjukdom igen, och den här gången kom alla symtomen på en och samma gång. Det var oftast förtäckt hot från socialen om jag inte gick med på saker och ting, så kunde det bli repressalier. Jag var inbokad till ett obligatoriskt möte med min socialsekreterare – det betyder att om du inte kommer så ryker försörjningsstödet, eller det är en extremt stor risk för det. Jag var lite sen till mötet och cyklade så fort jag kunde, och uppmärksammade inte att en buss svängde till höger och korsade min färdriktning. Jag cyklade rakt in i bussen på dess ena långsida. Jag föll ner på asfalten och skrapade upp hela vänstra sidan av underkroppen, från ankeln upp till höften. De larmade efter ambulans och polis. Efter mycket om och men kom jag iväg till mötet, rejält försenad och bandagerad.

Efter mötet berättade jag hela historien om bussen och mötet för en bekant. Han tittade på mig och frågade:

– Var det av plikttrogenhet eller rädsla för repressalier från socialsekreteraren som du dök upp på mötet? Jag svarade:

– Vad tror du? Det senare, förstås.

Strax efter mötet damp det ner ett brev i min brevlåda. Tydligen hade vi kommit överens på mötet att jag skulle gå på en lågtröskelutbildning. Den skulle vara två gånger i veckan, två timmar per gång. Om jag vägrade skulle mitt försörjningsstöd dras in. Jag var välkommen till kursen som hette "Friheten", som lovade att vi tillsammans skulle se ljus på framtiden. Den skulle börja kommande måndag. Enligt brevskrivaren, så hade just denna kurs "fått i gång" många som hade stått långt ifrån arbetsmarknadensförfogande – att komma in i den gemytliga arbetes skaran av människor. Så stod det inte utan det var min tolkning av brevet.

Kapitel 6. Frihetens apostlar.

Kenneth tittade på klockan och tänkte, "jag kommer i tid bara jag kommer ut ur lägenheten". Men han hann bara tänka det när hans fru rusade in i hallen, nästan hysterisk och upprörd.

– Du får inte ta bilen, jag hade en sådan hemsk dröm i natt att du krockade med en tankbil som exploderade, sade hon.

– Jag cyklar alltid till jobbet, svarade Kenneth lakoniskt.

Han hade älskat henne i smyg redan på mellanstadiet och mot alla odds hade de blivit tillsammans på högstadiet. Det tog honom många år innan han förstod att de verkligen var tillsammans. Hon hade varit den vackraste flickan i skolan.

De förblev barnlösa, mycket på grund av henne. Hon ville inte sätta barn till den här onda världen. Tidigt i deras förhållande började hon nästan självant att begrava sig i alla stora olyckor som hände runt om i världen, även om det var abstrakt för henne. Efter elfte september vägrade hon åka hiss. Hon hade haft flera mardrömmar om att bli fast i en hiss och att ett eldklot skulle sluka hela hisschaktet. Han borde ha sett varningsklockorna mycket tidigare men hade varit så blind av kärlek till henne. På senare tid försökte han få henne att söka psykiatrisk vård. Hon hade bara tittat på honom med helt oförstående ögon och sagt:

– Varför då? Jag är helt frisk.

Det var lite mer än två månader kvar till pension. Jobbet hade på senare år blivit hans fristad, och tanken på att vara med sin fru under dygnets alla timmar såg han som ett straff, åtminstone som en mardröm. Hennes febriga föreställningar tärde på honom; det var ett nytt drama minst en gång per dag. Om det inte var denguefeber, så var det utomjordingar som försökte kidnappa henne, eller muslimska terrorister som spärrade av kvarteret, och så vidare i all oändlighet. Han såg sin kommande pensionering med fasa.

På jobbet var han en dignitet, även om han stundtals sågs av vissa som en inventarie. Han hade varit utbildare på APA, en verksamhet som bytt namn åtskilliga gånger, men som fortfarande var precis samma jobb trots ivriga namnbyten för att förbättra deras rykte. Efter att ha hållit i kurser sedan urminnes tider, visste han att det bara var på låtsas. Till sist upplevde han att kurserna endast var till för att spegla hans narcissistiska sida.

Han älskade verkligen sitt jobb, och att stå i rampluset var en nödvändighet för att han skulle må bra. Det var nog den enda gången han fick en energiboost. Kursdeltagarna var fångade i hans våld; det hade förvisso varit åtskilliga som sonika lämnat studiesalen när han ingående berättade om sin resa till Skanör som åttaåring eller någon annan liknande historia. Det fanns många sådana, en del sanna och de flesta inte.

En av Kenneths arbetskamrater hade en gång jämfört honom med Björn Ranelid, vilket hade smickrat honom mycket. Men det han inte riktigt förstod var att det var hans extroverta läggning som påminde om Björns. Det handlade inte om halv knäppta skjortor och solbränt bröst eller hans långa ordvirtuoser i biblioteket eller på tv. Kenneth var fysiskt hans motsats – kort och rund. De hade, som arbetskamraten påpekat, en sak gemensamt: de älskade sina röster. När de båda satte i gång och pratade märkte ingen av dem hur alla andra blev plågade av deras eviga malande.

Det ingen förstod var att Kenneth hade dålig självkänsla, något han själv trodde att ingen märkte. Det var som med en människa som inte vill synas – det är den som alltid syns. Lite så var det med Kenneth och hans självkänsla. För varje lektions mässande om olika historier fanns endast ett syfte – att stärka hans självkänsla.

Gruppen skulle ha ett förmöte innan deras flaggskepp, "Friheten", åter sjösattes ännu en gång. Under de nästan tio åren de hade kört samma kurs hade det aldrig varit en vakans, inte en enda gång. I all tillgänglig statistik låg denna kurs alltid i toppen av alla arbetsmarknadsutbildningar. Det var en hybris som han och hans kompanjon kände dagligen. Deras förmöte blev endast en kaffepaus; de hade kört kursen så många gånger att de kunde ha gjort det i sömnen.

Kenneths hjälpreda, eller snarare kompanjon, Viktor, hade blivit drogfri precis när den allra första Frihets kursen startade. På ett bananskal kom han in som lönebidragare och av många olika orsaker blev han Kenneths alltiallo.

Viktors första femton år i livet hade varit bra, i en skyddad övre medelklassmiljö. Men efter ett allvarligt benbrott i Alperna förändrades allt. Det var ett komplicerat benbrott som läkte långsamt. Trots fysioterapeuternas arbete med honom blev benets steglängd lite kortare än det obrutna benets, även om han inte haltade. Han kom efter i skolan och kunde knappt slutföra grundskolan, och valde att inte söka in på gymnasiet. Han fick nya vänner som var lika dåliga för honom som han var för dem. Det dröjde inte länge innan han började missbruka amfetamin, och efterhand blev han en blandmissbrukare – han tog allt i drog väg som han kom över. Drogerna tog inte hans liv, men det var nära många gånger, och de stal femton år av hans liv.

När han äntligen blev drogfri efter åtskilliga rehab kliniker hade han hunnit bli trettioett år gammal. De påvisade och obotliga hjärnskadorna han åsamkat sig själv under alla år som missbrukare

syntes allra tydligast i hans ryckiga sätt att gå, men även talet blev långsamt och en aning hackigt. Ingen som mötte honom kunde missa att han var lite speciell och hade någon typ av lättare funktionsnedsättning.

För Kenneth var det lite som ett par som adopterar från ett utomeuropeiskt land för att visa att de inte kunde vara rasister. Att ha Viktor som sin medhjälpare blev ett slags alibi för att han stod på de svagastes sida, det vill säga alla de som gick på hans kurs och stod långt ifrån arbetsmarknaden. Han hade knappt tänkt tanken på det sättet, men ändå utnyttjade han det till hundra procent i alla lägen. Kursdeltagarna skulle känna av Viktors funktionsnedsättning och på så sätt bli mer mottagliga för vad Kenneth sade i sina evighetslånga monologer. De skulle alla känna att han och Viktor stod på deras sida. Ingen av de två männen reflekterade kanske över att de kände sig som apostlar, som frihetens apostlar. Men det var egentligen pudelns kärna för dem båda.

De nya kursdeltagarna hade precis satt sig ner, och Kenneth kunde konstatera att det var ovanligt många etniska svenskar denna gång. Han skulle börja som han alltid hade gjort under alla tidigare omgångar av Friheten.

Efter en kort presentation av sig själv och en ännu kortare presentation av Viktor, satte han i gång. Ingen av de fjorton deltagarna hade sagt eller frågat något. Han hämtade andan för att starta sin första monolog, den första av många framöver.

– Välkomna till kursen Friheten, började han och fortsatte. Alla bokstäverna i ordet “friheten” står för något som den här kursen vill förmedla och lära ut. Han kunde inte se någon reaktion alls från eleverna och fortsatte. De satt tysta, och de flesta av dem verkade vilja vara någon annanstans, men det märkte inte Kenneth.

– F:et står såklart för friheten att bli självförsörjande – tanken är att ni alla ska utmana er själva och våga ta språnget ut i arbete, sade han och fortsatte med att betona hur viktig denna punkt var för var och en av kursdeltagarna. När han var nöjd, fortsatte han med nästa bokstav.

– R:et står för rikedom, och då menar vi inte i första hand pengar, utan rikedom i form av kunskaper och att utveckla era olika färdigheter så att ni kan bli fria. Detta var en viktig punkt för Kenneth och inte minst Viktor. De båda hade genom åren haft otaliga diskussioner om rikedom – att den inte ska räknas i pengar. Även om hela samhället var genomsyrat av det, skulle deras kurs vara en fristad från det.

– Jag hade nöjt mig med pengarna så jag hade sluppit det här jävla skiten, sade den äldste av deltagarna. Kenneth tänkte att det alltid finns någon som är missnöjd på något sätt, och han var förberedd på sådana repliker, så han svarade:

– Det kan kanske vara så, men ni ska alla kunna utvecklas så att er självkänsla och ert självförtroende stärks, och det kan inte pengar skapa. Kenneth hörde något ohörbart mummel från den äldre mannen men kunde inte uppfatta vad han sade, så han fortsatte.

– I:et står för individ. Ni är alla individer och den här kursen ska ta fram era olika förmågor och utveckla dem så mycket som möjligt. Han gjorde en kort konstpaus och tittade ut över sina nya adepter. Reaktionen var densamma som från tidigare kurser, eller kanske bristen på någon reaktion. Han var stundtals en riktig skämtare, och när H:et kom upp visade han upp det lynnet.

– H:et står för hoppirullanstjoflöjt, tjoade han glatt. Nu tittade alla deltagarna upp, förvånade över det plötsliga utfallet och den märkliga dans som mannen vid podiet visade upp. Det blev alldeles tyst i salen. Det var bara Kenneth som skrattade, kanske att Viktor log, men det uppfattade ingen. Kenneth visste sedan gammalt att han måste hålla kvar deltagarnas koncentration och skoja till det för att väcka

dem igen. Det var så otroligt viktigt för honom att visa upp sin humor. Han visste inte hur många gånger han hade sagt att humor är den bästa medicinen.

– E:et står för att engagera. Detta är kanske den allra viktigaste bokstaven, för utan engagemang blir man kvar på ruta ett. Vi kommer att ta flera steg i rätt riktning för er alla, på era villkor, bör jag tillägga. Det kommer kanske bli den viktigaste nyckeln för att låsa upp er framtid. Allt beror på var och en av er, hur långt ni kan gå. Jag kan lova att med ett starkt engagemang kan man komma långt. Det är lite av viljans triumf.

Han gjorde återigen en konstpaus för att se om det blev någon reaktion; han kunde inte se några tecken på någon reaktion alls. Nu var det bara en bokstav kvar, T:et. Det hade konstigt nog varit den svåraste bokstaven tidigare, och han hade använt T:et för Tro, men det hade inte fallit i god jord, så han hade sedan länge bytt till Transformera. Syftet med kursen var att alla deltagarna skulle transformeras till en högre nivå. De två sista bokstäverna i "friheten" föll bort, mycket på grund av att E:et kom en andra gång. Även om hela kursen skulle visa sig vara en stor upprepning, var det inte bra i Kenneths inledande anförande, så de tog helt enkelt bort de två sista bokstäverna.

– T:et står för att transformera. Det kan kanske tyckas vara ett märkligt ordval, men det är ändå kursens yttersta syfte – att ni ska transformera er själva till en mycket bättre version av er själva. Alla här har så mycket att ge som ni inte tror att ni har – det är det vi gemensamt ska ta fram på den här kursen. Kenneth hörde ett litet mummel från sina adepter, men det tog han ingen notis om utan sade:

– Är det någon som har frågor om alla bokstäverna? Det hade ingen.

– Då tar vi och fikar. Kan du, Viktor, visa vägen till fikarummet?

Ett möte med människor som inte känner varandra brukar oftast bli ganska tafatt och stelt. Fikapausen var inget undantag. Förutom Kenneth, som var i sitt esse, var det endast Klara med sitt naturliga och rättframma sätt som bröt isen. Det hade börjat med att Kenneth hade hyllat arabiskt kaffe till skyarna, vilket fick de med det ursprunget att mest titta förläget på honom. Ett tag trodde Janne att en av dem skulle hoppa ut genom ett fönster för att slippa den pinsamma situationen. Det märkte inte Kenneth alls, men han blev räddad av Klara som började prata med mannen som för ett ögonblick sedan varit nära att hoppa ut genom fönstret. Hon lade ett lugn över hela situationen.

Janne hade tagit sitt kaffe och stod en bit från alla andra, för sig själv. Han hade redan börjat analysera Kenneth och Viktor. Han kände så väl igen Viktors stapplande gång, de höga uppdragna fötterna vid varje steg, som om han sökte var marken befann sig. När Viktor hade pratat under den första delen av utbildningen, förstod Janne att han var alkohol- och drogskadad till den milda grad att det kunde räknas som en funktionsnedsättning. Han hade sett det på nära håll tidigare, när han hade varit på AA-mötena, hos de mest illa drabbade av alkoholskador. Han var tacksam över att hans eget missbruk inte hade lett till kroniska skador som i Viktors fall.

Det var inte bara Janne som hade sökt sig bort från den artificiella gruppen, utan även Per. Den första timmen hade varit hemsk för honom, och det hade varit flera gånger som han funderade på att springa ut och bara fortsätta ända bort till Sorgenfri där han bodde. Han var kallsvettig och kände hur skjortans tyg hade fastnat på ryggen som lim. Det var ändå skönt att stå för sig själv en stund, bara blunda och ta minut för minut. Det var första gången han hade varit i en sådan stor grupp på mycket lång tid. Han hade suttit längst bak och hade inte haft någon bredvid sig, vilket han var tacksam för. Han visste att han skulle bli tvungen att stå ut en timme till i en av Dantes kretsar i helvetet.

Det var bara Jasmine och Klara som fann varandra under den korta fikapausen. Klara, som alltid ville att alla skulle må bra, hade sagt att Jasmine var jättefin i håret. Sedan var de två kvinnorna i gång med ett livligt och glatt samtal.

Klara hade inte vågat gå fram till de två männen som stod ensamma i varsitt hörn; den ena blängde på den andra och den andra blundade mest.

För Nesir var det enklast att hålla sig för sig själv. Han hade redan på morgonen känt en sådan extrem ilska att han inte visste vad han skulle göra av den. Han förstod rätt snabbt att utbildningsledaren var en pajas, och det var inte mycket att lägga energi på. Men det var något som ville ut, och han kom helt av sig när en av kvinnorna tilltalade honom.

– Hej, jag heter Klara. Vad heter du?

– Nesir, blev hans korta svar.

– Vilken fin skjorta du har, sade Klara glatt.

Det var inget han hade tänkt på, men av någon anledning hade han tagit på sig en av sina få fin skjortor denna morgon. När hon berömde hans skjorta, märkte han att det var skjortan han hade haft på sin fars begravning.

Precis innan kursen skulle återupptas efter fikapausen, fick Klara ett mejl från sin socialsekreterare. Ångesten kom inte smygande, utan som en tsunami som sköljde över henne. Hon läste mejlet om och om igen, oförmögen att tro sina ögon. Klara hade slängt runt siffrorna från elräkningen; i stället för att skriva 416 kronor hade hon skrivit 461. Hon letade febrilt efter sina Stesolid-tabletter och svalde en så snart hon fann dem. Hon visste att hon skulle behöva visa upp de kommande tre månadernas elräkningar, och tanken på det fick hennes händer att darra.

När hon satte sig på sin plats, började ångesttabletten verka. Kenneths röst ekade i bakgrunden medan hon försökte samla sig.

– Nu ska vi lära känna varandra, sade Kenneth. – Para ihop er två och två och intervju varandra med hjälp av formulären framför er.

Den fjortonmanna gruppen tvekade och tittade runt omkring sig. Efter en kort stund hade de parat ihop sig, utom Janne och Per, som fick bilda det sjunde paret. Janne tittade misstroget på sitt formulär medan Per stirrade ut genom fönstret. När de andra sex paren började intervju varandra, började det sjunde paret trevande sin intervju.

Nesir hade parat ihop sig med en arabisk kvinna, och de hade direkt en tyst överenskommelse att inte berätta mer än namn och ålder. Hans ilska, som hade lagt sig när Klara tilltalade honom under fikan, blossade nu upp igen. "Fyfan," tänkte han, "de har ingen aning om vilken Pandoras ask som kan öppnas genom en sådan extremt lättsam men ändå så fruktansvärt farlig och aningslös lek." Han tittade sig runt i rummet och insåg att över hälften av deltagarna förmodligen hade liknande traumatiska upplevelser som han själv. Det var som om krig och övergrepp lurade bakom varje ord som kunde yppas här. "Det är den typiska svenska aningslösheten," tänkte han bittert.

Kenneth och Viktor hade haft samma schema för kursen i många år. De hade märkt att vissa deltagare blev tystare precis innan och under intervjuerna. De hade diskuterat detta flera gånger och var övertygade om att ju lägre utbildningsnivå som deltagarna hade, desto tystare blev de. Det var en av

hörnstenarna i deras kurs att deltagarna skulle ta flera steg framåt i sin personliga utveckling. De skulle förlösas, och de två var deras barnmorskor.

De sex första parens intervjuer flöt på någorlunda, men ingen av dem berättade mer än de måste. Det var namn, ålder och lite intressen, inget mer. En gång för många år sedan hade en deltagare berättat hela sin livshistoria – han hade inte kunnat sluta när han väl satte igång. Till sist hade Viktor ringt 112, och en ambulans hade kommit och hämtat honom för transport till akut-psyk. Kenneth och Viktor var överens efteråt att mannen från Syrien var psykotisk. Det sista han skrek var om upplevelserna i Aleppo, där han och hans familj levde i en källare i över ett halvår. Kenneth hade googlat Aleppo när han kom hem. Bilderna från staden som visades på dataskärmen var från tidigt 2000-tal. Han kunde inte förstå mannens utbrott.

Till sist blev det sjunde paret, Janne och Per. Janne presenterade Per: "Per är trettiofyra år gammal och gillar grönt, alltså färgen grön." De andra sex paren hade Kenneth inte avbrutit, men nu gjorde han det av någon anledning. "Varför gillar du grönt?" frågade han. Per såg förlägen ut, och den plötsliga uppmärksamheten fick paniken att komma smygande. Till sist sade han med låg röst: "Jo, den gröna färgen var det första jag såg," sade han sanningsenligt.

Ingen förstod vad han menade, men det gjorde Per. Den gröna färgen hade befriat honom från så många olika symptom och tillstånd. Det gröna grönskade utanför hans fönster, som en minnesbränna i hans hjärna. Den extremt starka känslan av frihet. Han visste förstås att det inte var färgen som hade befriat hans sinne utan medicinen, men symbolen för hans tillfrisknande var det gröna.

När det blev Pers tur att redovisa vad Janne hade sagt under intervjun, sade han: – Janne är femtio plus och nykter alkoholist. Ingen kommenterade det, men Viktor ryckte till en aning.

– Vad bra allihop, började Kenneth. Nu känner vi varandra lite bättre. Nu ska vi avsluta med några filmklipp som Viktor ska visa.

Under halva genomgången hade Viktor varit upptagen med att få i gång kontakten mellan sin laptop och teven. Till sist lyckades han chromekasta till teven.

Den enda som direkt kände igen klippet var Janne, och han suckade till. Viktor hade inte valt de roliga klippen från filmen, utan ett där Stig-Helmer, på grund av sin flygrädsla, gått till en skum läkare för att bota sin fobi. Klippet började med att Stig-Helmer stod upp med båda armarna utsträckta och upprepade ett mantra flera gånger: – Jag är inte rädd – jag kan flyga.

De andra tretton tittade oförstående på varandra och visste inte om det skulle vara roligt eller lärorikt. Men efter en stund förstod Jasmine vad Viktor menade med filmklippet. Hon insåg att hon inte skulle vara rädd för att ta ett steg ut i det okända, och att detta gällde allt. Filmklippets sensmoral var att de alla var Stig-Helmer och inte skulle vara rädd. De skulle lita på någon eller några, i detta fall Kenneth och Viktor.

Det hon inte förstod var syftet med filmklippet egentligen. När hon växte upp i sitt hemland försökte regimen alltid manipulera i alla medier som fanns att tillgå, till och med i lättsamma filmkomedier. När hon kom till Sverige hade det varit så annorlunda, men när en spade inte längre var en spade, märkte hon efterhand hur manipulationerna smögs in i olika sammanhang.

Hon tittade länge på den frusna bilden av filmklippet medan Kenneth återtog platsen på scenen och förklarade att det första utbildningstillfället var slut och att alla var välkomna på onsdag klockan 10.00.

Janne kom ut först på gatan och gick fort mot sin cykel, som om det var ett pestsmittat område han flydde ifrån. Per sprang in på närmaste toalett och spydde. Han hade varit så nervös innan och under

kursen, och nu när det äntligen var slut, brast alla fördämningar. Han tog servetter, blötte dem i kallt vatten och lade dem över pannan för att svalka av sig. Jasmine och Klara kom ut på gatan tillsammans och planerade att ta en fika på onsdag efter kursen. Nesir gjorde mer eller mindre som Janne och försvann med raka och snabba steg. Det samtliga kursdeltagare hade gemensamt efter det första studietillfället var: "Vad fan var detta?"

Efter varje kursstart hade Kenneth och Viktor möte för att utvärdera hur det hade gått.

– Det är väl märkligt att folk är så blyga, började Kenneth. – Men vi får inte glömma att kursen är en lågtröskelkurs för att var och en ska komma i gång och starta sin vandring mot ett jobb. Det är som vanligt att de som kommer till oss har varit ifrån ett riktigt arbete under lång tid, och vissa av dem har aldrig haft något. Vi är som startblocken i ett hundrameterslopp, avslutade han.

– Ja, det har du rätt i, sade Viktor och fortsatte: – Jag märkte att alla gillade filmklippet. Ska jag ta med ett sådant varje gång?

– Ja, vi kör på samma sätt som vi har gjort innan, sade Kenneth.

Kapitel 7. I apostlarnas tjänst.

Det var samma procedur som så många gånger tidigare för de två utbildningsledarna att ha möten med arbetsmarknadssekreterarna. Den här gången var det bara två närvarande. Den ena var Jonas, som hade fyra av kursdeltagarna. Han hade jobbat länge som arbetsmarknadssekreterare – lika länge som Kenneth. Men till skillnad från Kenneth hade han förstått för länge sedan att kursen inte skulle finnas om inte socialen mer eller mindre tvingade sina klienter att delta. Han lade inte så mycket krut på dem utan lät dem vara mer eller mindre. Efter en kurs var slut, brukade han kanske ringa upp dem och föreslå andra utbildningar. Men oftast frågade han dem hur de mädde och hur han kunde vara till hjälp. Han ansågs på APA vara en dinosaurie – en som inte hade hängt med i utvecklingen och inte förstod sitt uppdrag.

Den andra arbetsmarknadssekreteraren, som hade tio av kursdeltagarna, var ganska ny. Hon hade kanske jobbat i några år och var på hugget. Hon kände en mission att rädda människor – att få igång dem, till vilket pris som helst. Under hela hennes tid andades det nedskärningar på APA, och för henne var det viktigt att visa upp resultat. Det var precis det som drev henne egentligen. Men innerst inne var hon tacksam över att hon inte var en av kursdeltagarna.

– Kursdeltagarna var till stora delar en positiv överraskning, började Kenneth och fortsatte: – Jag är övertygad om att över hälften kommer att få jobb inom en snar framtid. Det var speciellt en tjej som stack ut som väldigt positiv.

– Ja, det var väl Klara du menar, sade den kvinnliga arbetsmarknadssekreteraren.

– Jag fick också den uppfattningen när jag skrev in henne på APA. Hon har en tydlig potential. Kommer ni få problem med Jan, tror du? avslutade hon och vände sig direkt till Kenneth.

– Ja, det är inte omöjligt. Han har en jävla taskig attityd, svarade Kenneth och fortsatte:

– Jag kan inte förstå varför så många av kursdeltagarna är så negativa. Vi är ju här för att hjälpa dem.

Den kvinnliga arbetsmarknadssekreteraren rös till, för Jan påminde om den mannen som hade följt med Klara på mötet när hon blev inskriven. Han hade frågat, inte en gång utan flera gånger, om denna kurs leder fram till arbetsförmågebedömning. Han hade varit obstinat och inte gett sig, och till sist hade hon sagt till honom att arbetsförmågebedömning ligger långt fram i tiden. Han hade bara skakat på huvudet åt vad hon hade sagt. Jan hade nästan varit lika otrevlig och hade varit väldigt kort i tonen till henne. Han borde, tyckte hon, vara tacksam för allt arbete som hon lade ner på honom. "Han är så jävla otacksam," hade hon tänkt på det sista mötet innan kursen hade startat.

Hon hade redan sett över de olika utbildningarna som hennes tio adepter skulle fortsätta med efter lågtröskelkursen var slut. Hon njöt av att vara i framkant. Hennes samarbete med socialen var väldigt bra och tillfredsställande. De delade samma mål, att få i gång dessa klienter de hade. Så det var bara att kavla upp ärmarna och köra så det ryker.

När onsdagen kom och klockan hade slagit 10.00, kunde Kenneth konstatera att det var en decimerad styrka på plats i lärosalen. Morgonen hade inte varit bra; det hade varit en fortsättning på tisdagskvällen. Hans fru hade varit hysteriskt galen redan när han kom hem från jobbet och påstått att utomjordingar hade kidnappat henne tidigare under dagen.

Det var ingen ovanlig upplevelse för honom när han kom hem. Den här gången hade hon snittat upp ett sår på högerarmen och påstod att aliens hade opererat in en manick i hennes arm när hon blev bortförd under tidig eftermiddag. Hon hade tagit bort den med en filékniv så fort hon blev återförd till köket igen. Kenneth hade tittat misstroget på den så kallade mackapären, som såg ut som ett relä don från en gammal radio. Hon hade berättat utförligt hur de hade kidnappat henne och genomfört otaliga experiment på henne – inte minst av sexuell natur. Kenneth tyckte att han kände igen historien från ett Netflix-avsnitt om människor som påstod att de hade blivit bortförda av aliens. Men det var första gången hon hade skadat sig själv, och det var oroande.

När han tog cykeln till jobbet visste han att han var tvungen att få henne inlagd. Vad skulle alla säga om det? Han hade under åren sett till att de inte hamnade i olika sociala situationer så att folk omkring dem skulle tro att hon var galen. När han låste cykeln kom det som en blixtnär från klar himmel – hon är galen per definition.

– Välkomna tillbaka, började Kenneth. Han och Viktor hade planerat att alla skulle få information om praktikplatser och hade lagt fram pappersinformation till var och en. Det var olika företag de kunde söka till, bland annat PostNord och ICA-butiker.

När Viktor kom hem efter första dagens kursverksamhet, fick han ett samtal från en gammal missbruksvän som berättade att ännu en av deras gamla knarkgäng hade gått bort. Ännu en till som hade försvunnit, tänkte Viktor när de hade lagt på.

Det gick inte en enda dag utan att han kände suget efter att berusa sig. Trots att insatserna var höga och döden lurade bakom nästa hörn, var det just känslan av rusets första minuter som lockade honom – att fly undan mellan molnen från allt besvärligt och jobbigt. Han hade läst att det var som att rida på en tigers rygg. Han bar med sig ett litet sjuttitalstroll för att påminna sig om vilka insatserna skulle vara om han föll ner igen i drogernas trask. Han fingrade på trollet som låg i hans ficka när Kenneth började tala.

– Det är helt frivilligt att anmäla sitt intresse till de två praktikplatserna. Till ICA-butikerna krävs det körkort, men inte till posten, avslutade Kenneth. Det han inte berättade var att för att få ett fast jobb där krävs det körkort.

Det var bara Janne bland de nio som hade körkort, och han tänkte: "Hur fan ska jag kunna jobba på posten med trasiga axlar och knän? Det måste vara ett jävla skämt." Nesir hade tänkt ta körkort, men det hade alltid kommit något i vägen, oftast brist på pengar. För Per var det en utopi att kunna ta körkort; han hade redan svårt att läsa trafiken på cykel. Både Jasmine och Klara saknade körkort och var knappast aktuella för de typer av praktikjobb som både var stressiga och tunga. Det samtliga nio deltagarna delade var att alla mer eller mindre måste undvika stress för att inte förvärra sina symptom och tillstånd. Den enda som lade in var Mustafa, som redan förra gången var beredd att kavla upp ärmarna för att få ett jobb. Han var nästan för engagerad, så han tappade trovärdighet. Det blev som en märklig ironi av hans intresse, tyckte de andra kursdeltagarna.

Innan det skulle bli fikapaus igen, skulle Viktor visa ett klipp. Den här gången valde han ett avsnitt av Seinfeld, där Jerry är hemma hos sin flickvän och upptäcker en salva mot svamp. Han ursäktar sig och säger att han är på väg att bli förkyld. Sedan startar en debatt med hans tre vänner om vad salvan är till för. Underförstått var att hon hade underlivssvamp. När han senare upptäcker att det var för hennes katt, blir han lugn.

– Ibland är saker och ting inte som man tror att det är utan finns en förklaring till varför vi agerar och reagerar efter felaktig information. Vi ska försöka med den här kursen att ge en så bra information så ni kan orientera er bättre.

Samtliga nio tittade storögt och ingen av dem förstod någon som helst kontext av filmklippet. Det var inte svårt att läsa av Jannes ansikte, som utstrålade på ett ungefär. "Vafan är det för något jävla trams". Det lade sig en tystnad över gruppen, ingen sade något, och då kände Kenneth att han var tvungen att säga något.

– Nu är det fika igen, hojtade Kenneth glatt.

För en gångs skull var han tyst när de gick till fikarummet. Han kände en oro för sin fru – det hade eskalerat. Han rös vid tanken på att hon skulle bli tvångsvårdad och vad alla omkring skulle säga om det. Han reflekterade inte över att hon skulle kunna bli en framtida kurskamrat till alla dessa nio. Det hade varit en omöjlig tanke för honom; de tillhörde medelklassen och hade gjort en bostadskarriär under de gyllene nyliberala åren. De hade hoppat från tuva till tuva och fått ett uppgraderat boende på gräddhyllan. Nu hade de en fyra i Limhamns sjöstad, värderad till över fem miljoner. Långt ifrån blåljus och ambulanser.

Hans fru tillhörde inte den gruppen som de nio representerade, långt ifrån. Det hade varit en omöjlighet för honom att tänka att hans fru var som dessa kursdeltagare; de hade ju fallit igenom det finmaskiga skyddsnätet. För honom och hans fru var det något så otänkbart och orimligt. De var skyddade med murar omkring sig för att inte bli som de andra, som de nio.

Det låg något som gnagde i honom om just hans kursdeltagare – att de alla var lite eget förvållat. Visst, de flesta hade diagnoser och tillstånd som hade gjort att de kommit långt ifrån arbetsmarknaden. Men det var det där med eget ansvar som han tyckte att de hade brustit i, i varje fall flertalet. På samma sätt var det en skön känsla för honom att vara den duktige, den som fixar och donar för dem. Det var lite av stjärnglans runt honom, tyckte han själv åtminstone.

Vid den andra fikan började flera prata med varandra, inte bara Klara. Det var bara Janne och Per som höll sig på varsin kant i rummet. Per tittade ut genom fönstret och Janne såg surmulen ut, ungefär som vid första fikan. Redan vid de första lektionerna hade Jasmine tittat som tätt blivit tvungen att resa sig upp för att ryggkotorna hade dragit ihop sig med medföljande smärtor. Precis när hon fick en kaffemugg av Nesir, plingade det till i hennes mobil. Det var ett sms från sonens lärare om att något hade hänt hennes son. Innan hon gick, sade hon till Klara att de tar fika nästa gång i stället.

Så när de var tillbaka i salen var de bara åtta kvar. På vägen tillbaka hade Kenneth pratat med Klara, och det var något i henne som kändes välkomnande och hjärtligt. Han blev så glad över hennes sällskap att han, precis innan de gick in i salen, gav henne en stor kram. För Klara kom det som en total överraskning, för hon hade inte sett det komma. Med raka, lodrätta armar blev hon kramad av honom.

Det var nu som Kenneth skulle ha sin allra längsta monolog under hela utbildningstiden. Det var historien om när han och hans fru besökte Ullared. Den var inte sann, för han skulle aldrig kunna åka dit med sin fru, utan historien kom från någon som hade skrivit ner sin upplevelse på Facebook. Bara tanken att ta med en psykiskt sjuk kvinna till Ullared var otänkbar. Det hade inte gått, men att ta någon annans historia gick alldeles utmärkt. Den var inte självupplevd, men den kunde ha varit det.

Kenneth hade fastnat på den punkten med trasiga kundvagnshjul. Han tyckte det var sanslöst roligt hur männen som körde dem kämpade som djur för att hålla sina kvinnors tempo. Det fanns inga dubier om att det var en endimensionell bild han målade upp om män och kvinnor. Det var kvinnorna som var som pitbulls på pudlar när de slogs om varorna med andra kvinnor. Deras stackars män, som först hade blivit tvingade att köra till Ullared, sedan intvingade i det stora varuhuset och som lök på laxen, drabbade av trasiga kundvagnar som en extra pålaga i eländet. Han fann det hysteriskt roligt.

De åtta som var kvar blev tvungna att lyssna på Kenneth. Sju av dem hade tagit fram sina mobiler och lekte med dem. Den åttonde hade ingen mobil utan satt och blundade och önskade av allt i världen att han skulle få komma ut snart.

– Snipp, snapp, slut, avslutade Kenneth sin långa monolog och frågade. Har ni några frågor?

– Ja, hur gick det för Ulla? Fick hon lida mycket? frågade Mustafa.

– Nu förstår jag inte, svarade Kenneth.

– Ja, men du pratade om att Ulla fick lida, svarade Mustafa igen.

– Jag tror du har missförstått det en aning, skrattade Kenneth. Viktor drog lite på munnen, men det gjorde ingen annan.

– Oj, vad tiden går fort. Viktor skulle egentligen visa ett filmklipp till, men det hinns inte med idag. Det tar vi nästa vecka på måndag. Ha en trevlig helg allihop så ses vi på måndag igen med nya friska takter, avslutade Kenneth.

Per hade känt att under Kenneths långa monolog började hans gråa filt fällas över hans ögon igen. Det var en kombination av stressen han hade känt av att bara vistas i en lokal med andra och den påtvingade socialiseringen. Det var som att tvinga en synskadad att läsa en text; det hade varit övermäktigt. Precis när Per hade kommit till dörrhålet, hade Kenneth kommit med lite uppmuntrande ord.

– Bra jobbat, Per, hade Kenneth sagt till den alldeles likbleka Per.

Det som hade hjälpt när han kom i måndags, vid den första sessionen av utbildningen, var att lägga sig i badkaret i varmt, nästan skällhett vatten. Det hade sänkt hans höga stressnivå, och han tänkte upprepa det igen och se om det fungerade ännu en gång. Det var ju ändå fem dagar till nästa utbildningstillfälle. Han visste att om dagens kurs hade hållit på tio-femton minuter till, så hade han blivit inlagd på akut psyk igen. Så pressad hade han varit, och den kvinnliga arbetssekreteraren hade ringt honom fyra gånger utan att han svarade. Hon hade talat in röstmeddelanden som han inte kom att lyssna på. Han visste att om han hade lyssnat på röstmeddelandena nu, så hade han definitivt blivit inlagd. Det var hennes oresonliga röst som triggade i gång obehaget och stressen.

Precis när Nesir satte nyckeln i ytterdörren, ringde hans socialsekreterare.

– Hallå, hur går det med kursen? frågade hon och fortsatte. Kenneth är så omtyckt, och jag har hört så mycket gott om honom.

Det egentliga ärendet var att hon hade skickat en kallelse till en ekonomisk avstämning. Hyresavi, elräkning och saldo på bankkontot skulle han ha med sig, två månader tillbaka. När han tog fram mejlet förstod han inte varför det var nödvändigt, hon visste ju redan allt detta. Det var allmosor och välgörenhet som blev påtagligt för honom för första gången. Han kände sig inte vuxen längre. Om han skulle ta upp sin situation med någon, skulle de bara säga att han borde vara tacksam. Han insåg att det var pudelns kärna. Han och alla andra med försörjningsstöd skulle vara tacksamma.

Jasmine hade rusat till skolan. Hennes son, Samir, hade kommit i bråk med en annan pojke i parallellklassen. Den andra pojken hade redan kommit tillbaka till klassen, men inte Samir. Han hade fått skulden för bråket. Skolan hade samlat rektorn, klassläraren och en fritidspedagog. Rektorn började prata, följt av klassläraren som läste upp en rad tydliga förseelser som Samir hade gjort sig skyldig till. Jasmine förstod inte att skolan såg det som ett individproblem. Det förekom ingen mobbning på deras skola; om något hände, var det individens fel, alltså Samirs. Hon skulle senare förstå detta.

Efter att ha blivit stoppad av polisen i hörnet Amiralsgatan och Östra Farmvägen för en identitetskontroll, blev Janne överraskad. Det var som en tyst överenskommelse mellan polisen och malmöborna att de bara stoppar människor med mörkare hudfärg, inte etniska svenskar som Janne. Dessutom hade han kommit på cykel. Han blev desto gladare när han såg sin son, Alfons, vid ingången till hans trapp. Bägge barnen bodde hos mamma och även om Janne ville ha barnen hos sig mer, var det en omöjlighet då han var så trångbodd. Det var egentligen den enda orsaken att han var beredd att kämpa sig tillbaka. Den lågröskelutbildningen var bara ett jävla trams, tyckte han. Men på sikt skulle han komma tillbaka och kunna ha barnen mer. Det var hans mål. De drack varm choklad och pratade om sonens fotbollsträning.

– Pappa, du är ju skitduktig i fotboll, sade Alfons.

– Jag var duktig för hundra år sedan minst, svarade Janne och mindes den lilla storhetstiden när han spelade med i Kirsebergs och de var nära att gå upp i allsvenskan. Hans tidigare onda knä klarade bra påfrestningarna att spela fotboll. Långt senare hade en fysioterapeut förklarat för honom att han hade stärkt muskler över och under det dåliga knät.

Sedan hände något konstigt. En företagsledare blev ordförande i klubben, när han redan var ordförande i IFK Malmö. Plötsligt fanns det inga pengar i klubben. Det gick utför med klubben och likaså med Jannes fotbollskarriär efter ett brutet ben. Han hade tyckt det hade varit otroligt roligt att träna grabbarna, men det hade varit en omöjlighet med de dåliga knäna och axlarna.

– Jag hade gärna tränat er grabbar men min kropp fixar det inte, Alfons.

Nu hade Klara klarat två gånger med den kursen som hade varit så lovordad från början. Det var inte mycket till utbildning utan mer ett förvar som två märkliga män höll i. Redan i måndags när Klara kom hem, gick hon och lade sig och sov till nästa dag – det blev arton timmars sömn sammanlagt. Det blev samma visa igen efter onsdagens strapatser – raka vägen till sängen och sov lika många timmar igen. När hon vaknade låg hon i fosterställning. Hon mindes vad hon hade drömt i slutet. Det var när Kenneth hade tvångs kramat henne. Hans skäggstubb hade rivit henne på kinden och hans lukt påminde om hennes gamla morfar; det var som en gammal gubbe luktade. Otvättat kön blandat med kroppslukt och mjäll. Nu var det sju veckor kvar av kursen och hon visste inte hur hon skulle klara det överhuvudtaget. Den första veckan hade knockat henne redan och sju veckor till, tänkte hon, herregud.

På torsdagen träffade Klara sin särbo och det första han frågade var:

– Leder kursen fram till en arbetsförmågebedömning?

Hon svarade att hon inte visste. Hon hade frågat de andra, men de visste inte heller. Den kvinnliga arbetsmarknadssekreteraren hade redan bokat ett trepartsmöte med dem två plus hennes socialsekreterare. Hon redovisade inte syftet med mötet. Det skulle vara klockan 13.00 på måndag. Klara skulle precis kunna komma ifrån kursen och ta sig över halva staden för att hinna precis till mötet. Hon blev tvungen att ta en ångesttablett direkt.

Om hon med nöd och näppe hade klarat två timmar och sedan var helt slut, hur skulle hon då klara ett timslångt trepartsmöte? Klara sms:ade tillbaka att det inte gick på måndag, utan att mötet måste skjutas upp. Sedan fick hon fyra-fem snabba sms i följd från arbetsmarknadssekreteraren om nya tider för trepartsmötet. När hon var så skör som hon hade varit under en lång tid, var medicin och sömn viktiga bitar i ett framgångsrecept, men kanske viktigast var att undvika stress och turbulens.

Dessa sms från kvinnan var som att hamna i en stenkross av ångest för Klara, och nu blev mobilen ännu ett stressmoment pålagt på de andra. Hon visste inte hur hon skulle klara av det. Hon var satt i en situation som kunde leda till att hon gick in i ett allvarligt skov. Hon gick på en slak lina, och de olika parterna vid varje ände drog i linan medan hon balanserande försökte ta sig fram.

För den kvinnliga arbetsmarknadssekreteraren gällde det att visa upp resultat. För varje individ under hennes omsorg skulle ta flera magiska kliv framåt mot ett väntande jobb i framtiden. Hon hatade, nej kanske inte hatade, men hon ville se alla sina adepter verkligen visa vad de kunde.

Hon hade varit på en kurs om människans dolda förmågor. Efter den kursen var hon övertygad om att alla använde endast tio procent av sina förmågor. Det gällde hennes adepter också, och det var hon som skulle plocka fram deras dolda tillgångar. Hon förstod förvisso att vissa diagnoser och tillstånd kunde hämma dem, men på sikt och med rätt press skulle hon visa upp fantastiska resultat. Hon var övertygad om att om deras energi användes på rätt sätt, skulle det leda till ett jobb i slutändan.

De som försökte få till någon typ av arbetsförmågebedömning var de värsta, absolut de allra värsta – för de hade gett upp. Det var något hon hatade mer än allt annat. De ämnade endast att ta den lätta vägen ut genom att få sjukersättning. Det var orimligt för henne, för alla kan göra något typ av arbete. Om hon hade bestämt, skulle alla beslut om sjukersättning rivas upp och en ny stram bedömning göras. Det hade blivit hennes mantra i livet – alla kan arbeta. De som sökte efter en arbetsförmågebedömning förklarade hon att den görs efter en mycket lång tid. Bara efter att alla möjligheter har uttömts för att rehabilitera personen i fråga, då kanske. Möjligen.

Det var det som var viktigt för henne om hon ville behålla sitt jobb. Hon hade varit med länge som någon typ av pedagog, men formellt utan utbildning. Det gjorde inget, för hon tyckte att hon var kompetent för all typ av utbildningar. Det var endast att få ut energin, och sedan skulle allt lösa sig. Det visste hon. En kombination av att kavla upp ärmarna och frigöra den rena energin hos vederbörande – det var den verkliga utmaningen. Hon var beredd att möta de utmaningarna.

Hela helgen hade varit en mardröm för Kenneth så när måndagen kom och han äntligen kunde cykla till jobbet igen så var det en befrielse för honom. Det hade startat redan så fort han kom hem på fredagen. Han fann sin fru sittande i soffan, rak i ryggen och med stirrande ögon rätt in i väggen utan att blinka. Han hade varit trött och han var svettig efter cykelturen, så han tog en dusch och hoppades att hon lämnade sitt psykotiska eller vad det nu var för tillstånd, medan han tog en dusch.

Nydus Chad klev han in i vardagsrummet igen och nu var hon borta. Han hade inte hört henne lämna rummet (hon sätter hälar i golvet, så pass hårt att grannarna under har klagat ett flertal gånger).

– Din jävel, skriker hon och kommer rusande ut från köket med en stekpanna i högsta hugg mot honom. Precis i sista sekund lyckas han få upp en hand och stoppar det kommande slaget från henne. Han förstod ingenting.

– Vad är det med dig, frågar han undrande, varför attackerar du mig?

– Din jävel, upprepar hon igen, du har varit otrogen igen. Jag har precis kommit tillbaka efter jag blev bortförd igen av utomjordingar tidigare i eftermiddag. De visade mig en skärm av något som var av flytande plasma. I alla sekvenserna så var du med och hade sex med olika typer av kvinnor.

Hon började gråta och när han försökte trösta henne så fick han en smäll av stekpannan rätt i magen och han tappade luften en kort stund och när han låg på golvet och kippade efter andan, så fortsatte hon.

– Din jävla bock, du har knullat tjejen på ICA butiken, jag har för fan sett det med egna ögon nu. Nu förstår jag varför du alltid väljer den butiken. Du knullar väl henne på lagret där.

Han hade aldrig hört henne säga knulla och svordomar var det ytterst sällan heller med. Förutom när hon var i det här tillståndet. Men då var det knulla i varje mening toppade med svordomar. Det var lite att han kanske började tro att utomjordingar verkligen hade kidnappat henne. Hon var kanske inte hon längre, tänkte han bekymrat. Men de tankarna slog han bort utan allt fanns endast inne i hennes huvud.

Till sist tystnade hon och återgick till det katatoniska tillståndet igen, med ögonen stirrande in i väggen. Han smög sig bakom henne och försökte se vad hon såg, men han såg endast en vit vägg och inget annat. Det blev kväll och Kenneth gick och lade sig; hans fru var fortfarande i samma tillstånd.

Precis när vargtimmen inträffade, blev det ett väldigt liv från vardagsrummet. En aning sömndrucken gick han upp och såg sin fru naken, kastande upp mjöl i luften samtidigt som hon skrek.

– Fräls oss från ondo, upprepade hon gång på gång. Han såg sin fru indränk i mjöl och konstaterade att hon såg ut som en sydstatsskådespelare från tidigt 1900-tal. Bara de galna ögonen vittnade om hennes tillstånd. Det blev för mycket för honom. Han sjönk ihop i köket och ville bara att allt skulle försvinna ner i det galna hålet.

Utan ett ord gick hans fru in på toaletten och duschade bort allt mjöl. Kenneth sade fortfarande inget när hon kom ut. Under tiden hade han lagt sig på rygg och ville bara bort. Hon gick runt i lägenheten som om hon sökte efter något. Varje ljud hon gjorde skar i öronen på honom. Det hade varit så tidigare under perioder. Total tystnad, följt av medvetna ljud, som att ställa en kaffemugg lite för hårt på bordet. Det var någon typ av terror, för hon visste hur illa hon gjorde honom genom sådant beteende. När hon började putsa silverbesticken, inte en gång utan upprepade gånger tills hon somnade sittande vid köksbordet, borde Kenneth ha förstått att hans fru var minst bipolär. Men det gjorde han inte, utan trodde att det bara var en övergående fas.

Han kände ingen i sin umgängeskrets som hade psykisk ohälsa, men desto fler av hans studenter. Det var mer en kutym att de led av något. Men hans fru, som han hade varit gift med i nästan fyrtio år, det var så orimligt när han tittade ut över havet – att hans fru var psykiskt sjuk. Det var egentligen första gången han hade tänkt i de banorna. Det hade alltid varit något övergående, som klimakteriet tidigare. Vi från medelklassen och till och med nästan den övre medelklassen var inte psykiskt sjuka – det var endast de under oss, arbetare och underklassens privilegium. De maktlösa som hade slängts ut i arbetslöshet, de som drogade och de som söp sönder hjärnan. De som inte hade klarat livet.

Förvisso hade både han och frun ärvt mycket pengar, båda ensam barn, från sina föräldrar när de hade gått bort. Plus alla fina nyliberala reformer som hade kastat pengar till sådana som han, till de som hade klarat av livet. Nu satt han i den fina bostadsrätten med havsutsikt ut över Öresund och på andra sidan började världen. I dessa kvarter, åtminstone i bostadsrätternas hus, kom inget blåljus och ännu mindre några razzior. Här var de fredade.

När Kenneth gått tillbaka till sängen och sov länge, vaknade han efter tolv på lördagen. Hans fru syntes inte till – hon var som bortblåst från jordens yta, åtminstone var hon inte i lägenheten, kunde han konstatera. Något smög sig på honom, något så fruktansvärt obehagligt. En insikt att han bara hade haft tur. Han tjänade ju inga pengar, inget om man skulle jämföra med en ingenjör eller ännu värre en VD för ett börsnoterat företag. Han hade ingen formell utbildning och definitivt inga högskolepoäng. Han hade snubblat förbi detta efter att Kockums hade lagt ner. Om Viktor hade snubblat in, så hade han mer eller mindre ramlat in till att bli utbildare på APA. En bekant till en kompis sade, när arbetslösersättningens dagar var få kvar, att det fanns ett jobb. Han sökte inte. Det var den bekanta som hade snackat in honom. Där hade han blivit kvar.

Det var en smygande, gnagande känsla att med lite otur tidigare i livet, så hade det kanske inte sett ut som det gör idag. Han hade sålt svartsprit för att dryga ut a-kasseersättningen. När hans kompanjon på den tiden kom på den lysande idén att införskaffa en destilleringsapparat och bränna själva för att sälja, var det hans tur att apparaten stod i hans lägenhet. Men han och frun hyrde i andra hand. När polisen slog till, var det han som stod på kontraktet som blev lagförd för hembränningen och inte hans kompanjon. Det hade funnits flera gånger under åttiotalet han kunde ha åkt dit för både knark och häleribrott. Det var något han aldrig reflekterade över, men nu gjorde han det och den gnagande känslan att det solida huset endast var ett klenk korthus.

De hade kunnat köpa lägenheten för fyra komma två miljoner tack vare de båda arven. Det hade varit lätt att hosta upp pengarna om det inte vore för att det goda livet hade drabbat dem båda. Det hade varit dyra utlandsresor och märkeskläder, inte för honom men för henne. De konsumerade mer än vad han hade i lön under årtionden. Det var inte tal om att hon skulle jobba, det hade hon inte kunnat göra sedan tidigt 2000-tal. Det var inget som hade amorterats mer än att de kom över nivån på lånen som befriade dem från att amortera. Sist han såg, var bolåneskulden strax över tre miljoner.

Under de hårda åren, både innan Kockums och framför allt efter med a-kassa och diverse illegala verksamheter, hade hans fru rökt på nästan daglig basis. När de var hembjudna till hans föräldrar, hade hon varit så hög att de andra tre insåg att han var tvungen att köra hem henne. Över ett decennium av droger hade kanske skapat, Kenneth visste inte med säkerhet, hennes psykiska tillstånd idag. Som ett sista halmstrå önskade han att hans fru skulle bli frisk, fast han visste bättre. Men han intalade sig att de inte var som hans elever. De hade klarat livet. Det intalade han sig nu, som han hade gjort under en lång tid.

Hon kom hem sent på lördagskvällen och luktade billig herrparfym. Hon gick raka vägen till sängen och somnade. Kläderna hade hon slängt på sovrumsgolvet, och när Kenneth plockade upp dem

hittade han inga trosor. Mitt i natten surrade hennes mobiltelefon flera gånger och väckte honom. Han ville se vem som ringde och sms-ade, men hon hade bytt lösenord.

Det var inte första gången det hände; att hon bara försvann och mobilen surrade efter att hon hade kommit hem. En av gångerna försökte han få henne att berätta.

- Utomjordingar har kidnappat mig igen, svarade hon.
Till sist slutade han fråga.

På söndagsmorgonen var himlen klarblå och havet låg spegelblankt. När Kenneth kom ut på balkongen tänkte han att dagen skulle bli bra. Han kunde inte ha haft mer fel. Så fort hon vaknade började hon leka tysta leken och gick omkring naken i lägenheten. Dessvärre var det inte insynsskyddat; tvärtom, alla från tredje våningen och uppåt i huset mitt emot kunde se in i deras lägenhet. Det brydde hon sig inte om alls utan spatserade hel näck. Till sist satte hon sig i köket och började klaga på Kenneth.

– Du har många fel, började hon, förutom att du är jävligt ful så har du en liten kuk. Jag tror jag aldrig har känt den i mig. Det du inte fattar att du är så jävla tråkig och samtidigt tror du att du är en rolig jävel. Du luktar jävla illa också, din kuk luktar som du har haft den i arslet. Hon fortsatte att ösa sin galla över Kenneth, som bara stod och tog mot harang efter harang. Han tog på sig ytterkläderna och tog en promenad vid havet och kom tillbaka sent på kvällen och då låg hans fru och talade i mobilen i sängen.

– Nej då, det är ingen fara, jag och min man har en överenskommelse att jag får vara ute och knulla med andra. Han lade sig i soffan och somnade, det hade inte varit en bra dag. Men en helg som så många andra helger tidigare.

*

Det gick inte en dag utan att arbetsmarknadssekreteraren Charlotta hade en ständigt surrande mobil i handväskan. Det var hennes son, som var psykiskt sjuk. I hennes jobb var det nästan en merit att ha anhöriga som inte var friska. Det fungerade som ett snabbspår för att förstå adepterna på ett sätt som någon utan Charlottas meriter omöjligen kunde.

Många dörrar hade öppnats inom APA för henne och även i tidigare anställningar. Det var ungefär som när en barnpsykolog har egna barn; det var liknande meriterande. Det var de som hade kunskapen helt enkelt, något ingen kunde bestrida.

Men det var långt ifrån hela sanningen. Hon hatade sin son, även om hon aldrig visade det för honom eller någon annan. Men fy fan vad hon hatade honom. Hon borde ha låtit honom bli bortadopterad. Han hade varit en hämsko för henne, och så fort hon träffade en ny man startade cirkusen med sonens partytrix för att jaga bort den nya mannen.

Det värsta var när hon och sonen hade blivit hembjudna till den nya mannen för att träffa hans gamla föräldrar. Hon visste att sonen skulle hitta på något jävulskap, så hon var på helspänn. Det hade gått bra när de kom och hälsade på föräldrarna och även när de hade satt sig ner för att äta.

Det var då det hände. Sonen hade ursäktat sig och sagt att han behövde gå på toaletten. Han var borta ett bra tag, och till sist blev hon riktigt misstänksam. Hon hade inte haft fel. Så fort hon kom in i hallen såg hon att han hade skitit på golvet. Det var inga prydliga bajsakorvar, utan en rejäl rännskita. När odören nådde henne var hon nära att spy. Hennes första tankar i chock övergick till ren panik. Förvisso var sonen psykiskt sjuk, men inte på ett sätt som krävde att han skulle skita i hallen. Han räckte belåtet

fram ett paket med laxermedel och tittade triumferande på henne. Hon sade inte ett ljud utan klädde på sig ytterkläderna och tog med sig sin son ut ur lägenheten. Hon hörde aldrig av honom mer, förutom att det kom en räkning på en kemtvätt på 900 kronor.

Sedan dess hade det varit en fallande skala av pinsamheter varje gång hon äntligen träffade en man. Allt orkestrerade sonen med finesse, åtminstone tyckte han det själv. Det var stressen med sonen som hon aldrig borde ha fött. Hon hade tänkt många gånger: om jag inte varit full i Sjöbos folkets park sommaren 1992... Hon minns till och med datumet hon blev befruktad av en raggare – det var den femte juni.

Dagen efter ville raggaren att hon skulle hänga med på en demonstration. Det var mer en parad med svenska flaggor på den stolta svenska nationaldagen. Först tyckte hon att det var trevligt med alla svenska flaggor och fanor. Det var en brokig samling människor, en del rätt gamla som såg ut att ha övervintrat någonstans och nu kom fram i ljuset igen. Det var yngre, främst grabbar med rakade skallar, som utgjorde flertalet. Efter en kort stund började det bli en aning hotfullt när paraden började ropa, många rätt aggressivt.

"Sverige åt svenskarna!" ropade de. Nästa harang var: "Ut med blattarna!" Det upprepades gång på gång, och de yngre killarna var på stridshumör. Men det fanns inga invandrare i den lilla sömniga och reaktionära kommunen att ge sig på.

När sommaren var slut upptäckte hon att hon var gravid och hon hade precis fyllt arton år. Det blev en rätt turbulent tid för den unga artonåriga flickan i det lilla Sjöbo. Den kommande fadern sade på sitt lilla bondiga sätt:

– Äh, va fan, hon har för fan knullat med alla raggarna i stan. Vem som helst av kan vara fadern till barnet.

För att undvika mer rabalder skickade hennes föräldrar henne till Malmö och moderns syster.

Den tionde mars nittonhundra nittiotre födde hon sonen, Markus, på BB på MAS. Det gick så pass bra för fadern att han slutade vara raggare. I stället anslöt han sig till den nysvenska rörelsen och några år senare blev han medlem i Sverigedemokraterna. Vid det senaste valet blev han invald i riksdagen. På ett foto från riksdagen såg Charlotta pappan till sitt barn. Klädd i kostym med bakåtkammat hår och en generellt nedlåtande min. Precis som när han ifrågasatte faderskapet. Hon tänkte: vissa svin förändras aldrig. Under de första åren flöt allt på bra med sonen. Han växte och utvecklades enligt alla kurvor som förväntas av ett friskt barn. Han var möjligen lite lätt för sin ålder, men för övrigt var allt normalt.

Det var först när han började i skolan som problemen började smyga sig fram. Redan under det första kvartsamtalet framkom det att Markus hade svårigheter med koncentrationen. Modern tänkte att det kanske berodde på att han var lite omogen för sin ålder.

– Det kan möjligen vara så, sade klassläraren.

Det accelererade på mellanstadiet; små diffusa problem blev stora och alltför synliga hos Markus. Det blev elevkonferenser, först en som följdes av åtskilliga. Det var otroligt jobbigt för Charlotta, för hon visste mycket väl att det var något fel på sonen. Men det var mobbingen av honom som eskalerade hans symtom – om den försvann skulle många av symtomen också försvinna. De som blivit kvar kanske KBT kunde lösa.

Det tyckte inte skolan och det tyckte inte rektorn. Den senare proklamerade att det inte förekom någon mobbning på hennes skola. Alla problem som uppstod var således endast individproblem. Det vill säga, att Markus hade alla de problem som hade räknats upp av den tjänstvillige klassläraren. Charlotta

minns än idag hur jävla arg hon hade varit när någon kallade henne för hennes sons advokat. Hon visste att han menade att hon var enögd och inte såg vad andra såg hos Markus.

När Markus skulle börja nian, och efter att de hade bytt skola tre gånger de senaste åren, vägrade han gå till skolan. Han låste in sig på sitt rum och vägrade. Han hade helt enkelt fått nog. Om det var ångesten för att bli mobbad eller hans sjukdom som började ge sig till känna, det visste varken han eller mamman. När rektorn efter någon månad ringde Charlotta, så, efter hoten – för det är skolplikt i Sverige – föreslog hon att en lärare kunde komma hem till dem en gång i veckan och ge Markus skoluppgifter. På så sätt fick han betyg i alla ämnen förutom idrott och hälsa.

För Markus fanns det bara en människa i hela världen, och det var mamman och ingen annan. Han fick diagnosen schizofreni innan han fyllde arton år och några år senare även bipolär. Året var 2010, och det var första gången de sökte sjukersättning för honom, eftersom det var tydligt att han aldrig skulle kunna ha en anställning. Den första ansökan kom tillbaka med posten – de hade saknat en arbetsförmågebedömning. Därefter sökte de flera gånger med samma resultat. Vid det senaste avslaget hade hon suttit i köket och läst avslagets brev gång på gång. Till sist rev hon sönder det, för det var tydligt att samhället ansåg hennes son vara frisk, trots alla hemska diagnoser.

Det var så orättvist att de inte fick någon hjälp förutom all psykofarmaka som skrevs ut till sonen, med diverse olika biverkningar. Flera gånger hade hon blivit tvungen att larma efter polis och ambulans när han varit utåtagerande mot henne. Det hade förekommit knivhot, så nu var alla knivar inlåsta och hennes hem utan saker som kunde bli till vapen. Efter ett par dagar kom han hem från akutpsyket, utan någon gång att få återkoppling.

Det var som om sonen följde cykler – under veckodagarna var han manisk och på helgerna var han i djupa depressioner. När helgen kom fick Charlotta det relativt lugnt och en chans att ta igen sig. Det enda som höll sig någorlunda i schack var sonens röster, som hade ekat i hans huvud under hela ungdomstiden. Med medicinens hjälp verkade de nu nästan vara försvunna. Hon mindes hur han som femtonåring hade väckt henne ochbett henne att skära bort hans skalp för att få bort rösterna som ekade i hans huvud. Hon hade hållit fast honom medan han fick kramper när hjärnan inte orkade längre.

Det ensamma ansvaret och hjälplösheten hade format Charlotta genom åren, istället för att kanske jobba aktivt i någon förening för psykisk sjuka. Det var som om hon hade tagit ställning mot alla, enbart för att hon inte hade fått den hjälp hon behövde. Den otäcka känslan av att vara ensam mot hela världen skapade en stark ovilja mot andra människor, speciellt de som hon borde ha varit för. Varför, hade hon tänkt så många gånger, varför ska de få hjälp när inte jag och min son har fått det? När måndagen kom, anlände Charlotta till jobbet med utvilad knopp och kropp, men med en falsk entusiasm.

*

Hela helgen hade Viktor suttit i soffan och sett program efter program på teven. Han lämnade soffan bara för två saker – toabesök och mikra färdigmat i köket. Det var så han hade levt ända sedan den dagen han blev nykter drogmissbrukare. Han vågade knappt gå ut, rädd för att möta någon av sina gamla vänner. Rädslan att trilla dit igen hade tagit över hans liv till den grad att han levde mer eller mindre som en eremit. Han hade inte besökt sina föräldrar sedan han blev drogfri. Hos dem fanns alltid sprit – om det inte var att ta en jäkel så var det groggar i parti och minut. Han visste att det räckte med en grogg, så var han körd igen och tillbaka på ruta ett som missbrukare. De hade aldrig sett Viktor som missbrukare, aldrig någonsin. Speciellt pappan, som alltid hade varit karlaktig, såg det som en svaghet. Inte för att sonen var missbrukare, utan att han såg sig själv som en sådan. Även om fadern var mer eller mindre full varje dag,

så var han ingen missbrukare i sina egna ögon. Nu var äntligen helgen avklarad och måndagen stod i almanackan. Viktor kunde äntligen gå till jobbet igen.

"Den där jävla helgen var äntligen över," tänkte han när han klev in på arbetsplatsen.

Kapitel 9. Business as usual.

Per smög in sist i salen och de andra tio vände sig om och såg honom sätta sig längst bak som vanligt. Klara och Jasmine, som verkade ha funnit varandra, satt och småpratade om smink och kläder. Janne satt muttrande på sitt lilla speciella sätt. Nesir såg rätt oberörd ut, men de andra som hade lärt känna honom lite grann, såg att något störde honom.

– God morgon, god morgon, goooooommmoooooron, sade Kenneth glatt. Det sista "god morgon" artikulerade han på halländsk dialekt. Nu var hela helgen glömd och begravd någonstans djupt i hans hjärna. Det var som bortblåst, och nu kunde han vara den han ville vara. Den gladlynte och extroverta personen han var i grund och botten. Det tyckte han själv i alla fall.

Det var en sådan njutning att vara kursledare, även om eleverna den här gången inte delade hans entusiasm. Någonstans blixtrade minnet av Halvar till. Halvar hade deltagit i samma lågtröskelutbildning när kursen var alldeles ny. Han hade varit så entusiastisk att en annan elev ringde efter en ambulans som hämtade honom och körde honom till akutpsykiatri. Den tjänstgörande läkaren där hade aldrig tidigare upplevt en sådan manisk person av den graden. När Kenneth fick veta detta tyckte han det var fel, för Halvar hade enbart varit entusiastisk.

När Charlotta, arbetsmarknadssekreteraren, anlände till jobbet hade hon en diger lista över mer eller mindre omedgörliga adepter. Högst på listan var att få till ett trepartsmöte med Klara. Det var något med Klara som gav Charlotta en känsla av att hon var formbar och kunde få en lyckad rehabilitering. Hennes socialsekreterare var inne på samma spår. Vid det första SIP-mötet var de överens om att Klara skulle kavla upp ärmarna. Vad de missade, eller kanske ignorerade, var att den behandlande läkaren och kuratorn ville få till en arbetsförmågebedömning för att kunna söka sjukersättning för Klara. Charlotta var starkt emot det. Enligt Charlotta var det endast en puckel som Klara skulle över – och på andra sidan fanns ljuset.

Efter fem minuter på jobbet hade Charlotta skickat tre sms, ett kort efter det andra, till Klara. Klara var hemma och gjorde sig i ordning för att ta sig till kursen.

"Hon är fan inte klok, fyfan vad hon ligger på," tänkte Klara. Hon hann knappt tänka klart när det tredje sms:et kom.

– Vem sms:ar dig? undrade hennes särbo. – Det är den där arbetsmarknadssekreteraren, hon verkar helt manisk, mycket värre än vad jag kan bli som värst, sa Klara. – Du får passa dig för henne, sa han.

Klara hummade till svar. Hennes särbo hade sett, ända sedan Klara började på utbildningen veckan innan, att hennes mående hade försämrats avsevärt. Han var orolig för henne.

*

– Idag ska Viktor börja med ett klipp igen från en rolig film, sa Kenneth.

Viktor, som hade fullt sjå med att få tekniken att fungera, mumlade något ohörbart.

– Så ja, sa han till slut efter mycket om och men. – Jag ska visa ett klipp från min favoritserie, "Simpson", sa han.

Det korta klippet visade Homer i en rymdfarkost, ätandes munkar och slickande sig om munnen. Ingen reagerade på vad de såg; de flesta tittade inte ens. För Viktor var detta viktigt att visa, och när klippet var slut, förklarade han varför han hade visat just det klippet.

– Jag har alltid velat bli astronaut och det är en dröm som jag alltid har drömt om, sa han.

– Det är precis vad den första delen idag ska handla om, sa Kenneth med lite för starkt eftertryck, så att eleverna tittade upp från sina mobiler eller från bordet.

– Kära du, vad drömmer du om? sa Kenneth till Klara. Det hade varit så sedan onsdagens lektioner att han hade slopat hennes förnamn och kallade henne för "kära du". För Klara var det bara jobbigt att han hela tiden satte henne i fokus, något hon inte uppskattade, men det märkte aldrig Kenneth.

– Jag vet inte, svarade hon och fortsatte.

– Kanske att bli frisk är min dröm.

– Vi ska ta små steg framåt, började Kenneth, och fortsätta med ett steg till och bara fortsätta tills vi når målet. Det är det enda sättet. Han tog en kort konstpaus för att se hur eleverna reagerade på hans budskap. Det var ingen respons alls; de tittade förstrött och en del lite avvaktande. Det var bara Janne som visade sitt förakt över vad Kenneth precis hade sagt. Kenneth borde ha bytt ämne, men han var så inne i sina egna tankebanor och sitt tydliga extroverta drag att han inte kunde låta bli att fortsätta.

– Tänk er själva en stor, gigantisk vit vägg, började han.

– Vi ska måla bit för bit tills hela väggen består av regnbågens alla färger. Där regnbågen slutar finns det guld, drömmar och arbeten för var och en av er. Endast himlen är gränsen för vad ni kan åstadkomma om ni tror på er själva, avslutade han.

Det Kenneth trummade på var just det nya som hade applicerats de senaste åren – eget ansvar. Det hade lyft ansvaret från många andras axlar och placerats på den sjukes axlar.

Det blev absolut ingen reaktion från någon av eleverna, utom Janne som sa:

– Du har fannemig mer munläder än skojarna på Sjöbos hästmarknad.

Det var som ett piskrapp för Kenneth, och han stod alldeles still och var tyst i några sekunder, innan han började igen och låtsades som om han inte hört Janne replik.

– Oj, va mycket klockan har blivit, nu är det fikapaus, sa han lite ansträngt.

Att gå i polemik med Janne hade han inte lust till, för då hade han riskerat att bli riktigt verbalt kölhalad. Han hade nästan varje kurs haft en äldre obstinat man eller en ung tjej med blått hår. Han visste inte vilken av typerna som var värst. De skrämde honom och gjorde honom en aning osäker.

När de hade fikat klart kände Nesir att han blev yr och stundtals fick dubbelsyn. Utan ett ord lämnade han de andra kursdeltagarna och cyklade hem. Det var något som hade stressat honom, men först förstod han inte vad det var. När han kom hem var det Viktors röst som triggade i gång något hos

honom. Först förstod han inte men kom på det efter en stund. Viktors röst lät precis som milisledarens; de hade bäge lite flinta hård, med en aning stakande tonfall. Samma tonläge.

"Fan," tänkte han, "kriget lever kvar i min hjärna och spelar mig spratt fortfarande." Men han visste att det satt djupare än så, än bara ett spratt.

När de lite decimerade kursdeltagarna nästan var på plats, kunde inte Kenneth hejda sig. Han tog båda händerna runt Klaras ena hand och viskade förtroligt till henne.

– Du har så mycket godhet och kunnande, kära du, avslutade han med.

Innan kursen hade startat hade Klaras särbo haft ett förtroligt samtal med henne och rått henne att inte vara klassen stjärna, utan en i mängden. Han visste sedan gammalt att hon var spontan och att de allra flesta tyckte om henne. De som aldrig såg hennes sjukdomar och diagnoser kunde lätt tro att hon var en frisk människa; en frisk fläkt men med tunga osynliga diagnoser. Hon hade fått lära sig att vara snäll och väluppfostrad till den milda grad att hon själv nästan blev utplånad. Det förstod inte andra, men hennes särbo såg och definitivt inte Kenneth, som hade gjort henne till klassens stjärna. Dessutom fanns det stänk av gubbsjuka i det hela också. Det var precis inte vad Klara ville. Det hade redan varit många gånger Kenneth hade vänt sig till henne och frågat om något allra först.

Per hade suttit helt tyst och gjort allt i sin makt för att vara så osynlig som möjligt under fikapausen och transporten fram och tillbaka till fikarummet. Han hade känt redan på morgonen att han var nära att gå in i ett skov; det var en lättare grå slöja över ögonen och någonstans i bakhuvudet började en röst göra sig till känna. Det var den uppbyggande nivån av stresshormoner han kände av. Bara att ta sig till kursen hade varit en kraftansträngning, knappast fysiskt utan enbart psykiskt. Om det hade funnits en spricka i marken stor nog för honom att försvinna så hade han valt det framför att sitta på nålar och veta att sjukdomarna kunde börja grassera när som helst. Det var en vandring på slak lina.

Jasmins ryggsmärta gjorde att hon hade svårt att sitta längre än tio-femton minuter, sedan måste hon resa sig och sträcka ut kotorna i ryggen. På måndagsmorgonen hade hennes son vägrat gå till skolan. När hon talade med honom framkom det att han hade hjärtklappningar. Medicinen som läkaren hade skrivit ut gav biverkningar. När hon stängde ytterdörren intalade hon sig att inget skulle hända med hennes son under den tid hon var på kursen.

Rädslan var tydlig: om hon inte gick på kursen kanske försörjningsstödet skulle ryka eller halveras. Det var därför hon lämnade sin son med hjärtklappningar. Det var andra som bestämde. Deras val tvingade henne att gå på en utbildning – i stället för att ta hand om sin son.

Janne hade stått och studerat Viktor under hela fikapausen. Han kände så väl igen alkohol- och drogskadorna som Viktor visade upp. Det var lite som en Judas-typ han uppfattade honom som. "Han är egentligen en av oss, en av oss utsatta," tänkte han, "men ändå har han lierat sig med fienden."

När han såg Kenneth ta en dubbelfattad handskakning med Klaras ena hand, tänkte han, "vad är det för människor egentligen." Han kunde dock inte höra vad Kenneth sa till henne.

– Så då är vi tillbaka igen, sa Kenneth.

– På onsdag ska vi undersöka vilka intressen ni har så vi kan optimera en profil för var och en av er. Det underlättar för er att veta vilka jobb och utbildningar ni ska söka. Det är ett viktigt steg i den här utbildningen. Fortfarande var det ingen respons, förutom att Janne log på ett ovanligt överlägset sätt. En tanke for in i Kenneths huvud: han borde sätta honom på plats, men hur? Alla kursdeltagarna fick ett vitt A4-ark där de skulle lista sina intressen. Nästa utbildningstillfället skulle de, enligt Kenneth, mata in det i jobb-sökardatorn.

– Men det blir på onsdag som vi sjösätter det projektet, sa Kenneth och fortsatte. – Nu ska jag berätta om min och min frus resa till High Chaparral. Det krävdes många års övertalning av mig innan min fru gav med sig, men på ett villkor – att vi tar en sväng förbi Ullared.

Det var inget som var sant; de hade aldrig besökt den smäländska västernstaden. Hela historien kom ifrån en okänd författares novell och Kenneth räknade kallt med att ingen hade läst den, så han gjorde den till sin egen historia.

Den senaste semesterresan de hade gjort var nära att sluta i katastrof. De hade varit på en lyxkryssning i Medelhavet. Han hade avvärt besättningen från att skicka efter en ambulanshelikopter för att ta hans hustru till närmaste sjukhus. Det skedde inte en gång, utan tre gånger. Hon hade varit utåtagerande mot personalen. När hon påstod att utomjordingar hade kidnappat henne och när hon kom tillbaka, enligt henne, var hon verkligen ful i munnen. Det var en chock för honom att se sin hustru så hämningslös.

– Innan avresan, fortsatte Kenneth, – hade jag köpt två cowboyhattar på nätet. Jag tror siten hette qanon-xxx.com. Det var verkligen snitsiga hattar; det var ett band runt den med sydstatsflaggan och inne i hatten ett fräckt Q.

Nu tittade de flesta av eleverna upp med en tydlig förvåning över sin kursledares dumhet eller naivitet, eller vad det nu var. Det tog han som intäkt att han hade fått deras uppmärksamhet och intresse och han fortsatte.

– Vi körde ifrån Limhamn tidigt på morgonen för jag ville inte missa indiananfallet i Big Bengts västernstad. Prick 15.00 skulle det starta och vi hann precis.

Kenneth gjorde en svepande rörelse med handen över pannan, för att verkligen demonstrera hur nära de var att missa det berömda indiananfallet på de vita cowboysarna som så hjältemodigt stod pall för angreppet.

– Det var så otroligt spännande att se hjältarna göra slarvsylta av de rödskinnade vildarna, fortsatte Kenneth. – Jag har alltid varit fascinerad över alla westernfilmer från femtio- och sextiotalet, men inte de där spagettiwestern med Clintan utan de där man visste vilka som var de goda och de onda.

Klara hade sjunkit djupare ner på stolen. Det här var ett riktigt rasistiskt övertramp, men Kenneth tog ingen notis om det utan fortsatte.

– Vi hade hyrt rum på andra våningen i westernstadens saloon. Det var så coolt att höra dem spela på pianot hela kvällen. Mitt i rummet var det ett gammaldags badkar, allt var så autentiskt. Jag tror mitt intresse startade när min farfar berättade att hans äldsta bror tog chansen och emigrerade till Amerika och New York och kom hem efter tjugo år som en rik man. Det var landet där den driftige kunde bli rik, avslutade han och tog en klunk med vatten.

Kenneth berättade inte att den påhittade farfars bror också hade sagt att svenskar på den tiden sågs som lata och tjuvaktiga. Det var bara papisterna som hade sämre rykte än svenskarna. Vid det här laget hade Kenneth dragit den här historien så många gånger att han själv började tro att den verkligen hade hänt och att den inte var uppdiiktad, eller stulen från en okänd författare och dennes farfar och hans bror.

– Den tredje dagen på High Chaparral var det rodeouppvisningar med fantastiska ryttare som red både på tjurar och vildhästar. De var verkligen proffs – det syntes hur de hanterade bestarna. Kenneth tystnade igen.

Nu satt Janne med huvudet bakåt och snarkade högljutt. Det hade han gjort en stund, men Kenneth hade varit så inne i sin historia att han inte hade märkt den snarkande äldre mannen.

– Oj, vad klockan har blivit mycket. På onsdag tar vi i så det ryker, så vi är utvilade till dess, sa han.

Som genom ett trollslag var alla eleverna borta och endast Viktor var kvar och förberedde nästa filmklipp till onsdagen. När Kenneth gick för dagen mötte han sin chef i foajén.

– Hur går det med Frihets kursen, Kenneth? frågade chefen.

– Business as usual, blev hans korta svar.

– Ja, svarade chefen, den kursen har verkligen blivit ett flaggskepp för oss. Ingen annan kurs kommer upp i lika hög närvaro som din kurs. Kenneth var inte sen att slicka i sig berömmet.

– Åh, tack, jag älskar mitt jobb, så det är en ren njutning att få vara med och ge människor med problem en ny chans att komma tillbaka. Det är så fint att se människor som återtar sin värdighet igen, avslutade Kenneth.

*

Det var med stigande frustration som den energiska arbetsmarknadssekreteraren upptäckte att kommande och planerade möten avbokades av trilsande adept. Hon hade mejlat fem socialsekreterare under förmiddagen om att få till trepartsmöten med dem som nu gick på lågtröskelutbildningen. Samtliga fem hade varit helt omöjliga att få till ett möte. Det var endast för henne att göra som hon hade gjort så många gånger tidigare – att socialsekreteraren för var och en kallade till ett obligatoriskt möte. Vid ej giltig frånvaro kunde försörjningsstödet dras in helt eller delvis.

Det var tvångsåtgärder, men tyckte hon att det var helt i sin ordning, för det var resultat hon ville få och kunna visa upp. Det var ingen tvekan om att de hade varit ett framgångsrecept, men hon reflekterade inte över hur hennes adept såg på saken med tvångsmedlen som användes. Hon visste att de inte visste sitt eget bästa – det visste hon.

Hon skrev det första mejlet och kopierade det sedan, bytte bara namn på de inblandade och skickade de andra fyra med exakt samma text. Det hade gått rykten på APA om en förestående omorganisation. Därför var dessa trepartsmöten av allra största vikt för henne att visa upp bra resultat. Hon visste att tidigare hade man mätt i kvantitet snarare än kvalitet. De fem kommande trepartsmötenas innehåll och resultat betydde mindre; det viktiga var att de hade hållits. Det var just kvantiteten som räknades.

Hon hade tjuvkikat på sin kollegas statistik och konstaterat att hon själv hade haft minst dubbelt så många möten. Hon var i framkant, och i en kommande omorganisation skulle hon bli fredad och få stanna kvar på APA.

Charlotta hade fått ett visst tycke för Klara. Hennes formbarhet och sociala kompetens gjorde henne till en klar stjärna på Kenneths kurs. Hon hade varit på Klaras två SIP-möten och kände så starkt att det var fel av sjukvården att söka sjuksättning för henne. Med de kvaliteter hon besitter kommer ett kommande jobb frigöra henne, och hon får då en chans att blomma ut.

Det hade varit sällan tidigare att Charlotta hade en sådan övertygelse över en adept. Denna Klara ska hon rädda till vilket pris som helst. Hon blev den första av de fem att ha ett trepartsmöte med.

Nu var trepartsmötet med Klara bestämt till tisdag 13.00 på socialkontoret. Charlotta hade laddat upp med flera kurser som Klara skulle gå efter den nuvarande var slut: en datakurs på fem timmar i veckan och en jobb-sökarkurs som var lite mer omfattande på tio timmar i veckan. När Charlotta hade haft möten med socialsekreteraren, var målet att Klara skulle få ett jobb på 50 procent, som med rätt utveckling skulle kunna bli på sikt 100 procent. De hade varit överens om att det var en bra strategi för Klara. De hade hört på SIP-mötena om just 50 procent. Att det var 50 procent av hennes lungkapacitet tolkade de lättare till att det var hennes arbetsförmåga.

Det hade känts taktiskt rätt för Charlotta att ringa upp Klaras socialsekreterare på förmiddagen. Dels för att pejla av vad hon tyckte skulle ske, dels för att förstå socialens syn på vilka åtgärder som borde sättas in. Det hade varit tillfredsställande att socialsekreteraren hade haft på känn att Klara var simulant. För Charlotta var hon guld och passade perfekt för vad hon ämnade för Klara framöver. Hon var inte besviken efter samtalet. De var i samklang – de var samordnade.

Det blev en besvikelse för Charlotta att Klaras särbo var med på mötet. Han hade tjatat om samma sak hela tiden: att testa Klaras arbetsförmåga. Hon hade blivit mer och mer irriterad på honom och tänkte flera gånger att han var en dum fan som inte gav sig.

– Varför ska inte en arbetsförmågebedömning göras, tycker du? frågade han Charlotta direkt till sist.

– Du har varit med på två SIP-möten där de som driver och samlar in alla nödvändiga uppgifter och intyg för att kunna ansöka om sjukersättning för Klara. Ni har ju varit med, så varför är du motståndare till att göra en arbetsförmågebedömning? Då borde du eller ni bägge sagt något på de SIP-mötena, men det gjorde ni inte, avslutade han.

Medan hennes särbo pratade surrade hennes mobil i handväskan. Efter åren som gått, hade det blivit en påminnelse för henne att inte hjälpa till i sådana lägen. Varför skulle Klara få sjukersättning när hennes son inte hade fått det? Mobilens surrande var som en erinran. Irritationen övergick till en passiv aggressivitet mot honom, eller rent av en öppen sådan. Både hon och socialsekreteraren var överens om att Klara var en simulant och att hennes särbo bara var en dum jävel, en påstridig sådan, som enbart gjorde saken sämre för Klara. Han såg inte Klaras bästa. Charlotta tänkte: "Det är väl så jävla typiskt att en dominant man ska styra över oss kvinnor." Till sist tog hon till orda.

– Vi som kan de här sakerna vet att en arbetsförmågebedömning görs när allt annat har prövats. För det andra, så är det inget vi sysslar med. Vår uppgift på APA är att få människor i antingen utbildning eller jobb.

När Charlotta avslutade sista meningen var hon övertygad om att den dumme fan hade begripit, men ack vad hon bedrog sig.

– Varför sa ni ingenting på SIP-mötena, började han med och fortsatte, om att ni inte vill göra en sådan bedömning och rent av att ni inte sysslar med sådan?

Den jäveln, tänkte Charlotta men blev räddad av socialsekreteraren, som sade:

– Jag anlidade Charlotta för att jag var osäker på om Klara verkligen var så sjuk som det stod i sjukintygen som hade trillat in under flera år. Det var inte heller sant, för hon hade fått nya direktiv av sin chef som i sin tur hade fått de nya direktiven. Det var från den nya regimen som hade bestämt att det skulle vara jobb-linjen som gällde framöver. Nu var tanken att alla skulle kunna vara arbetsföra i någon form och alla hade den förmågan. Någon på Facebook hade uttalat sig om just den punkten om jobb-linjen: ”Nu är sötebrödsdagarna slut för de tärande.” Det var ingen från regimen som hade skrivit det, men det var vad de alla tänkte.

Det var nära att socialsekreteraren nämnde att hon funderade på att starta en bo-utredning. Hon hade misstankar om att paret inte var särbos utan samboende. När mötet var i sin sluttamp tänkte hon att hon spar det till ett senare tillfälle, för att få tyst på honom.

När mötet var slut tyckte Charlotta att Klaras särbo mumlade, ”arbeit macht frei,” men hon var inte säker på om hon hörde rätt.

Kapitel 10. Den Jesu lika Kenneth.

Det gick inte en enda dag i Kenneths liv, åtminstone under tiden på APA, utan att han hade frälst elever från ondo eller åtminstone räddat dem från utanförskap. De satt hårt på hans axlar – han bar verkligen upp dem där och kunde frigöra deras resurser. Han bävade inför den kommande pensioneringen och såg den tiden som pensionär som en ren golgatavandring. Den förändring som han och alla andra på APA krävde av sina elever kunde han inte privat förmå sig till: att ta ut skilsmässa från sin sjuka fru. Kaptenen lämnar inte ett sjunkande skepp, och Kenneth var som en kapten och överbefälhavare på APA; hemma var han inte ens en korpral.

Han hade tänkt att fortsätta med utbildningar och cirklar inom ABF eller liknande studieförbund. Han hade till och med varit på en intervju där. När han fick frågan vad han kunde, hade han stora besvär att redovisa sina färdigheter. Visserligen hade han varit svetsare på Kockums, men det var på åttiotalet och han hade inte hållit i en svets sedan dess. Men hur skulle han få utlopp för sin extroverta sida som pensionär och hur skulle han kunna behålla sin stjärnglans? Han var en person i kris och snart skulle han fylla sextionio år och vara tvungen att bli pensionär.

Han hade försökt bli lite allt-i-allo i bostadsrättsföreningen och även komma med i styrelsen, men inget av det blev av. Han ville verkligen tjäna människorna som han hade gjort under så lång tid på APA. Men det var ju inte riktigt sant och det visste Kenneth, för han var en sådan person som var tvungen att vara duktig och få beröm. Den låga självkänslan fick inte få fäste i honom. Det skulle döda honom.

Vid varje kursstart och till och med vid varje lektion var Kenneth övertygad om att någon av hans elever skulle ta ett steg framåt och sedan fortsätta på den vägen. Han såg sig som en starter; utan honom skulle ingen av eleverna komma i väg. I den senaste kursen såg han Klara som den med högst potential, men kanske även Per, trots hans kompakta tystnad.

Vid det senaste medarbetarsamtalet med hans chef hade han visat upp olika grafer, och en av dem hade varit speciellt viktig. Det var en stapel som visade i procent hur många av hans adepter som hade gått vidare med andra utbildningar. Nittiofyra procent. "Det är siffror som talar för sig själv," hade hans chef utbrast nöjt. Om Kenneth tidigare hade känt att han bar så många på sina axlar, var detta en bekräftelse på det.

En annan av staplarna visade den höga närvaron som hans kurs ”Friheten” hade. Återigen upprepade hans chef att kursen var flaggskeppet på APA. Det hade varit svårt för hans chef att få resurser tilldelat om ”Friheten” inte hade funnits eller varit så framgångsrik.

Det enda svarta molnet på himlen var att Kenneth snart var tvungen att gå i pension. Vem skulle ta över hans tunga och framgångsrika mantel? Det var de frågor hans chef brottades med dagligen och skulle göra det ända fram tills någon tog över efter Kenneth. Det var aldrig aktuellt att Viktor skulle ta över efter honom. Hans roll skulle alltid bli en bisittarroll. Det fanns inte så många kandidater att tillgå, eventuellt kanske någon externt, men sedan gammalt visste chefen att det bästa alternativet alltid var att ta någon inifrån. Ett namn som dock ofta dök upp i den kontexten var Charlotta.

Det var givetvis en chimär. Om inte socialen hade skickat sina klienter till dem hade det inte funnits någon lågtröskelutbildning. Det fanns absolut inget val för dem som blev Kenneths elever. Om de vägrade hade försörjningsstödet rykt. Den höga närvaron berodde likaså på att försörjningsstödet kunde påverkas för eleverna vid bristande närvaro. De fick helt enkelt finna sig i det.

När Kenneth för några år sedan hade haft en elev som aldrig sa något, varken på lektionerna eller under fikastunderna, fick han inte ett enda ord ur honom. Någonstans mitt i kursen fick Kenneth en uppenbarelse, nåja, möjligtvis en insikt om hur han skulle göra för att rädda denna elev. Han hade tidigare, och även senare, diagnoserat några av sina elever och kom fram till att denna elev hade kronisk depression.

Han hade läst i en veckotidning att ljusterapi var en bra behandling för folk med depression. Efter att ha lirkat med sin chef att bekosta några tillfällen för eleven med ljusterapi, blev det till sist beviljat. Han tog med eleven till en källare på MAS. Eleven blev inte alls hjälpt av det, och om Kenneth hade läst hans information hade han vetat att eleven var stum. Det fanns ingen på APA som tvivlade på att Kenneth gjorde precis allt för sina elever.

Den händelsen blev en bisak för eleven, men det var Kenneths egen upplevelse i ljusrummet som kom att ha betydelse. Det flödande ljuset frigjorde en massa energi hos honom, och när han stod med armarna upp i luften kände han sig som på toppen av världen, nere i källaren på MAS. Det var en boost som kändes gudalik för honom i alla möjliga aspekter. Efter den händelsen såg han alla människors auror klart och tydligt. Han hade blivit välsignad – kanske inte i religiösa termer, utan mera som en praktisk livräddare.

Kenneth funderade på vilka han kunde rädda i den pågående kursen. Det var Klara förstas, som var chilenska, men han var osäker på om hon var andra generationens invandrare eller adopterad. Hon pratade i alla fall helt klanderfri svenska. Det visste han sedan gammalt att det var en förutsättning.

Det låg i fatet hos till exempel Mustafa och även Jasmine att deras brutna svenska var ett stort hinder för dem att ta de viktiga stegen framåt. Ingen brydde sig om att Mustafa kunde fem språk flytande, något som med lätthet kunde ha öppnat många stängda dörrar. Mycket var underordnat något odefinierat som diskvalificerade många som inte kunde tala felfri svenska. Om man hade definierat mörkare pigmentering i stället, så hade samma människor vrålat sig hesa och kallat det rasism. Den systematiserade diskrimineringen var så logisk att ingen reagerade på den.

Men Klara var den hetaste kandidaten av kursdeltagarna, det var Kenneth övertygad om. Det var odiskutabelt. Han såg också potential i Pers förmågor, även om Per inte hade visat upp något i den riktningen än. Efter att ha läst om honom och hans digitala studier, var Kenneth övertygad om Pers potential. Det var bara den biten att han måste börja ta för sig mer. Kenneth visste att han var tvungen att få igång honom, men frågan var hur.

De andra eleverna var svårare att se som kandidater för en lyckad rehabilitering. Janne var det typiska hopplösa fallet som inte var mottaglig för något och bara saboterade hela utbildningen. Man kommer ingenstans med hånfullhet, tänkte Kenneth, och han uppfattade Janne som just det i parti och minut. "En jävla obehaglig typ," tänkte han om honom.

Kanske var Nesir ännu ett ämne för att framgångsreceptet skulle innefatta honom också. Men han hade varit svår och otillgänglig. Det var när de skulle göra en profil för var och en av dem. Det var möjligt att de lösa trådarna med honom kanske kunde flätas ihop, och göra honom till en kandidat. Men Kenneth var lite osäker på den punkten. "Jag ska guida honom rätt," tänkte han.

Kenneth tänkte kanske inte i de termerna men i praktiken var han deras ljusbärare. Med hans hjälp skulle de söka sig till ljuset och ta de berömda stegen i rätt riktning. De skulle dansa i ljus – det var Kenneths målsättning.

Kapitel 11. Apostlagärningen.

Nu hade de kommit nästan halvvägs genom "Frihets" kursen, och skulle göra ett individuellt plan för var och en av kursdeltagarna. Varje elev hade en arbetsmarknadssekreterare som arbetade för att få till fortsatta utbildningsåtgärder för dem. Charlotta, som hade flest adepter, hade verkligen jobbat som en dynamo för att få till trepartsmöten, och av hennes fem adepter var det endast med Per som hon inte hade lyckats få till ett sådant möte.

Det hade getts mycket information till dem om olika utbildningar, men också praktikplatser som fanns att söka. Det var lite olyckligt för dem att de två företagen krävde att den som fick plats hos dem måste ha körkort. Det var något som bara Janne hade av alla eleverna. Det ekar fortfarande i Kenneths huvud efter Jannes högljudda kommentar om det.

– Jag har tammefan inget intresse att jobba gratis på de företagen, hade han sagt.

Det hade varit en artikel om det i Sydsvenskan om just det att företag som hade dessa praktikplatser inte anställde någon när den stipulerade tiden gick mot sitt slut. De tog en ny gratisarbetskraft i stället. Det var ett självgående piano där staten stod för kalaset och företagen utnyttjade det utan att någon ställde krav på dem. De kraven som fanns för adepterna fanns det inget av för företagen. Janne hade valsat runt på dessa praktikplatser under flera år utan att någon mynnade ut i en anställning.

Den där jävla Janne igen, tänkte Kenneth. Det ska alltid finnas en sådan i varje kurs. De skapar endast negativism, tänkte han vidare.

Det var ett enkelt formulär som varje kursdeltagare skulle fylla i, och svaren skulle skapa en profil som underlättade för var och en av dem att ta flera steg framåt.

– Vamos, vamos, hade Kenneth ropat högt i salen.

– Enda vägen fram är framåt.

Under hela kursen hade de utbildats att söka jobb i platsbanken och framför allt söka jobb, och om närområdet inte hade så många lämpliga jobb för personen skulle de utvidga sökkriterierna rent

geografiskt. När Janne såg att det närmaste jobbet för honom var uppe i Wilhelmina, hade han skrattat högt och bullrigt över det så att det nästan gjorde ont i Kenneth.

När samtliga kursdeltagare hade fyllt i formuläret fick Viktor i uppgift att mata in alla personliga uppgifter i dataprogrammet som skulle föra var och en av dem närmare ett jobb. Kenneth, som inte var så insatt i de olika datasystemen, tyckte att det var lite av ett trolleritrick. Egentligen var inte Viktor heller så tekniskt bevandrad, men på APA ansågs det att han var den som alla vände sig till vid datakrångel.

Nästa steg var att skapa ett CV för var och en av dem. Det skulle bli själva examensprovet vid kursens slut.

När Per fick tillbaka uppgifterna som han plitit ner från formuläret, visade dataprogrammet att hans område var att utbilda sig inom något tekniskt. Det var precis samma analys för Janne och Nesir. För Klara och Jasmine visade det att de skulle inrikta sig på något socialt, något omhändertagande och vårdande.

Klara hade skrattat till, för hon ansåg sig själv vara absolut världens sämsta på att ta hand om andra. Hennes särbo fixade allt i hemmet; hon tog fram saker och han plockade bort dem. Nu hade dataprogrammet riktat in sig på något hon själv visste inte stämde alls.

Det var Per som faktiskt var först att uttala sig om den nya inriktningen de hade fått tilldelat sig.

– Jag klarar inte ens av att fixa en punka på cykeln, sa han och fortsatte.

– Det måste vara något fel på programmet. Vi killar ska utbilda oss till något tekniskt och kvinnorna ska ha vårdande yrken.

När Viktor upptäckte felet att den enda parametern som räknades var könet, fick han mata in uppgifterna på nytt och i stället för en parameter, var det tio som skulle analyseras av dataprogrammet. Med lätt rodnad i ansiktet sa han till Kenneth att det vore bäst att ta en fika nu, så att han kunde göra om allt medan de andra fikade.

Efter att alla kommit tillbaka efter fikan hade Viktor gjort om och gjort rätt. Så mycket rätt som det kunde bli. Han hade nästan kommit i panik innan han fick ordning på allt. När papper efter papper matades ut från skrivaren kunde han låta pulsen sjunka ner till normala nivåer igen.

Nu var det tidigare misogyna nästan bortblåst. Klara skulle satsa på kommunikation och när hon berättade det hoppade Kenneth till av glädje.

– Ja, det är helt perfekt för dig, du är som gjord för att vara kommunikatör, sa han.

Hon delade inte hans entusiasm utan tittade missmodigt på slutresultatet. "Hur fan ska jag kunna bli det?" tänkte hon. "Jag kommer knappt ihåg vad jag heter stundtals."

Viktor blev osäker på om han hade knappt in rätt för Klaras uppgifter så han körde dem en gång till. Jodå, det var kommunikatör. När Janne fick sin utstakade bana att bli administratör, rev han sönder A4-arket och garvade åt tramset. Det började rycka i Kenneths ena öga, nervösa tics som han hade utvecklat mycket på grund av dessa typer som Janne gestaltade.

För de övriga tre skakade de bara på huvudena åt sina kommande karriärer. Kenneth tyckte att de var så otacksamma. Han satt kvar länge i utbildningssalen efter att kursens deltagare sedan länge gått ut i friheten. Det var något som skavde hos honom om denna uppsättning elever. Det hade hänt under åren att en grupp hade blivit sammansvetsad och nu såg han att en sådan grupp höll på att starta upp med subversiva idéer. Det var som att Janne drog med sig fyra andra, och Kenneth var oroad.

Den första reflektionen var att ta ett snack med Charlotta, eftersom alla fem var hennes adepter. De måste skingras för att hans kurs skulle bli lyckad. Den var ju individbaserad och knappast något kollektivt projekt. Var och en av dem skulle stärkas och ta steg framåt.

Den tacksamma rollen som ögonöppnare tycktes komma på villovägar. Det var en ren apostlagärning han hade utfört under så lång tid. Det var hans livsverk och han skulle för evigt bli ihågkommen för det. De fem måste skingras. Han letade efter numret till Charlottas mobil.

Kapitel 12. Det begynnande fröet.

Det hade börjat med att Jasmine och Klara tog en fika efter dagens lektioner var slut. De märkte att de hade mycket gemensamt, inte bara kläder och smink. Cafét låg på en liten sidogata som man aldrig kunde se om man inte gick på den gatan. Veckan efter hade Per anslutit sig till dem. De båda kvinnorna var verkligen förvånade att det var just Per som hade anslutit sig till deras kaffedrickande. Han sade fortfarande inte så mycket men lyssnade desto mer. Nesir anslöt veckan senare, och gruppen fullbordades när den bullriga Janne anslöt sig till dem precis den onsdagen när deras profiler hade tagits fram.

När de började lära känna Janne upptäckte de att han inte alls var så bullrig som han var på kursen. En ny Janne trädde fram. Nesir, som hade varit husvärd för några fastigheter bortom cafét, hade aldrig lagt märke till stället innan. Det var gamla fåtöljer som man sjönk ner i, och hela cafét var tapetserat med posters från gamla filmklassiker. Den mest framträdande var en poster för "Casablanca" med Humphrey Bogart och Ingrid Bergman, tre gånger större än någon annan poster. Det gav en gemytlig och lugnande stämning. För Per var det speciellt att han kunde slappna av på ett sätt som han inte var bortskämd med.

– Är det någon som fattar vad den här kursen går ut på? sa Jasmine och frågade de andra fyra.

De flesta av dem skakade på huvudet som svar, men Klara svarade henne efter en stund.

– Min särbo säger, efter jag har berättat om kursen, att de som håller i den, Kenneth och Viktor, är riktiga pajaser.

De andra fyra började skratta och Janne sa:

– Det är jävla tramsigt och naivt att tro att en sådan kurs kan leda till något förutom att man blir fannemig bara dummare. Men tiotusen kronorsfrågan är varför man har sådana kurser?

Det var ingen som kunde svara på det. Per, som hade suttit tyst, sa plötsligt:

– Jag tror de ser oss som undermänniskor.

Det blev alldeles tyst i gruppen. Utanför rivstartade en bil. En äldre kvinna kom stapplande in i cafét. De tittade på varandra – ingen av dem hade synliga funktionsnedsättningar men desto fler diagnoser och olika obehagliga tillstånd som var osynliga för det blotta ögat. Det var precis det som var så förrädiskt för dem allihop. De såg normala ut men hade så många olika typer av svårigheter och begränsningar. Janne hade sagt tidigare att det var som att tvinga en blind att läsa en text. Det var lite så för dem alla. Pers ord hade skakat om dem rejält; ingen av de fyra hade gjort den reflektionen tidigare. Och nu när han synliggjorde det verbalt var det som att polletten trillade ner hos dem.

– Jag har en svår schizofreni, fortsatte Per. – Jag har hört röster så länge jag kan minnas och inte bara en, utan flera. De mediciner jag tar nu dämpar rösterna och har nästan tagit bort dem. Men jag

balanserar på en lina; minsta lilla sak kan få mig att rasa igenom, han tystnade igen och mötte de andras blickar innan han fortsatte. – Jag är skör och det vet jag om, men nu håller de på att pusha mig hårt ut mot stupkanten utan att de verkar veta om det. Eller de kanske bryr sig bara inte, jag vet inte vilket. Men det spelar ingen roll vilket det är.

Han tystnade igen. Han hade inte pratat så här mycket på mycket lång tid – kanske aldrig så mycket som han precis hade gjort.

– Jag tror de ser oss som undermänniskor, upprepade Per igen och fortsatte. – En sak är i varje fall säker: de tar oss inte på allvar.

– Jag håller med dig, Per, sa Jasmine, jag har fått den smygande känslan men har inte satt ord på den innan, som du gjorde nu. Hon reste på sig den smärtande ryggen gjorde sig påmind igen och enda sättet var att ställa sig upp så kotorna gled isär igen.

– Det är som du säger, började Klara, det är någon konstig lek de håller på med. Jag har fortfarande inte fattat det där klippet med Lasse Åberg när han är rädd för att flyga och söker bot för det hos den skumma läkaren.

– Jag kan flyga, jag är inte rädd, Klara reste sig upp och ut med armarna precis som i filmen. De andra brast ut i skratt över någon så förbannat dumt. En lätt tårögd av skratt sade Nesir efter han hade fått stopp på skrattattackerna.

– Det där är så jävla typiskt de pajaserna. De menar att vi ska övervinna våra rädslor och bara vi själva kan göra något åt det. De lägger ansvaret på oss – att det är vi som ska lösa det. Han var inte så där nöjd vad han hade sagt. Det var ju så mycket mera det filmklippet visade att vi inte ska vara rädda för nya saker. Han bet sig i läppen och fortsatte.

– Jag har posttraumatiskt stressyndrom. Jag har flytt ifrån mitt hemland när det var inbördeskrig där. Fast jag är i trygghet nu och har varit det under många år, så finns kriget och upplevelserna kvar i mitt huvud. Jag hade det så bra de första fem åren. Jag lärde mig språket rätt snabbt och fick anställning som husvärd på MKB. Det kom smygande och accelererade under ett par år. Till sist hade jag inget arbete och var nära att förlora mitt boende. Min hjärna funkar inte längre – jag kan bli stressad för ingenting och reagera på sådana sätt att jag inte fattar efteråt varför jag betedde mig så. Jag kan inte förstå mig själv längre. Han tystnade och de andra kände med honom. Det var så orättvist för honom, tänkte de alla.

– Jag har en lite annorlunda tolkning, fast egentligen samma andemening, började Janne om filmklippet och fortsatte: – Jag får känslan mer att om du vill så kan du. Det är så att säga enbart ett individproblem, det vill säga att om du inte klarar av det, så beror det enbart på dig och ingen annan. Så Per, jag håller med dig att de ser oss som undermänniskor, av den andemeningen om du inte klarar av det så är du, just det, undermänniska i deras ögon, avslutade han.

– Fast ingen kan väl se Kenneth och Viktor som några övermänniskor, sa Klara till sist.

– Nej, men de är skyddade och inte utsatta som vi är, sa Per. – De har sitt på det torra och även om ingen av dem är speciellt briljant. Jag googlade upp Kenneth igår, och det kom inte så många uppgifter om honom förutom var han bor. Jag kollade in den exakta adressen och såg att de har havsutsikt och en värdering av lägenheten som tydde på något mellan fyra komma sex till åtta miljoner kronor. Han bor bra och har rätt adress och det är knappast en adress som typ Ramelsväg.

De flesta av dem var förvånade över Pers rättframma sätt nu; det var så långt ifrån den Per de hade lärt känna under flera veckor. Det var en helt annan person.

– Jag är inte avundsjuk för jag vill inte bo i ett vitt ghetto, sa Janne.

– Det handlar inte om det, fortsatte Per.

– Det är att de är skyddade och de är själva övertygade om det. Deras värld omfattas inte av oss, det är det jag vill säga. Så länge vi är utanför, så är de trygga.

Det blev återigen alldeles tyst i gruppen medan de funderade på vad Per hade sagt. Det fanns en logik i vad han hade sagt, det kunde ingen av dem bestrida. Till sist tog Jasmine till orda; hon kände att hon också ville berätta om sig själv, som de andra precis hade gjort.

– Jag har kronisk depression, svåra ryggsmärtor och nervbanor som gör mig nästan handikappad. Ni har alla sett mig ställa mig upp varje kvart. Min son har det jobbigt i skolan med ångestproblematik. Inget verkar hjälpa, han mår bara sämre och sämre. Det är ett evigt kämpande och jag orkar inte längre. Hur mycket jag än vill kämpa för honom, så går det inte.

Jasmine tystnade och de andra såg på henne med medkänsla, precis som tidigare med Per. Alla visste vad hon gick igenom.

– Man måste vara frisk för att vara sjuk, sade Janne till sist. Alla kände igen uttrycket, även om det var uttjatat, så stämde det till hundra procent. Janne fortsatte kort att berätta sin historia:

– Jag har alltid haft svaga knän och utslitna axlar, vilket resulterat i långa sjukskrivningsperioder. Han tvekade om han skulle nämna sin alkoholism, men gjorde det ändå:

– Jag söp bort allt, fru, barn, hus, hund och villa. När jag till sist nyktrade till var allt borta och skuldberget oöverskådligt. Jag kunde egentligen fortsatt supa, för jag hade inget kvar – förutom en sak: mina två barn. Nu kämpar jag för att få tillbaka mitt liv och förhoppningsvis en bra relation till mina barn i framtiden. Det är det enda som driver mig framåt.

Den burdusa Janne som de hade sett på kursen var så förändrad, nu var han lugn och ödmjuk, något han aldrig tidigare visat. Han avslutade med:

– Jag har aldrig gillat fjantar och dessa två idioter vi har som kursledare tar fram det sämsta hos mig.

De andra nickade och kunde bara hålla med honom; de var riktiga fjantar och de tog verkligen fram det sämsta hos honom.

Nu var det bara Klara kvar som inte hade berättat något om sig själv som de andra redan gjort. Till sist började hon prata om sin resa.

– Jag är bipolär och fick diagnosen för snart tio år sedan. Innan dess var mitt liv ett helvete med långa maniska perioder följda av djupa depressioner. Jag vet inte vilket tillstånd som är värst. Med manin fastnar inte en enda tanke i huvudet; allt bara surrar runt och runt, och jag är överallt och ingenstans. Det är en ren tortyr och dess motsats är inte heller bättre. Jag läste en essä för något år sedan om en man som beskrev vad depression är. Han målade upp det som att kliva ner i en kolsvart källare, låsa dörren och slänga bort nyckeln. Jag kan hålla med om den beskrivningen; det är precis så det är. Precis som ni alla här är jag också skör, och som de pushar på mig nu, vet jag att det inte kommer sluta väl. Jag är ändå lyckligt lottad då jag har min särbo som stöttar mig i allt. Det hade varit oerhört jobbigt om han inte funnits vid min sida.

Nu hade den lilla gruppen pratat med varandra i en timme. Ingen kanske tänkte på det, men de hade satt ett frö. Ett frö som kunde stå för förändring – ett frö som kunde få dem upprätta efter att ha varit slagpåsar under en så lång och hemsk tid. Ett frö hade börjat gro.

De lovade varandra att fika tillsammans varje onsdag tills kursen var slut. För första gången, kanske någonsin, kände sig Per fri. Han var fortfarande chockad över sin plötsliga frispråkighet, men det var något med de andra fyra som gjorde honom trygg. Det var något han aldrig tidigare hade upplevt. Ingen terapeut hade lyckats åstadkomma ett så gott resultat. Innan Per somnade för natten, var han dock övertygad om att ”de fems gäng” inte skulle hålla särskilt länge. Ingenting varar, precis som så många gånger tidigare i hans liv.

Kapitel 13. Den goda människan.

Hon visste aldrig varför hon blev socionom – varför hon hade valt det yrket. Kanske var det från början en idé om goda gärningar och att kunna göra skillnad. När verkligheten uppdagade sig var hon redan socialsekreterare. Hon kände sig god när hon beviljade månatligt försörjningsstöd till de misslyckade och sjuka. Samtidigt började en känsla av makt slingra sig fast i hennes hjärna. Till en början viftade hon bort sådana tankar. Hon var en god människa och alla älskade henne. Men hon hade svårt för vissa av sina klienter; tankarna kom smygande och förstärktes när hon inte beviljade försörjningsstöd till en av sina hopplösa klienter. Det var ett riktigt beslut hon hade tagit. Personen i fråga hade misskött sig och inte följt deras direktiv. Beslutet var helt i linje med deras bestämmelser.

Det hade förekommit hot på socialkontoret, vilket ledde till att de måste ha vaktpersonal vid öppettiderna. Nu var det kutym att alltid ha en vakt stationerad. Hon frågade sig aldrig hur det kom sig att en man hade blivit så desperat att han kom in med en yxa. Det var inte längre intressant. Nu skulle alla som sökte ekonomiskt bistånd verkligen inse att de enbart skulle vara tacksamma.

Det fanns en stor skillnad mellan henne och hennes klienter. De var alla misslyckade figurer som inte hade klarat livet och sjunkit ner så djupt i samhällets dyn att försörjningsstöd var deras sista utväg. Det var så långt från hennes egen verklighet. Hon såg deras trasiga liv som något mycket avlägset. Fast hon träffade dem dagligen fanns det en mur – ett visir – mellan dem och henne. Men för henne eller någon annan socialsekreterare uttalades det aldrig.

När hon fyllde arton fick hon hela det samlade barnbidraget som föräldrarna hade sparat sedan hon föddes. Det blev en check på en kvarts miljon. När hon började plugga i Lund köpte föräldrarna en tvåa i centrala Lund åt henne. Det var aldrig tal om att hyra ett studentrum. De andra studenterna på socionomprogrammet tyckte att hon inte kom från deras miljö. Ända tills de träffades nere på sydkusten vid Beddingestrand. Det var mer regel än undantag att det stod parkerade Mercedes, Audis och Teslor på parkeringen till havsbadshotellet. De hade bokat alla hotellets rum.

När hon dejtade en kille från Tinder, en spännande person som var både konstnärlig och intellektuell, möttes de på Möllan, vilket var ovant för henne eftersom hon oftast huserade på Lilla torg. Han var värtalig men oerhört politisk och raljerade över att medelklassen och de övre stånden numera dikterade villkoren för arbetarklassen. För henne var det chockerande att få det framställt så. För henne var det självklart att de skulle vara ledande och att de under skulle dansa efter deras pipa.

Den här killen omkullkastade hela hennes värld. Hon och alla andra lyckade skulle hjälpa de som inte var det, det var ju hennes mission i livet. Han sade att det var förkastligt och att medborgarlön borde införas. När hon släckte nattlampan kom den hemska reflektionen: Herregud, då skulle inte jag behövas alls.

Hon gillade inte tanken på över- och undermänniskor, men i realiteten var det så, det hade hon förstått sedan länge. Det var något hon brottades med dagligen. Om man inte hade kontroll på dem, skulle

det kunna barka ut i ett helvete. Det allra viktigaste var att undermedvetet veta vilka som var lyckade och vilka som var misslyckade. Hur skulle det se ut om samhället inte satte upp en lista med krav för dem som inte arbetar? Hur skulle det se ut om folk fick pengar så lättvindigt?

Hon hade suttit och argumenterat, stundtals hotat klienter vid ekonomisk avstämning om de hade fått en swish, då det ska räknas som inkomst. Hon skämdes inte när klienten förklarade att swishen var från hennes vuxna son eftersom hon saknade pengar på bankkortet när hon skulle handla mat. Då var regler viktiga att följa, men hon funderade aldrig på den städhjälp hon själv får. Det bidraget, som kallas för avdrag på deras nivå, är halva summan som en person på försörjningsstöd får. Det utan att någon måste nagelfara dess riktighet; det är bara att skicka in kvittot.

*

Nu satt Per i det sista trepartsmötet och Charlotta hade redan under några minuter lanserat en massa olika förslag till honom. Han satt tyst och tittade ner i bordet.

– Efter ”Friheten” är slut måste vi gå vidare med andra utbildningar för dig, sa socialsekreteraren. Hon hann knappt avsluta innan Charlotta började igen, utan att Per fick en syl i vädret.

– Den viktigaste kursen för dig är ett samarbete med Arbetsförmedlingen, som har startat en jobbsökar-kurs med handledare från dem. De har visat upp jättebra resultat, avslutade hon.

Per hade vaknat tidigt på morgonen efter en orolig natt med svår huvudvärk och lätt yrsel. Det var flera symtom på att han riskerade att gå in i ett skov. Någonstans långt bak i huvudet började en röst träda fram, smygande ända sedan kursen hade startat. När Per inte svarade på direkten började socialsekreteraren tala i stället.

– Vi har hört från utbildningsledarna att du inte har deltagit så mycket i kursen du går på. De vill att du ska ta flera steg framåt, men har ännu inte sett några framsteg. Du måste bli mer aktiv. Hon avslutade inte meningen, men Per förstod det förtäckta hotet. De var båda riktiga kravmaskiner. För Per var det ingen större insikt att de två aldrig skulle sluta ställa krav. Hur skulle han kunna förklara för två personer utan någon medicinsk, och allra minst psykiatrisk, kompetens? Bara att han lyckades ta sig till kursen var för honom en stor framgång. Det var inget som räknades för de två kvinnorna som med lätthet kunde göra livet surt för honom.

– Bra, då säger vi att jag anmäler dig till jobb-sökarkursen när den nuvarande kursen är slut, sa Charlotta.

– Ja, svarade Per kort. Vad fan skulle jag säga? tänkte han. Han visste att det inte var lönt att berätta hur han mädde och vilka risker som fanns för honom.

Efter att Per hade gått ut ur rummet och de två kvinnorna diskuterade kommande planering, sade Charlotta till sist:

– De flesta är så ovilliga att göra en förändring. Jag kan inte förstå det, vi vill ju bara hjälpa dem.

De var de goda människorna. Det var så de uppfattade sig själva och den omvärlden de befann sig i. Socialsekreteraren började känna av någon slags utbrändhet, eller var det någon typ av nihilism? Hur mycket hon än jobbade, blev det aldrig någon förändring. För varje klient som det kanske gick bra för, fanns det tio nya behövande. Det var en strid ström av kravfulla människor. Hon visste att de var undermänniskor som hade satt sig i en situation de själva bar ansvar för. Hon visste inte om det var utbrändhet eller bara att hennes människosyn började ändras. Något av det var det, förstod hon tydligt.

Hon började ångra sitt yrkesval. Hon borde ha utbildat sig till ekonom och arbetat med att ta fram lämpliga objekt för riskkapitalister, som hennes bror har gjort i flera år. Dessutom hade hon inte ens trettio tusen i lön i månaden – hennes bror tjänade det i veckan.

Kapitel 14. Slutspel.

Nu hade de fem träffats onsdag efter onsdag i över en månads tid. Trots att de hade så olika diagnoser och tillstånd, hade de mycket gemensamt. Möjligen var det utsattheten som främst förenade dem. Det var en ny slags gemenskap för de flesta i gruppen – något helt nytt.

Deras lågtröskelutbildning närmade sig sitt slut. Kenneth hade jobbat slaviskt för att få dem att ta flera steg framåt. Ju mer han låg på desto mer backade hans elever, vilket frustrerade honom. På hemmafronten var det värre än någonsin; hans fru hade haft åtskilliga fysiska attacker på honom, och om inte det var nog, förde hon ett psykologiskt krig mot honom. Det var endast på jobbet han kunde andas ut. Det största problemet var att han snart skulle gå i pension, något som nästan skrämde slag på honom.

Viktor hade gjort bort sig rejält mitt under kursen. Han hade av misstag tagit fel USB minne hemifrån och när han chromecastade bilden till den stora skärmen, upptäckte han misstaget. Det var ur hans porrsamling som rullades upp ruta för ruta. Han hade kommit i panik och slängt laptoppen i golvet.

Veckan innan kursen skulle ta slut hade han möte med alla arbetsmarknadssekreterarna om hans elever skulle fortsätta med nästa utbildning. Det var viktigt för statistiken. Charlotta, som hade tio av eleverna, var missnöjd över att så få, eller mer korrekt, att ingen av hennes adepter direkt skulle fortsätta med någon utbildning på APA. Tre av dem hade läkarna sjukskrivit, och för en av dem, Jasmine, hade hon blivit inbjuden till en SIP-möte. Hon hade retirerat med motiveringen att det saknades samtycke till hennes deltagande. Hon förstod att behandlande läkare inte var glad över de påfrestningar som de hade utsatt henne för. Hon kunde alltid ge sken av att samtycke saknades när det började hetta till.

Det blev inget bra möte för Kenneth med två arbetsmarknadssekreterare – han fick ta emot en del kritik och det blev inte bättre när hans chef fick veta att han hade varit närgången mot en elev, kallat henne "kära du" och till och med tvångs kramat henne. Motgångarna hopade sig för honom; han, som ledde flaggskeppet säkert i hamn på APA, kände sig orättvist behandlad. Han hade bara velat ge eleven uppmuntran för han visste vilken potential hon hade. Det var som om han hade ett extremt behov att förlösa henne en andra gång i livet.

För Kenneth var det mycket oroväckande att med sin gränslösa empati bli beskylld för något som det verkligen inte var. Han insåg dock att det kunde uppfattas som om han var en aning gubbsjuk och kanske gick lite för långt med sin fysiska närvaro. Men han ville väl innerst inne även om det ryckte till en aning i kuken.

Det var en klart decimerad styrka som anslöt till examensdagen. Jasmine, Per och Klara var sjukskrivna. Nesir hade fått en förkylning, så han kom inte heller, fast det var inte sant. Han höll sig undan för att slippa Charlotta, som hade jagat honom över en vecka för att få till ett möte; hon hade ringt ett tjugotal gånger och sms:at det dubbla. Han visste inte vad som var värst – hennes påstridighet eller hennes passivt aggressiva sätt mot honom. Vid det första mötet trodde han att hon var rasist, men efter att de andra hade berättat om henne, förstod han att hon var så mot alla, åtminstone de som inte dansade efter hennes pipa.

Det var bara Janne kvar av de fem, och han hånlog åt Kenneth så fort han kom in i läsesalen. Kenneth hade till sist förstått varför han blev så triggad av Janne. De allra flesta som kom till hans utbildning var illa körda och allmänt tilltufsade, för att orka hålla på som han gjorde mot honom.

När Charlotta hade haft möte med Janne och lagt fram en massa olika alternativ till utbildningar, hade han framt sagt nej till allihop. Det var inte bara Kenneth som tyckte det var skönt att bli av med honom efter kursens slut. Den som hade varit värst innan, och då räknade ända sedan kursen hade startat för länge sedan, var en ung tjej med blått hår som hade ifrågasatt allt. Men efter henne hade Janne varit den allra värsta eleven.

Veckan innan hade Kenneth föreslagit att de skulle ha en avslutningsfest och förlägga den på fredagen efter kursens slut. Ingen av eleverna tyckte att det var en bra idé. Däremot hade de fem bestämt sig för att träffas och spåna vidare på vad de skulle göra härnäst. Lite moloken konstaterade Kenneth att det inte fanns något intresse för hans förslag – han hade tänkt slå två flugor i en smäll genom att fira sin kommande pensionsavgång och det definitiva slutet för hans kurs ”Friheten”. Det verkade som om ingen på APA tänkte organisera någon avtackning för honom. Det var en oroande känsla att han kanske inte var så populär som han trodde bland arbetskamraterna.

Vad Kenneth inte visste var att ett åtstramningspaket hade lagts fram för APA. De fyra nivåerna bland cheferna skulle bli två. Den lokala chefen skulle svara direkt till generaldirektören i Stockholm utan någon mellan blandning från krets och region. Det var inte någon osthjvelprocess utan rena slakten på mellanchefer, vilket i sin tur skulle påverka alla inom APA på ett eller annat sätt. Att det skulle bli uppsägningar av fotfolket, de längst ner som Charlottas yrkeskår, var en självklarhet – de skulle tunnna ut betydligt.

Charlotta hade känt flåset i nacken och febrigt jagat sina omöjliga adeptter. Nu, om någonsin, var det viktigt att visa framfötterna. Om de tidigare LAS-reglerna hade gällt, hade hon åkt ut – om inte först, så hade hon ändå åkt ut. Hon tackade en högre makt för att man politiskt hade lagt sig platt för arbetsgivarna och kapitalintressen. Nu, om någonsin, var det viktigt att ha bra statistik som påvisade resultat. Det hade absolut ingen betydelse om någon av hennes adeptter faktiskt kom ut i arbete; det var ett streck för varje möte som var viktigt. Stundtals kände hon sig som en livräddare på Medelhavet – hon gjorde skillnad. Det var bara hennes sons ständiga ringande som störde henne, men hon var fast besluten att bli kvar på APA.

Janne tittade på sitt CV. Vid första anblicken såg det väldigt elegant ut, men vid närmare översyn framträdde stora tidsluckor mellan de olika anställningarna, tramsiga utbildningar och resultatlösa praktikplatser. De få kvarvarande eleverna tittade missmodigt på sina CV:n. Det var som om de fick svart på vitt att de var kassa, misslyckade och undermånskör. För Janne hade socialsekreteraren hotat direkt: om han inte samarbetade bättre skulle hans försörjningsstöd diskuteras. De skulle vara till arbetsmarknadens förfogande, och han skulle definitivt vara det.

När Janne satt och lyssnade på Kenneths sista långa anförande... Nej, han lyssnade inte, utan satt bara och tänkte och tittade ut över den decimerade lilla skaran som var kvar av flaggskeppskursen. När han vände sig om och såg på Viktor, som nervöst stod längst bak och tidigare hade stört Kenneth genom att råka sätta på hög musik i högtalarna, tyckte Janne att det hade varit en underlig händelse. Istället för att be honom sänka volymen hade Kenneth lutat sig fram och pratat med en av eleverna, så att denne fick veta vad han hade ätit till frukost. ”Han är fannemig helt gränslös och har udda behov,” hade Janne tänkt spontant.

Kenneth malde på som vanligt och Jannes tankar flyktade bort men höll sig kvar vid kursen. Han tänkte: Om detta hade varit seriöst, skulle ett batteri av yrkesfolk – psykologer, beteendevetare, specialpedagoger och arbetsterapeuter – ha varit involverade. Det här är inget annat än trams, fortsatte

han att tänka. De har satsat minimalt med resurser på den här kursen, kanske rent av under det om det nu är möjligt.

Janne tittade igen på sina kurskamrater, även om det bara var ett fåtal kvar av de ursprungliga. De såg endast pinade ut och de flesta tittade på sina mobiler för att se hur många minuter de var tvungna att stå ut med den lille fetlagda och extroverta mannen som aldrig slutade prata strunt. Det borde vara det omvända, tänkte han vidare, det är oss man borde lägga ner resurser på för att vi ska ha en chans att komma tillbaka. Hans tankar skingrades av Kenneths plötsliga glädjetjut – samtliga tittade upp och såg Kenneth hoppa till av glädje. Herregud, tänkte Janne, när en hel uppsjö med personal kom in i läsesalen. Fan, kunde de inte ta avtackningen av honom vid en annan tid än nu, tänkte han.

Nästan all personal från APA välldes in och de sjöng och skralade för den överraskade Kenneths skull. Janne såg sin utväg i tumultet som uppstod och smet ut utan att någon märkte det. Först höll chefen ett tal om hur viktig Kenneth hade varit för verksamheten på APA. Framför allt vilken inspirationskälla han hade varit genom åren för alla, och inte minst för alla elever han hade hjälpt. Under hela talet hade Kenneth svårt att hålla tillbaka sina tårar. Det var överväldigande för honom, som hade trott att hans pensionsavgång skulle passera obemärkt. När chefen var klar med talet gav han Kenneth ett litet kuvert, förutom en vacker blombukett. Kenneth hade talat så gott om deras kryssning på Medelhavet, så det var ett presentkort till en ny sådan resa för honom och hans fru. Han hade givetvis inte berättat om fruns anfall, så de ville skicka efter en ambulanshelikopter till någon på APA. Allt han hade berättat om var andras historier som han hade gjort till sina egna.

Nästa talare var från personalen, och det var Charlotta som hade fått äran att hålla tacktalet. Det var inte helt sant. På det senaste personalmötet hade de varit överens om att den nästäldsta, Staffan, som hade jobbat en längre tid med Kenneth, skulle hålla talet. Men som vanligt höll Charlotta sig framme när Staffan gick hem tidigare på dagen. Det var efter att Charlotta hade påpekat för honom att han såg blek ut. Någon timme senare kom den långa mannen med hängande armar lodrätt ner och var sjuk. Han var en hypokondriker, och det visste hon, och var inte sen att utnyttja det för att visa framfötterna vid Kenneths avtackning. Hon axlade Staffans fallna mantel innan någon annan hann reagera på vem som nu skulle hålla tacktalet. Hon visste att mycket stod på spel – nu, vid de kommande nedskärningarna av personal på APA.

Efter att Charlotta hade hållit personalens tacktal och överlämnat ännu en bukett blommor och en stor och dyr glasvas från Kosta-Boda, blev det för mycket för Kenneth som brast ut i gråt. Det enda han egentligen ville var att fortsätta jobba. Den gråten som nu kom var en blandning av en kommande saknad och rördhet över all uppvaktning.

När Kenneth hade plockat ihop sina tillhörigheter och lämnat ifrån sig sitt passerkort, och när porten bakom honom stängdes, visste han att allt var slut. Nu skulle han hem till sin fru och leva resten av sina dagar med henne. Framöver skulle även vardagarna bli som de tidigare helgdagarna. Det kommande kaoset satte en stor, tjock klump i magen. Dessutom skulle han inte få utlopp för sin extroverta sida och endast få den behandling som hans fru kunde ge honom. Den klumpen växte i magen för varje meter han cyklade hemåt mot Limhamns sjöstad och det vita ghettet.

Plötsligt, som en blixtnär från en klarblå himmel, kom idén att han skulle slänga sig under en buss. Bara göra det – göra slut på allt. När treans buss kom och skulle göra en högersväng, såg han sin chans. Han tog ett par resoluta tramptag på pedalerna och lade ner cykeln. Han hade missbedömt, något misstag hade han gjort – det enda som hände var att cykeln, blombuketterna och vasen kom under bussen. Han själv fick en smäll av bussens långsida och rullade som en boll i väg. Helt oskadd, förutom några skrubbsår på höger underarm. Det regnade blomblad över hela kollisionplatsen och glas var utspritt från vasen som låg under bussen.

– Vad fan håller du på med, din jävla fubbick? skrek busschauffören till Kenneth. – Jag såg ju för fan att du försökte cykla på mig medvetet, det såg jag i sidospegeln. Jävla idiot, avslutade den uppretade busschauffören.

Folket som hade samlats och sett incidenten mellan Kenneth och bussen skingrades rätt snabbt eftersom ingen hade blivit skadad, förutom en äldre kvinna som stod kvar och betraktade honom. Hon sade till Kenneth:

– Du körde in i bussen med vilje, det såg jag tydligt.

Hon tittade anklagande på honom och fortsatte:

– Jag har jobbat som lokförare och varit med om självdödare som har hoppat fram när tåget kom. Det var fruktansvärt att uppleva en sådan händelse. Jag sov inte bra på lång tid efter något sådant, kan jag lova. Men du, din jävla mes, du försöker bara göra det halvdant. Jag tror du ville att folk skulle tycka synd om dig. Jävla mes, avslutade hon och vände på klacken och rullatorn.

Kenneth satt kvar på trottoaren och klumpen i magen växte. Nu började han få ont i hjärtat. Det strålade ner i armarna och det gjorde så jävla ont i ryggen, tänkte han.

*

När Janne slank in på kaféet var de andra fyra redan samlade. Efter att ha hämtat sitt kaffe sade han:

– Ni ska vara glada att ni slapp avslutningen. Men det var något konstigare med Kenneth idag än vanligt. Vi visste ju förvisso att det var hans sista dag, men han var febrig och han hade fannemig ångest

– Aha, sa Klara, avskedsångest.

– Det var något dött i hans ögon, sade Janne och fortsatte. Jag smet ut när all personal kom in och skulle uppvakta honom. Han gjorde en rörelse över pannan för att härma Kenneth. De andra skrattade.

Det var ingen som tog någon notis om Viktor. Han hade blivit kvar längst bak med sin nya dator. Han hade förstått sedan tidigare att han inte skulle få ta över efter Kenneth. Han fick ingen förklaring till varför. Han tyckte själv att han var den självklara kandidaten, men hade tydligen varit ensam om att tycka så. Under uppståndelsen med Kenneths uppvaktning och alla tacktal fick han aldrig en chans att säga adjö och lycka till sin forne vapendragare. Det var som om han inte räknades – som om han aldrig hade räknats överhuvudtaget. Det sved riktigt ordentligt för honom. Det var en sak att bli sidsteppad för att ta över kursen, det var nog illa. Men att bli så negligerad till den milda grad att han var i stort sett osynlig, det tog hårt och brutalt.

Det egentliga syftet med kursen hade varit en tydlig nihilism. "Vi bryr oss inte och ni stackars elever är fångna här hos oss." Det hade Viktor förstått för länge sedan. Men att falla ner till undermänniskorna igen, då skulle han kunnat samarbeta med vem som helst för att undvika det. Han hade ju hela tiden varit som de, som undermänniskorna. Han var endast en grogg ifrån dem.

"Jag borde faktiskt träffa mina föräldrar igen," tänkte Viktor när han lämnade arbetsplatsen.

När Charlotta kom hem efter den stora avtackningen av Kenneth och hennes eminenta tal till honom, kände hon sig nöjd. Hon hade i smyg filat på talet under den sista månaden. Det hade bara varit att röja undan Staffan för att kunna bli talare för personalens räkning. Det hade varit en viktig taktisk disposition och en chans att återigen visa framfötterna. Hon kunde se att chefen uppskattade hennes tal mycket. Om hon lade till alla sina mötens streck, skulle det inte bli hon som får lämna utan hon skulle

förbli kvar på APA. Det som störde henne var att av hennes tio adepter var det ingen som skulle direkt börja på nästa utbildning. Över hälften av dem hade blivit sjukskrivna och var utom räckhåll för henne. Det var oerhört frustrerande att de slank undan hennes nät. Hon insåg att det var alldeles för lätt för en läkare att sjukskriva patienter.

En av dem var Charlotta tvungen att skriva ut från APA. Klara hade blivit långtidssjukskriven och inför utskrivningen hade Charlotta sms:at Klara att hon kunde komma ensam. Det var bara för att skriva ut henne och inget annat som mötet skulle handla om. Det var ju inte helt sant, för hennes socialsekreterare skulle också närvara. Dessutom hade Kenneth och Viktor lovat att komma under mötets gång. Det var ett sådant nederlag att just Klara inte skulle fortsätta inom hennes försorg och till sist komma ut i arbetslivet. Det var sista chansen för henne att få Klara på rätt köl, det vill säga, att åter bli inskriven på APA.

Mötet började med att Kenneth och Viktor inte hade kommit i tid. Det var förvisso Kenneths nästsista dag på APA och deras deltagande var inte så viktigt ändå. När Klara kom hade hon med sig sin störiga särbo. Maken till dum jävel hade inte Charlotta träffat på ett bra tag. Han började tjata om att det inte hade blivit någon arbetsförmågebedömning och ifrågasatte varför den inte hade blivit gjord.

– Vi håller inte på med något sådant här, sa Charlotta. – Det gör ni visst, svarade särbon. – Det kanske kommer längre fram när precis allt annat är testat och man kommer fram till att det enda som återstår är just det, sa Charlotta hetsigt. Hon hade svårt att hålla tillbaka sin irritation. – Vi har arbetat utifrån att Klara har en femtioprocentig arbetsförmåga, sa socialsekreteraren.

Både Klara och hennes sambo hade hört just om de där femtio procenten tidigare och de hade inte förstått varifrån siffrorna kom. Det visade sig, efter ett möte med hennes kurator, att det som låg till grund för siffrorna var en gammal spirometriundersökning som visade att Klara hade haft en lungkapacitet på femtio procent. De två kvinnorna hade tolkat det som att det var hennes arbetsförmåga. De hade efter första SIP-mötet arbetat utifrån de siffrorna som om det var hennes arbetsförmåga. När särbon rannsakade dem med de uppgifterna insåg de att det inte var hennes arbetsförmåga utan lungkapacitet.

– Vi måste arbeta efter de förutsättningar som finns och vi trodde från början att hon var simulant och att femtio procent var en rimlig nivå för henne, ansåg vi, svarade Charlotta. Under hela mötet hade hennes mobil surrat och hon var påtagligt pressad från alla håll och kanter.

– Det betyder att Klara ska arbeta fyra timmar – måndag till fredag – vecka efter vecka, månad efter månad och år ut och år in, sa särbon och fortsatte. Det är så det är, och vad ni arbetar efter är horribelt. När Klara kommer hem efter två timmar med kursen, sover hon arton timmar efteråt.

Charlotta satt tyst och kände hur ursinnet riktigt kokade i henne. För hon visste att han hade rätt.

Till sist kom de två utbildningsledarna och bedyrade att Klara var en av de bästa elever de någonsin haft. Det enda Klara sade var ett tack. Till sist blev hon utskriven från APA. Charlotta kände sig helt ursinnig över att yttre faktorer som Klaras särbo och kurator hade lagt sig i en förmodad bra rehabilitering av Klara. Socialsekreteraren funderade på om hon skulle starta en boendeutredning av paret. Fast hon kände att orken började tryta och fler behövande var som Egyptens gräshoppor. Hennes chef hade rått henne att välja sina strider. Han var nöjd med hennes arbete. Hon kände mest frustration – det var inte så här det skulle vara att arbeta inom socialtjänsten.

Kapitel 15. Fröet börjar gro.

Det var Janne som blev riktigt förbannad först: Han hade faktiskt blivit erbjuden ett jobb via Arbetsförmedlingen. Bara tanken på att slippa gå på försörjningsstöd gjorde honom lättad och slippa den förnedring som det innebär att gå på socialen. Det var förvisso ett enkelt förpackningsarbete på en liten plastfabrik i Fosie industriby. Han skulle på anställningsintervju och hade redan börjat planera att flytta från den lilla ettan med kokvrå. En trea eller fyra hade passat bra så att ungarna kunde bo hos honom lite mer. Han hade varit med i Boplatz Syd länge och om han sökte något så hade han haft stor chans att få det med sin långa kötid. Det började ljusna för honom och en ljus framtid tycktes fullt möjlig för honom.

Det blev inte riktigt som han hade tänkt sig. Han fattade misstankar när han redan på gatan kände igen sig. Han hade gjort praktik här för ett par år sedan. Namnet var bytt men annars såg det likadant ut som tidigare. Det var en arbetsplats där han hade blivit lovad anställning efter praktikperioden, men det blev inte så. En förman hade tagit honom åt sidan dagen innan och förklarat att det gick knackigt för företaget och att de inte kunde anställa just nu. Veckan efter mötte han en gammal bekant på stan som berättade att han gjorde praktik på en plastfabrik i Fosie. "Ut med den gamla och in med en ny praktikant" var företagets melodi. "Gratis är bäst" kunde företagets slogan vara.

Platschefen tog emot honom i sitt arbetsrum och Janne kunde konstatera efter en kort stund att det inte rörde sig om en vanlig anställning. Intervjuaren började med lite slingriga påståenden och efter en kort stund förstod Janne att han ville att han skulle jobba svart för dem. Inga kollektivavtal och inga pensionsinsättningar, bara pengar under bordet. När han gick därifrån såg han ett tiotal funktionsnedsatta som höll på att packa, och en äldre kvinna som såg ut som deras handledare skrek något han inte kunde uppfatta.

Tillbaka till ruta ett och tillbaka till undermänniskornas liv igen för honom. Den ständiga, mer eller mindre, ilskan hos Janne började bli mer påtaglig för honom.

Per hade varit nära ett skov; rösterna började komma tillbaka och manin som sparkade igång av all stress. Innan kursen hade det sett så bra ut – han hade klarat av både självstudierna och de digitala studierna. Det var en helt onödigt press och den där jävla arbetsmarknadssekreteraren låg på hela tiden som en pitbull på en pudel. Ja, pudeln var Per, som hade svårt att värja sig mot henne. Hon var driven och visade upp en aggressivitet som skrämde honom. Det var så obegripligt, för om man verkligen ville få ut honom i arbete, så måste det sättet vara det absolut sämsta sättet. Hon hade lagt fram olika utbildningsalternativ, och egentligen var kanske inte något av alternativen fel. Men det var hennes flodvåg av krav och press som fick honom att må riktigt dåligt. Bakom varje krav fanns det en repressiv åtgärd som lurade bakom varje ord – det kunde hon inte dölja, utan för henne var det ett arbetssätt.

Hos Per kanske rädslan var det han kände mest, men det var något mer, något odefinierat som sakta började göra sig mer påmint. Tills han förstod att det var ilska han kände.

Jasmine satt och tittade ut genom fönstret över sextiotals husen som ingick i det så kallade miljonprogrammet. Hon hade blivit överraskad när hon läste i tidningen att där hon bodde räknades som ett utsatt område. Men det var inte som hon trodde att samhället hade dragit sig undan området bit för bit. Nej, det var det skamfulla att leva i ett område som, enligt tidningen, styrdes av gangsters. Det fanns inget om att förändra, utan enbart det faktum att man gjorde en ständig koppling mellan kriminalitet och invandrare. Det ständiga rasistiska att bunta ihop alla i området till en sådan verksamhet var så tröttnande och uttjatat för henne och för många andra i området.

Jasmine suckade tungt. Sista veckan hade varit tuff för henne med sonen. Hon visste att de där predatorerna fanns i området, beredda att dra in varje naiv dumskalle till deras verksamhet. Hon hade talat med honom tusentals gånger om att hålla sig borta från dem. Hittills hade hon lyckats hålla honom borta från allt det. Hon hade sett polisen dagligen komma körande i radiobilen på cykelbanan och, likt deras motståndare, sökte de efter svagheter av olika orsaker. Den förnedring hennes granne fick utstå för någon vecka sedan var monumental, tyckte hon. Han hade varit på väg hem från jobbet och precis när han skulle parkera cykeln, kom polisen och började ställa frågor och påståenden till honom.

– Den där cykeln är stulen, sa den ena av dem.

– En sådan dyr cykel har inte du råd med, sa den andra polismannen.

Han hade tittat misstroget på de båda poliserna och sagt till dem:

– Det ska ni skita i.

Han handfångslades och fördes bort, och många timmar senare, precis när Jasmine skulle gå och lägga sig, såg hon honom komma hem. Han såg inte glad ut. Precis innan hon somnade tänkte hon: "Nu börjar det likna som det var i mitt hemland, fast inte egentligen, inte än..."

Men händelsen med grannen satte i gång tankar hos Jasmine. Hon förstod inte om det var likgiltigheten som styrde utvecklingen, eller bara den råa, öppna rasismen, för hon visste att händelsen med grannen aldrig hade skett i ett så kallat fint område. I ett vitt område. Men det var inte så enkelt att bara dra rasistkortet. Det var flera andra faktorer som spelade roll, det förstod hon. Hon funderade över sitt hemland, hur militär och polis och specialstyrkor arresterade godtyckligt sina medborgare. För hennes man hade det räckt att tillhöra fel folkgrupp. Det handlade ju aldrig om de som blir gripna utan om dem som stiftar lagarna och de som ser till att de följs. Det vill säga, de som har monopol på våldskapitalet. Vilka var de? Hur såg de sig själva efter alla de arresterade? Förutom sin repressiva yrkesroll, hur såg de på sin strafffrihet? Om var och en av dem visste att de skulle dömas för de brott de har begått mot sina landsmän, hade de ändå satt på sig sin uniform? Det visste inte Jasmine svaret på, men hon anade att just strafffriheten spelade en stor roll när ett samhälle förändrades.

De nya insikterna hos Jasmine var som en mörk skugga som letade sig in i hennes tankar. Det behöver inte vara vapenmakt och arresteringar som enbart ligger till grund för en kommande strafffrihet. Hon kunde inte låta bli att tänka på den kurs som precis hade avslutats. Alla de inblandade hade också en dos av strafffrihet, men på ett annat sätt. Det kunde ju inte jämföras med att bli bortförd i natten med en svart huva på huvudet och gå en mycket osäker framtid till mötes. Men hon kunde inte släppa tanken på den fetlagda mannen som hade hållit i kursen, hur han helt omedvetet hade stulit deras tid. Enbart på grund av att han hade rätt till det. Om man går på en utbildning, har man inte rätt att bli utbildad då? tänkte hon. Har inte hon rätt att utkräva det? Hon visste inte hur hon skulle göra för att kräva det. Det hon visste var att både Charlotta och socialsekreteraren hade immunitet och strafffrihet; de kunde behandla vem som helst som kom i deras väg utan ansvar. Framför allt kunde de sätta vilka krav som helst. Förvisso var socialtjänstlagen en klar hämsko, men den kunde tolkas lite annorlunda i praktiken.

Hon tittade ut genom fönstret igen och visste att hon var maktlös och utsatt. Att tro något annat var verkligen naivt. Hon började bli förbannad, det började riktigt krypa i henne.

Nesir hade blivit rätt skicklig på att undvika Charlotta, det tyckte han i varje fall. Men nu var han fångad, för socialsekreteraren hade kallat till ett obligatoriskt möte med honom. Han visste att den där jävla Charlotta alldeles säkert skulle vara med. Och så blev det.

Det var ett möte att minnas, hur två individer som ska ha en hjälpande funktion till en person som hade fallit igenom, nu bara handlade om att med tvångsmedel få honom att, som Charlotta uttryckte det, kavla upp ärmarna och köra så det ryker. Det var som om de totalt negligerade det faktum att han led av krigsskador och PTSD. Det var det som gjorde att han inte längre kunde arbeta som husvärd. "De tror nog att jag befinner mig i ett gränsland bland simulanter och latmaskar," tänkte han missmodigt.

Det blev bestämt att han skulle påbörja en jobbsökarkurs som skulle starta nästa månad om han verkligen skulle ha rätt till försörjningsstöd. När han lämnade rummet visste han att han var tvungen att få läkaren att sjukskriva honom igen, och denna gång bli långtidssjukskriven. Han hade inte varit emot att komma i gång, utan egentligen tvärtom. Men all den press och stress som utlöstes av de inblandade var extremt kontraproduktivt för honom och för vem som helst.

De tycks tro att de kan behandla oss precis som de vill, tänkte han när han kom hem. Från början hade det funnits en irritation som hade utvecklats till något mer, han visste inte riktigt vad, men till sist förstod han att det var en genuin ilska han kände. Han var så jävla förbannad helt enkelt.

Det hade inte varit svårt för Klara att bli sjukskriven. Det hade räckt att hon kom in till sin läkare, så hade läkaren sagt på två sekunder, efter att ha gjort en visuell bedömning av henne:

– Jag sjukskriver dig på sex månader direkt.

Både läkaren och kuratorn som drev hennes sjukersättningsansökan var inte glada över det som Klara hade fått genomgå. Det var som kuratorn hade sagt, som nu ekade i öronen. Det var som om de, det vill säga, socialtjänsten och arbetsmarknadens representanter, hade en helt annan agenda och gick emot själva syftet med de tidigare SIP-mötena. Det var skönt för henne att få det bekräftat att varken hon eller hennes särbo hade haft så fel angående kursen eller det bemötande de hade fått.

För Klara, som var rädd och i hopkurad och hade varit det ända sedan hon tvingades få försörjningsstöd, var ångest en naturlig del av vardagen. Socialen krävde in räkningar innan hon ens hade fått dem, vilket skapade stor stress. Hennes särbo förklarade för henne att i dagens digitala samhälle var det inte nödvändigt för socialen att få in dessa räkningar tjugo dagar innan försörjningsstödet betalades ut. Han såg bara ett syfte med detta – att stressa den behövande.

De flesta företag hade brytningspunkten den femtonde varje månad, och allt extra intjänat som övertid och Ob-tillägg kom med lönen den tjugofemte. Han hade sagt med eftertryck att detta bara var ett av flera sätt att få den behövande att känna sig liten och omyndig, som ett barn som behöver rättas hela tiden och dansa efter deras pipa. Hon hade aldrig sett honom så förbannad tidigare och hade tänkt att det var lätt för honom att vara tuff som inte var utsatt som hon. Men hon visste att han hade rätt, det var så det var. Först blir de behandlade som barn och i nästa andetag ska de vara som om de är friska och ut och göra rätt för sig. Då hade deras diagnoser eller tillstånd ingen som helst betydelse. De var egentligen friska i deras ögon, utan de hade ett hav av simulanter och latmaskar som de skulle tvinga att kavla upp ärmarna

När rädslan och utsattheten var som allra störst, upplevde hon en ny känsla som hon aldrig tidigare hade känt. Den hade smugit sig på, först obemärkt, men till sist gjort sig påmind. Hon kände en ilska, helt enkelt. På ren svenska var hon förbannad över all den behandling hon hade fått utstå under så lång tid.

Efter den fabulösa incidenten med bussen hade Kenneth fått känningar i både ryggen och armarna. Trots detta tog han en taxi hem till Limhamns sjöstad. Den demolerade cykeln fick ligga kvar på olycksplatsen – den var totalt förstörd, till och med ramen var sned och båda hjulen såg ut som om en vinkelpress hade bockat dem.

När han kom hem var inte hustrun där. Utmattad av dagens strapatser med avtackning, cykelolycka och en trolig hjärtattack, somnade han i soffan. Det hade blivit kväll när han vaknade och kände sig yr eftersom han inte hade ätit sedan frukost. "Fasen," tänkte han, "jag måste ha lågt blodsocker," när han öppnade kylskåpet. Precis när han tog fram en falukorv kände han sig akut illamående och spyfärdig. Han rusade in på toaletten för att spy, men till hans förvåning kom inga spyor. Han förstod ingenting när benen inte bar honom längre och han var övertygad om att någon hade satt en kniv i ryggen; smärtan var outhärdlig. Han insåg aldrig att han var döende förrän han faktiskt var det. Nu låg han på badrumsgolvet på rygg med en falukorv i ena handen som han aldrig hade släppt. Helt stendöd – han hade varit pensionär i mindre än tolv timmar.

Efter begravningen var änkan fri för första gången på ett halvt sekel. Förvisso hade hon gjort precis som hon ville under alla åren med Kenneth. Om hon hade varit kåt, hade hon fixat en älskare som kunde leverera. Det som förvånade henne var att han hade tolererat alla hennes infall och inte minst anfall. Redan under tonåren hade hon förstått att hon led av någon psykisk sjukdom. Men istället för att det skulle bli något negativt, blev det som ett frikort för att slippa arbeta. De sista tjugo åren hade hon inte lyft ett finger, varken på arbetsmarknaden eller i hemmet. När de båda arven kom, var det ett välbehövligt tillskott i deras kassa – i hennes kassa.

Hon hade bestämt att lördagsförmiddagar var städdagar, och hon såg till att bara Kenneth städade medan hon alltid skulle ut och fixa något. Han följde hennes direktiv som en vädresserad hund. Det var just det hundlika med honom som hon hatade och föraktade. I hennes ögon var han ingen riktig man, ingen hel man i varje fall. När hon låtsades få psykotiska attacker kanaliserade hon allt sitt förakt för honom och kom undan med det, eftersom det var hennes "sjukdom" som talade. Men det var inte sant, och hon utnyttjade det skoningslöst mot honom.

Hon hade manipulerat honom efter alla konstens regler. Det roligaste var ändå att hon hävdade att utomjordingar hade kidnappat henne medan hon träffade någon av sina älskare, och den dumme fan trodde på hennes historier, kunde hon torrt konstatera nöjt. Han ville inte veta sanningen, så berättelserna om utomjordingar passade hans världsbild bättre än att frun var ute och knullade. Det var bättre med aliens än sanningen.

Det var något som skavde hos henne. Det var som ett eko från när de var unga. De hade semestrat på Gotland och hyrt ett litet hus på norra delen av ön, nära Fårö. De hade velat se Ingmar Bergman där, men inte sett till honom. De trodde att de hade sett Bibi Andersson köra förbi dem i en bil när de var ute och cyklade. De trodde det i varje fall.

Det som nu skaver var repliken när de fick nycklarna av husvärden som ägde det lilla huset. Han hade trott att de var syskon. De hade skrattat bort det då, men det hade etsats fast i hennes hjärna sedan dess. Det var just den repliken, "som syskon". Hon hade redan då sett fler likheter än olikheter mellan dem. De hade verkligen lika ögon och näsa, och munnen målade hon sedan dess med läppstift för att skapa en större skillnad mellan dem. De hade båda rakt, stripigt hår, och sedan den dagen hade hon alltid permanentat sitt hår hos olika frisörer som följde modet.

I början av sjuttioalet hade de båda jobb och allt såg ljust ut – allt blev bättre och bättre. En dag tog Kenneth upp det oundvikliga: att de skulle skaffa barn, det var dags för det. Alla deras vänner hade

redan barn, de var nästan det enda barnlösa paret. Det var då hon blev tvungen att se alla olyckor ur ett fatalistiskt perspektiv. Hon hade sagt till honom att hon inte ville sätta barn till den här onda världen. "Men vi har det bra i Sverige," hade han tyckt. Hon blev tvungen att gräva ännu djupare i världens elände med hungerkatastrofer, naturkatastrofer och framför allt krig. Nej, hon kunde inte sätta ett barn till världen i sådan ondska.

Med tiden blev hon mer raffinerad, och det gick så att säga av farten, även när de sedan länge inte skulle ha barn, eller inte längre kunde. Men det var ett sätt för henne att plåga Kenneth. Hon såg hans rädslor, och han vågade inte bjuda hem folk längre på grund av hennes själsliga tillstånd. Det var som om han tänkte, tyckte hon, att så länge ytan såg bra ut skulle han finna sig i allt.

Med den repliken om likheterna hade hon dragit sig för att undersöka saken, men till sist tog nyfikenheten över. Det var endast för hennes ögon och ingen annan skulle någonsin få veta sanningen. Hon tog sig upp på vinden och i en sjömanskista låg alla gamla foton. Tidigare hade Kenneth velat att de skulle sätta in alla gamla foton i album och ha dem framme i bokhyllan. Det hade hon motsatt sig tydligt och sagt till honom:

– Vi ska inte leva i det gamla utan i nuet.

Foto efter foto bekräftade repliken från Gotland. De var som syskon och likheterna var påfallande slående. När hon kollade foto efter foto, såg hon ögonen, näsan och munnen. De var identiska. De hade jeans och t-shirt och nästan samma sjuttiotalfrisyr. Det som förvånade henne i efterhand var att ingen annan hade sett vad gotlänningen hade sett. När åren gick såg hon till att göda Kenneth så att likheterna inte var så påfallande längre, medan hon själv spydde upp maten för att kunna vara fortsatt smal och smärt.

Längst ner i högen av foton fanns ett foto på hennes far. Hon frös nästan till. Hon tog fram ett foto på Kenneth och ett på sig själv och lade dem framför sig. Ja, de hade samma pappa.

Hon lade tillbaka foton i kistan och tänkte, ingen kommer att få veta att jag har varit gift med min halvbror. Sedan sålde hon bostadsrätten för fem miljoner till en nyinflyttad stockholmare som tyckte att det var reapriser i Malmö. Hon tog ett enkelt flyg till Spanien för att leva i solen och bland de ständaktiga spanjorerna resten av sitt liv. Bara när hon skulle bli riktigt gammal och skröplig skulle hon återvända. Det var hennes plan, som så många andra utlandssvenskar.

Kapitel 17. Charlottas och Viktors sång.

Det var Viktors rädsla för att återgå till missbruk som hade hållit honom borta från sina föräldrar och gamla vänner. Precis som Janne hade han köpt en flaska starksprit och suttit och tittat på den en helg utan att kunna förmå sig att ta en grogg. Den falluckan var så uppenbar att han visste vilka insatser som gällde. En enda jävla grogg och han skulle vara tillbaka som missbrukare.

Till sist bestämde han sig för att besöka sina gamla föräldrar. Hans föräldrahem vid Johanneslust var sedan länge sålt och nu bodde föräldrarna ute på Näset. Han hade förvisso talat med dem på telefon, men varje gång hade de visat ingen förståelse för honom. De var stolta över att de hade klarat livet och med bravur kunde ha råd att som pensionärer bosätta sig på gräddhyllan. Fadern hade aldrig någonsin accepterat hans missbruk, trots att han själv var mer eller mindre berusad varje kväll sedan trettio år tillbaka. Men det var inget missbruk i hans ögon, och en whiskypinne för att koppla av kunde aldrig vara ett missbruk, även om flaskan var tom när han somnade i soffan.

Det var en skillnad nu efter sidsteppningen, och han hade blivit så grundligt negligerad. Det var som om allt motstånd hade lämnat honom i och med att han inte längre räknades. Han borde kanske ha förstått det tidigare, men nu var det så påtagligt. Det var Kenneth som hade betytt något på APA, och han var där på nåder. Han hade trott att de var likvärdiga, men han hade lurat sig själv.

– Vill du ha en grogg? frågade den äldre pappan Viktor innan han ens hade kommit in i huset. Sedan minns han inget förutom att det blev flera groggar hos föräldrarna och att han tog en taxi tillbaka mitt i natten. Det blev en enda stor minneslucka som varade i en vecka med hejdlöst drickande. När han till sist vaknade i Jesusparken visste han att det här inte var bra, inte alls bra för honom.

På något märkligt sätt hade han förvirrat sig in på Triangelns köpcenter, endast iklädd kalsonger och en strumpa. Givetvis var han så berusad att han hade svårt att stå upp. Trots sitt tillstånd lyckades han komma ut innan polisen kom och försökte köpa mer sprit på bolaget. Han hade inga pengar, men även om han hade haft det, skulle han inte ha fått ut något drickbart därifrån.

Det var en veckas total minneslucka, och uppvaknandet i Jesusparken var, så att säga, symptomatiskt. På sjuttioalet hade många som varit påtända sett Jesus just där. Det gjorde dock inte Viktor; för honom var det en enda stor svart demon som hade lurat honom ännu en gång.

Precis efter att han kom hem och klädde på sig lite kläder, bestämde han sig för att gå till det gamla stamstället, Nobes.

Han var klar med APA och nu tillbaka till dem han alltid hade tillhört – undermänniskorna. Han hade bara varit på besök, förvisso nästan femton år, hos de goda och lyckade människorna. Dessa nygamla vänner var hans folk. Det visste han i märgen. Han behövde inte låtsas längre.

För Charlottas del började stressen ta ut sin rätt. Hon hade gett upp för länge sedan att träffa en ny man. All sin energi försökte hon nu kanalisera på jobbet. Det hon hade förstått var att allt bara var teater. Det var inte seriöst på något sätt; hennes jobb var att jaga människor som var antingen för sjuka eller skadade för att kunna komma ut på arbetsmarknaden. Möjligtvis var en på femtio en kandidat som verkligen kunde få ett jobb och behålla det. Det var ändå högt räknat, och det visste hon.

Men det skulle vara så här, så om hon inte gjorde det, skulle någon annan göra det istället. Hon trodde att människovärdet peakade någon gång strax innan eller efter millenniumskiftet. Ytterst få av hennes klienter skulle de pina om det inte hade legat politiska beslut i botten. Hon skulle egentligen inte ha haft dessa klienter, för näst intill samtliga skulle ha fått sjukersättning för länge sedan. Nu handlade det om hur långt de kunde pusha dessa klienter. Det var hennes jobb att göra dem redo för att komma ut i arbetslivet igen, oavsett vilka tillstånd de var i – det var jobb-linjen som skulle utföras och hon var en frontsoldat för det.

På hemmafronten hade det blivit lugnare eftersom sonen hade fått plats på ett LSS-hem. Även om hon besökte honom nästan varje vecka, föraktade sonen sin mamma. Han tyckte att hon hade svikit honom genom att förvisa och stöta ut honom från deras gemensamma hem. Stundtals när hon besökte honom var han väldigt aggressiv och utåtagerande mot henne. Hon bedyrade att det var för sonens välbefinnande, men det var inte sant. Hon hade helt enkelt inte orkat med honom till sist. Han kallade sin mamma för fru Quisling i normala fall och när han var i affekt för fru Hitler.

Det började med att Charlotta fick värk i magen, ibland nästan lika ont som värkarna när hon födde sonen, men nu var hon inte gravid. Det högg till i magen och hon stod dubbelvikt i några minuter innan smärtan släppte. Men det kom oftare och oftare, och när hon började skita blod förstod hon att det var allvarligt. Det hände första gången efter det sista mötet med Klara och hennes dryga särbo. Hon hade

kommit ut från APA och ut på parkeringen när det högg till i magen. Efter det kom smärtan fyra till fem gånger per dag, och ytterligare någon vecka senare började hon skita blod.

Den första läkaren ansåg att det var ett lättare magsår, men trots medicinering blev hon inte bättre. Ibland överrumplade smärtan henne, som när hon var och handlade på ICA. Hon blev sjukskriven och besökte flera läkare som alla var ense om att det var ett magsår hon led av. Sjukskrivningarna förlängdes gång på gång. När det var som allra värst sket hon på sig utan att knappt märka det. Jo, efteråt märkte hon det såklart när bajset rann ner för hennes ben. Det blev vuxenblöjor efter det och samma diagnos som tidigare, tills man upptäckte att hon led av ulcerös kolit¹².

Den behandlande läkaren på MAS hade aldrig sett en så extremt utvecklad ulcerös kolit som Charlotta hade. Hon hade tappat mycket i vikt och var rejält medtagen. Läkaren bedömde att hon skulle kunna leva ett normalt liv igen, men utan stress och framför allt utan press. Det kom inte på kartan att hon skulle börja jobba igen. Det enda läkaren hade sagt till henne var att den frågan skulle besvaras efter en mycket lång tid. Kanske aldrig, hade han avslutat med.

Efter att hon hade varit inlagd på sjukhus i nästan en månad kom hon hem och öppnade ett brev från APA. På grund av sparbeting var hennes tjänst indragen. Hon läste brevet först en gång och sedan en gång till, men kunde absolut inte fatta vad hon läste. Hon var uppsagd – hon hade blivit sparkad. Dessutom efter att hon hade fått en allvarlig sjukdom. Det var så fruktansvärt orättvist mot henne – så får man inte göra, så får ingen bli behandlad, tänkte hon.

Den otäcka och skrämmande upptäckten för Charlotta var att hon nu var som sina klienter – en undermänniska. Hon visste innan att gränsen mellan en lyckad människa och en undermänniska var hårfin men ändå glasklar. Med en allvarlig sjukdom hade de plockat ner henne från piedestalen och satt henne bland de odugliga, de sjuka och de misslyckade. Nu var strafffriheten slut och från att ha varit en jägare hade hon blivit ett villebråd. Det var orättvist, tyckte hon, hon hade minsann arbetat och gjort rätt för sig. Men nu kunde hon inte förlita sig på gamla meriter. Fallet ner var oundvikligt. Det visste hon – och hon var rädd.

Kapitel 18. Motståndets vackra estetik.

De hade samlats varje onsdag, och efter kursen var slut hade de fortsatt att träffas. Det blev ett litet andningshål för dem. Det var den enda gången de kunde koppla av med andra människor och deras bekymmer blev lite mindre. Ingen behövde förklara sig ingående, för de andra förstod. Det fanns något i gruppen som de aldrig hade upplevt innan. De hade inte kunnat sätta ord på det förrän Janne hade sagt att det var viktigt att vara solidarisk.

Det var det där stenålderordet – solidaritet. Ordet som hade förpassats till historiens sophög. För det här gänget blev det som en renässans för ordet solidaritet. Det var egentligen bara Janne som hade fått en uppfostran där det var en dygd att vara solidarisk. De andra fyra hade blivit matade med vassa armbågar och hårda nypor under hela barn- och ungdomstiden. Det var, så att säga, den vackra individuella människans blomstringstid som de hade fått uppleva, men det hade inte gett dem något mer än elände, krig och sjukdomar.

Den här onsdagen var inte som de andra träffarna, för samtliga var irriterade och förbannade. Fast ingen var det mot någon i gruppen. Klara hade sagt att hon gick omkring hemma och småuttrade, och Jasmine hade skällt ut brevbäraren för en småsak. Nesir, som alltid låg på gränsen till aggressivitet, var det etter värre. När han kände ursinnet började han löpträna runt Pildammsparken, varv efter varv på den

2640 meter långa rundan. Det var det enda sättet han kunde släppa ut sin oresonliga ilska. För Janne var det lättare; han formade ilskan till tankar så han fick ut mesta möjliga av den. Per höll det inom sig själv, och med gruppens träffar kunde han hantera ilskan med deras hjälp.

– Jag har gått med i en bokcirkel, sa plötsligt Nesir. Det är på ABF på Spånehusvägen som vi har den, fortsatte han. Det var en granne som drog med mig. Vi läser en bok av Frantz Fanon, "Jordens fördömda". Det är kanske lite för hög nivå för mig och mycket som jag inte förstår. Men det är trevligt att sitta med ett gäng och diskutera kravlöst, avslutade han. Har någon av er läst den boken?

Han fick bara huvudskakningar till svar.

– Det handlar om kolonialismen och författaren vrider och vänder verkligheten på det. Han satte hoppet till bönderna, som jag fattade det.

Ingen var särskilt intresserad av att diskutera en författare som ingen annan hade läst förutom Nesir.

Klara hade flera gånger tänkt ta upp något i gruppen men hade antingen kommit av sig eller så hade något annat börjat diskuteras. Det hon ville ta upp var det allra senaste SIP-mötet, som hade varit så bisarrt. Tidigare hade hennes läkare och kurator kallat till SIP-möten, men den senaste gången var det socialsekreteraren som hade initierat mötet.

När kuratorn, som fick veta det först, hade ringt upp Klara, hade hon skrattat och undrat vad fasen socialsekreteraren ville. Både socialsekreteraren och Charlotta hade varit med på de tidigare mötena och nonchalerat vad de hade kommit överens om. De hade båda egentligen gjort precis tvärtom mot vad mötena hade kommit överens om.

Klara hade blivit sjukskriven en månad tidigare på grund av den maniska besattheten som Charlotta hade visat upp. Innan hon riskerade att gå in i ett allvarligt skov, räddade läkaren henne genom att sjukskriva henne. Det hade varit som om både socialsekreteraren och Charlotta behandlade henne som om hon var frisk. Vid ett annat tillfälle hade socialsekreteraren trott från början att hon bara simulerade. Hon hade anlitat Charlotta för att få fart på henne och få henne att kavla upp ärmarna. De hade inte yppat något vid första eller andra SIP-mötet.

Klara hade försökt förklara för sin särbo hur rädd hon var för socialen – han hade kanske förstått en del men långt ifrån allt. Rädslan att bli av med försörjningsstödet, att faktiskt hamna på gatan. Att leva på nåder och ständigt böja och kröka rygg. Det kan ingen förstå som inte har levt som jag, tänkte Klara. Men de i denna grupp kan förstå, för de lever som jag gör. Ett enda beslut ifrån att bli hemlös. Det hotet som ständigt hängde över dem. Ingen av dem var vuxna individer, och om de inte visste det först, blev de varskodda om det så länge de behövde försörjningsstödet. Den paniska rädslan att förlora det sista efter att redan ha förlorat i stort sett allt innan. Det livet som de, när de var unga, trodde skulle vara en rak stegrande linje av kanske inte lycka, men någon typ av välfärd och absolut inte någon utsatthet när de var som allra sjukast och svagast som nu.

Klara hade efterhand förstått varför hon kände en sådan ilska, men det hade varit omöjligt för henne att få ut den fysiskt och verbalt. Desto lättare hade hennes särbo med den saken. På det senaste SIP-mötet hade han tagit kommandot efter en kort inledning av socialsekreteraren, som hade yrat om vikten av att få veta Klaras arbetsförmåga. Det var absurt för henne, för både hon och Charlotta hade gjort allt i sin makt för att undvika en sådan utredning och hade haft tusen argument mot det. Men nu var hon för det av någon outgrundlig orsak.

Klaras särbo hade börjat med att påminna om vad de tidigare SIP-mötena faktiskt hade kommit överens om. Det var, som han hade uppfattat det, en konsensus om att orsaken var att söka sjukersättning för Klara. Han vände sig till socialsekreteraren och sade:

– När du hade ekonomisk avstämning med Klara framkom det från dig att du trodde att hon simulerade. Både jag och Klara blev så chockade då att vi inte kunde ställa någon motfråga för att klargöra vad du menade. Men det gör jag nu i stället. Vad grundar du det ställningstagandet på? Jag hoppas du förstår att du ifrågasätter läkarvetenskapens sätt att sätta diagnoser på sina patienter, för du vet tydligen mer än vad de gör.

Det blev alldeles tyst i rummet. Charlotta blängde ilsket på särbon. Fy fan, vad jag hatar fanskapet, tänkte hon. Klara satt i chock, för hon visste att det var hon som skulle få bära hundhuvudet, men samtidigt var hon stolt över särbon. Hon hade aldrig tidigare haft någon som faktiskt tog upp boxarhandskarna verbalt och stod upp för henne. Men priset hon skulle få betala för hans angrepp – ja, det kommer att kosta mig dyrt, tänkte hon. Både kuratorn och läkaren tittade på socialsekreteraren med både skärpa och en aning roat över hennes penibla situation.

– Det jag kunde läsa i journalerna, började socialsekreteraren, var att det fanns en risk att hon bara simulerade. Det fanns starka indicier på det som hade framkommit tidigare och med andra socialsekreterares bedömningar.

– Är det din personliga bedömning eller är det socialtjänsten som står bakom det? frågade särbon.

– Du vet inte hur det fungerar, svarade Charlotta hetsigt och lade sig i.

– Jag kommer strax till dig, svarade särbon henne. Nå, är det din bedömning eller ej?

– Ja, det är min bedömning, svarade socialsekreteraren till sist.

– Bra, då vet vi, svarade han och vände sig mot Charlotta. Du har jobbat med att Klara har en femtioprocentig arbetsförmåga, och det är en siffra du bara har tagit ur luften. Det finns en gammal spirometriundersökning som kom fram till det. Det tog du till intäkt för att det var hennes arbetsförmåga. Det är hiskligt att man kan och får göra en sådan tankekur och sedan få jobba kvar och dessutom återkomma till en klient som du redan har skrivit ut från APA. Du har jagat Klara med samtal och sms redan från dag ett och bara fortsatt med det. Är det en personlig vendetta mot henne som du håller på med, eller är det ett normalt beteende? Gör du så mot alla dina klienter? Som lök på laxen har du konsekvent motarbetat alla försök att få till en arbetsförmågebedömning med olika typer av argument för att den inte skulle göras.

Charlotta svarade inte utan satt högröd i ansiktet. Hon kunde inte minnas när hon senast varit så ursinnig. Till sist sade särbon:

– Ni två, han pekade på Charlotta och socialsekreteraren, ni har gjort allt i er makt för att inte genomföra vad alla var överens om i SIP-mötet ett och två. Tvärtom har ni motarbetat det. Nu vill vi alla här veta varför ni har betett er så.

Varken Charlotta eller socialsekreteraren svarade.

– Vi har inget förtroende för någon av er, sade särbon till sist.

Det blev åter en kompakt tystnad i rummet. För Klara var det som att kliva ner i helvetet. Varför skulle hennes särbo vara så vass? Han fattar ju för fan inte vad jag riskerar, tänkte hon. Men

någonstans djupt inom sig var hon tacksam över att någon var beredd att kämpa för henne, när hon själv var konflikträdd och hade svårt att tala för sin sak och sina rättigheter.

Efter det ajournerades mötet.

Klara tittade ut över sin lilla grupp med fyra olika människor med så olika öden, men de hade det gemensamt att de var på nåder och inte hade någon talan. Janne var tuff, men inte ens han kunde vara det utan var också tvungen att kröka rygg. Efter de sista träffarna i deras femmannagång hade något startats upp. Klara visste inte exakt vad det var, men något hade tänts, det kunde hon känna.

– Har någon av er varit på ett SIP-möte där någon har krävt att både socialsekreteraren och arbetsmarknadssekreteraren ska sluta? sade Klara till sist, efter mycket om och men.

– Har du varit med om det? frågade Jasmine, och Per fyllde i:

– Wow, det hade varit helt underbart, tycker jag. Han funderade på sina möten med dem båda, både var och en och tillsammans. De hade nästan skapat ett nytt skov för honom. Han visste att han var alltför rädd för dem för att våga sig på något dylikt.

– Det senaste SIP-mötet så krävde min särbo det, började Klara och fortsatte: – Han har jobbat och varit frisk och gick tidigt i pension. Han har aldrig varit utsatt som mig, som oss. Han är smart och har mycket empati, men inte ens han kan förstå vilken avgrund som kan öppna sig när som helst, som det är för oss med försörjningsstöd. Lägg på en grundmurad integritet och vanan att prata på möten – så har ni hans väsen. Han plockade ner dem på alla konstners vis. Det konstigaste var att jag aldrig hade haft så mycket ångest som då och samtidigt var jag extremt tacksam över vad han gjorde. Jag vet inte hur många gånger han har pratat om integritet och hur socialen brister i det gentemot mig, mot oss alla här, utan att de reflekterar över det.

Klara tystnade till sist och de andra tittade på henne. Jasmine sade till sist:

– Var rädd om den mannen.

De andra nickade medhållande över vad Jasmine precis hade sagt. Nesir, som hade suttit tyst, tänkte högt:

– Alla med försörjningsstöd borde ha en facklig med sig vid alla mötena och bevaka deras rättigheter, sade Nesir, överraskad själv över sitt uttalande. Han, en bondson med flera generationer under socialismens ok som hade lagt sig i deras liv med krav och måsten. Det var han som till sist sade de bevingade orden.

Alla visste att vara längst ner i hierarkin innebar att man inte hade något förhandlingsläge utan fick finna sig i allt som beslutades över deras huvuden. De var lika vuxna som eleverna på lågstadiet. Per mindes första gången han besökte socialkontoret – hur alla såg rädda och tilltufsade ut. Det var en ren desperation i de allra flesta ögon, hade han registrerat. Han hade haft en föreställning om att de skulle vara utslagna människor där, och det fanns det också, men flertalet var precis som vem som helst man kunde möta på gatan, det vill säga, vanligt folk.

Per sade till sist, efter att ha tänkt en liten stund:

– Ja, Nesir, det hade verkligen behövts, för när man är på de där mötena, oavsett vad det gäller, så är man utsatt på ett eller annat sätt. Man kan bara undra hur många som går under efter att socialen blir inblandad eller sjunker djupare ner i sjukdom eller missbruk. De är för fan som brandmän som använder bensin på lågorna. Han funderade en kort stund och sa: – Nja, det var kanske lite överdrivet – men de fördjupar en redan utsatt, till att falla ännu djupare ner.

– Det är lite som du säger, började Janne och fortsatte: – Man är helt chanslös mot dem och de kan besluta nästan vad som helst emot en. De behandlar oss som om vi vore friska när vi i själva verket har svåra problem och i många fall svåra diagnoser. Det började med Försäkringskassan som visste bättre än läkarna och nu har socialen tagit efter det beteendet. Vi ska jagas – vi som är undermänniskor i deras ögon. Även om de försöker maskera det så gott det går, så skiner det igenom i slutet på dagen.

– Är det inte lite överdrivet? sade Jasmine och tänkte på hennes fantastiska familjebehandlare Py, som hade hjälpt henne så mycket under åren.

– Ja, kanske, svarade Janne, men de repressiva ligger på lur hela tiden. Han tittade på de fyra och frågade dem:

– Hur många av er har en klump i magen så fort ni får ett brev från socialen?

Samtliga fyra nickade att så var fallet.

– Växer den klumpen ändå fram till mötet ska ske?

De nickade igen samstämmigt.

– Ska de som ska se efter de svaga, sjuka och skadade verkligen bete sig på det sättet de gör?

Samtliga hade varit på otaliga ekonomiska avstämningar där minsta sak på saldot angreps av socialsekreteraren och ifrågasattes. När Swish-appen kom tyckte de flesta att det var en bra idé och smidigt i olika sociala situationer. Men när de fick klart för sig att varje mottagen Swish räknades som inkomst och den summan drogs av från nästa försörjningsstödsutbetalning, blev det problem.

Jasmine hade åkt mest illa ut. Hon hade sålt en cykel på Blocket för femtonhundra kronor och köparen swishade den summan till henne. Vid nästa ekonomiska avstämning upptäckte socialsekreteraren den Swishen och hon blev av med femtonhundra kronor vid nästa utbetalning. Nästan hälften av hennes disponibla inkomst försvann med ett nafs.

För Klara var det något liknande, fast tvärtom. Hon och särbon hade gemensam matkassa, så hon swishade honom femtonhundra kronor till deras gemensamma konto. När socialsekreteraren upptäckte det ville hon starta en boutredning. Klara tänkte: Janne har mycket rätt i vad han säger, även om han uttrycker sig lite väl drastiskt.

Utanför det lilla cafét rullade livet på som vanligt. För dem som tittade ut verkade allt vara som vanligt; den äldre kvinnan med den nästan ännu äldre hunden som hon bar ut till den lilla gräsplätten framför cafét för att kissa. Alla som såg det förstod att hunden led och att någon borde ta den till veterinären så att den fick ta det sista språnget. Alla utom den gamla kvinnan, som höll kvar den gamla hunden vid liv så länge som möjligt – det var hennes livlina. Så länge hunden levde, levde hon.

Alla fem såg henne nästan vid varje träff, och utan att någon hade sagt något om det, förstod de alla den äldre kvinnan så väl utan att kanske egentligen förstå det och sätta ord på det. Men de flesta av dem tänkte att om hunden dör, så dör kvinnan; den lilla skruttiga hunden var den gamla kvinnans livlina och hon skulle hålla fast vid den till sitt sista andetag.

För Janne hade inte morgonen varit bra. Efter att han hade vaknat upptäckte han att kaffet var slut, och en start utan kaffe bådade inte gott inför dagen. Under hela natten hade polisens helikopter hovrat ovanför hans hus. Det var inte riktigt så för honom; han hade hört den till och från, och om han hade somnat hade han väckts av den otaliga gånger. Vad fan, hade han tänkt, behöver polisen verkligen hovra med helikopter en tisdagsnatt?

Han mindes att han hade läst för länge sedan, minst tjugo år sedan, att det kostade femhundra kronor i minuten att ha en helikopter i luften. Det var alldeles säkert det dubbla nu, tänkte han. Så om den blåvita fågeln är uppe i åtta timmar, så hade den kostat nästan femtiotusen kronor. Han hade skakat på huvudet åt sådana funderingar. På en månad hade det blivit en och en halv miljon ungefär, och på årsbasis nästan arton miljoner kronor. Det finns pengar, hade han tänkt till slut.

Nesir hade som vanligt startat morgonen med en löprunda runt Pildammsparken. Inte ett varv, utan sju blev det till slut. Det hade varit dramatiskt på hemvägen, för när han kom förbi akuten på MAS hade polisen en uttryckning. Han blev otroligt förvånad när en polisbil körde upp på trottoaren och hejade hans framfart. Två bastanta poliser anklagade honom för en misshandel som hade skett i Slottsparken en kvart tidigare. Signalementet stämde in på Nesir – en stor Balkan-typ som honom – och han var i närheten av brottsplatsen, tyckte de båda poliserna. Han visste inte varför de släppte honom, men något meddelande från polisradion gjorde att båda hoppade in i polisbilen och for iväg. Det var inte första gången han hade blivit stoppad av polisen, och han visste att det inte heller skulle bli den sista.

Den psykologiska effekten av att vara längst ner i hierarkin. Den nihilism som breder ut sig i deras medvetande kan ge en massa olika uttryck. De som är kriminella kan man börja förstå och i vissa delar även inse att det är de som vägrar bli hunsade som dem med försörjningsstöd. Det kan vara, så att säga, en självbevarelsedrift att ta steget förbi den gränsen. Den känslan av att inte vara värd något som åter upp dem inifrån – atom för atom.

Vid en släktmiddag och får frågan vad du jobbar med. De tysta, medlidsamma uttrycken i ansiktena när du berättar att du har försörjningsstöd. I det läget hade det varit bättre att säga att man var kriminell. Det är inget de fem svävar i ovisshet om. Alla de som kommer med en massa förslag för att denne ska förändra sitt liv. Den ena är värre än den andra. Det är inget medeltida straff, men det är en återgång till något som fanns förr, det kan de fem känna varje dag.

Precis innan gruppen skulle lösas upp för veckans fika tillsammans, sade Janne avslutningsvis:

– Innan vi skiljs för idag vill jag bara säga en sak om hur saker och ting fungerar numera och har gjort under en väldigt lång tid. Ni vet RUT- och ROT-avdragen?

De andra nickade och han fortsatte:

– Jag läste ifjol att det kostade staten tretton miljarder kronor i runda slängar. Vet ni vad det samlade försörjningsstödet kostade samhället?

Ingen visste det och Janne fortsatte:

– Knappt elva miljarder kronor.

Han gjorde en konstpaus. Han hade tänkt på att ta upp detta mycket tidigare, men bara tanken på det gjorde honom så irriterad och förbannad. Han fortsatte:

– Jag har en kusin som kört omkring på räkmackan i hela sitt liv. Sedan många år tillbaka är han gift och bor på Fridhem, inte i de värsta kåkarna men i ett hus gott nog för åtta till tio miljoner. Han har ett värlönat jobb inom ekonomi – jag kommer inte ihåg på vilket företag – och hans fru jobbar som specialpedagog på en privat skola. De båda tillsammans får ett bidrag, nej, så heter det inte på den nivån, utan det heter avdrag, på hundrafemtio tusen kronor för att få städhjälp, så de slipper städa själva.

Nu kände Janne hur han nästan briserade av ilska men lyckades dämpa sig en aning. Fast Klara trodde att hans blodådra vid tinningen skulle brista, och han fortsatte:

– Det betyder att samhället tycker det är viktigare att de har det fint hemma och slipper städa upp sitt skit, utan att någon annan ska göra det och staten ska subventionera det. Den summan överskrider vad jag får i försörjningsstöd, och som lök på laxen, det enda de behöver göra är att skicka in ett kvitto, så blir det godkänt utan någon som helst undersökning.

– Får det verkligen gå till så här? sade Janne till sist och satte sig ner och tog det sista i kaffekoppen.

– Nej, det är galet, sade Per, och Jasmine tillade:

– Det här påminner mer och mer om mitt hemland.

Klara och Nesir sade ingenting, men visst, de hade på långt håll sett det som Janne pratade om – hur de hade gött en självgod medelklass som fjärmat sig från de som blev stående kvar på gatan. De som försvann – de med försörjningsstöd – framställdes som tärande och paria. De som inte hade klarat livet och fått ta del av hela bakelsens alla frukter och sötma som de självgoda. Det var dem som skulle jagas efter jobb-linjen. Varje krona skulle synas och vägas på guldväg om det var rätt eller riktigt.

– Jag känner mig arg, sade Klara, precis i ytterdörren till de andra och fortsatte: – Det ska inte vara så här. Vi är också människor och av olika anledningar kan vi inte jobba, om det nu fanns något för oss, tillade hon till sist.

*

I sakta mak började motståndets estetik mejslas fram för de fem. En och flera insikter började ta form, och de orättvisor som hade grinat illa mot dem började ta en ny vändning. Var och en av dem var svag, men tillsammans var de starka – åtminstone inte så svaga som var och en var för sig.

Det urgamla föraktet för svaghet hade omisskännligt smugit sig in de senaste årtiondena med en gymnastiks smidighet och samma självklarhet som en auktoritet. Den slingrade ormen hade slukat stora delar av folket. Nu väntade de på kvartalsrapporterna med bågande fickor av pengar – som bara ville ha mer. Återgången till det gamla syntes inte så tydligt bakom höga murar av välstånd. Den otäcka särskiljningen av människor hade pågått under lång tid, så ingen hade reagerat nämnvärt på det. Det fanns en iskall logik i det – den starkes rätt – segrarens. Motsatsen, avskrädet, fick aldrig kosta mer än knappt överlevnad mitt i den bräckliga välfärden. Det var undermänniskornas lott att få de små smulorna från de rika och duktigas bord. Precis som det alltid har varit, förutom en kortare parentes på några årtionden.

Kapitel 19. Res dig, res dig för jävlar.

Klaras särbo väckte henne från den nödvändiga eftermiddagsluren som hon behövde för att inte gå in i ett skov. De senaste påfrestningarna hade tagit hårt på henne. Hennes tidigare ganska jämna kurva hade förbytts till ett mycket ojämnare tillstånd; både mani och depression växlade ständigt. Ju längre hon var kvar i mani, desto djupare visste hon att den följande depressionen skulle bli. Det var egentligen på grund av den olycksaliga kursen och all press som hade kommit från olika håll.

– Kolla här, Klara, sade särbon.

Hon tittade yrvaket och förstod inte alls vad han menade.

– Mänskliga rättigheterna, paragraf tolv. Det handlar ju för fan om er, sade han upphetsat. Han hade gått igenom halva nätet för att hitta infallsvinklar som skulle kunna användas tills han hittade artikel tolv.

– Lyssna, sade han. Artikel 12: Ingen får utsättas för godtyckligt ingripande i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens och inte heller angrepp på sin heder eller sitt anseende. Var och en har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden och angrepp.

Det sista nästan skrek han ut, och Klara ryggade tillbaka och förstod inte hans upphetsning.

– Klara, för fan, socialsekreteraren vill göra en boutredning. Det är ju för fan ett typiskt godtyckligt ingripande. Det är hennes frustration över att hon inte kom åt dig som hon ville och Charlotta. Det är en ren hämndaktion från hennes sida, utan tvekan. Det kanske inte är klockrent, men ack så användbart. Om inte en boutredning är ett ingrepp på privatlivet, så vet jag fan inte vad det annars är. Vill hon kolla vårt sovrum? Vill hon ha en kamera installerad i din lägenhet för att avgöra hur mycket du bor här och hur mycket jag är här? Fy satan, Klara, det spåret ska vi köra.

Klara visste inte vad hon skulle tro och hur de skulle driva en sådan här sak. Var gör man det? Vem eller vilka skulle de anklaga? Hon satt kvar i sängen länge och funderade på hur det skulle gå till, men hon hade ingen aning. Hur ska de misslyckade få rätt mot de lyckade – de som har all makt över sådana som henne? Det är ju inte ens David mot Goliat, tänkte hon, det är som en myra mot en elefant snarare.

Samma kväll när Klara och särbon såg på nyheterna var det ett inslag med statsministern där han åter pratade om att det inte får vara så att man kunde lägga bidrag på bidrag och på toppen socialbidraget.

– Herregud, viskade Klara till särbon, han vet ju inte hur det fungerar. Man kan inte lägga bidrag på bidrag som han säger om man har försörjningsstöd. Han vet ju inte ens vad det heter numera, sade hon chockat.

Särbon, som så länge han minns följt politik både inrikes och utrikes, svarade:

– Jag är inte ett dugg förvånad, sade särbon och pekade på tv-bilden med den flinande statsministern. Det är honom vi ska anklaga. Riksdagen stiftar lagar och han har med sin koalition plus ett stödparti majoriteten i riksdagen – det betyder att de kan stifta vilka lagar som helst i princip. Den karlfan är totalt jävla korrumperad och så länge han får kalla sig statsminister så kommer han att hålla sig kvar vid den titeln. Precis allt han har lagt sina giriga fingrar på har gått åt helvete, men han har en talang – han är listig, så jävla listig.

– Men hur ska vi anklaga honom och var ska vi göra det? Tingsrätten? Eller var? frågade Klara.

– Kolla här, sade särbon. Han hade tagit fram laptopen och visade klipp från Youtube med statsministerns alla blundrar, brister och rena lögner. När han slog ihop den efter att ha visat henne, sade han:

– Det är ett jävla as, och redan på nittioalet skrev han en bok om nyliberalismen. I en kort version skulle det offentliga endast bli en nattväktarstat och resten skulle säljas ut – all välfärd skulle företag sköta om. Det vill säga, alla hans kompisar skulle äga det. Han är ett jävla as, helt enkelt. Det är honom ni ska sikta er in på; om ni tar en stackars socialsekreterare så kommer inget att förändras. Men att ge er på statsministern för att bryta mot de mänskliga rättigheterna, ojoj, Klara, vilken grej, avslutade han.

– Jag är övertygad om att ni fyra kompisar från kursen har liknande historier som din boutredning – det kan räcka med alla dessa jävla swishar för dem om de inte har något annat, sade särbon väldigt nöjt.

- Vi ska träffas imorgon, så jag kan ta upp det med dem, men jag kan inte lova något, sade Klara.
- Vet du om de andra har blivit utsatta för något av socialen eller av APA? frågade särbon Klara.
- Jag vet i varje fall att samtliga fyra har blivit utsatta för ekonomisk avstämning, och det har varit flera än en gång. Jag tror Janne har haft fyra på ett halvår, men jag är inte säker.
- Herregud, det är rena trakasserierna. Det är den äldre killen som är rätt kaxig, va? frågade han.
- Ja, det är han, svarade hon och fortsatte:
- Han hade en skittaskig attityd under hela kursen och han är den enda av oss som inte har en psykisk sjukdom. Jag tror att han har problem med axlar och knän, plus att han har haft problem med spriten. Han har haft långa sjukdomsperioder, har han berättat, men mer vet jag inte.
- De som inte kröker rygg ska lära sig kröka rygg, tydligen, konstaterade han.
- Vi ska träffas alla fem imorgon, så jag får ta upp det med dem då, sade hon.

*

– Res dig, res dig för jävlar, skanderade rösten, först en gång, sedan en gång till. Per vaknade till med ett ryck. Det hade varit en sådan märklig dröm; först var allt suddigt och knappt några fragment alls, bara en barsk röst som han mindes. När han satte på kaffebryggaren började drömmen ta form och klarna i hans sömndruckna tillstånd.

Det var en miljö som han kunde känna igen. En skolkorridor, men inte lik den han hade i skolan – det var en annan. Längs ena väggen fanns luckor som man kunde fälla ner så att de blev sittplatser. Väggarnas färger skiftade i kulör beroende på hans humör. Det var obehagliga pastellfärger som borde ha varit behagliga, men det var de inte alls för Per. De flöt nästan ihop som om de var levande, och hela korridoren flödade i kallt blått ljus.

I drömmen hade han sjunkit ihop på den lilla träbitsen, och när han tittade upp stod Kenneth där – inte som den jovialiska mannen, utan som en aggressiv, skrikande man. Den annars lite fetlagde, korta mannen var plötsligt minst två meter lång. Han hade skrikit: – Res på dig, res på dig för jävlar!

Till sist hade Per förstått vad han menade och reste sig. Kenneth såg plötsligt väldigt nöjd ut. Per började gå, och korridoren som verkade ta slut efter knappt tjugo meter bara förlängdes och förlängdes. Han hörde Kenneth skrika bakom honom:

- Bra, ta ett steg i taget och bara fortsatt. Det är det enda sättet. Bara framåt.

Till sist hade Per gått så långt att han bara hörde Kenneths glada tillrop svagt ekande. De pastellfärgade väggarna tycktes gå ihop ju längre han kom. Det var som om korridoren blev smalare för varje steg han tog. Till sist var det bara ett smalt rör som han blev tvungen att krypa igenom. Längst bort i slutet av röret kunde han förnimma ett litet varmt gult ljus. Han antog att det var där det tog slut och att han skulle vara framme. De sista tio-tjugo metrarna var röret så smalt att han var tvungen att hasa sig fram.

När Per äntligen kom ut ur det smala röret, bländade ett varmt gult ljus honom under ett par minuter. Till sist, när han kunde se igen, befann han sig i sitt gamla klassrum från lågstadiet. Socialsekreteraren och Charlotta satt bakom två enorma katedrar. Han reflekterade över att han nu kunde se de verkliga människorna bakom deras tidigare masker.

Socialekreteraren liknade en karikatyr av Modesty Blaise, men när hon började prata, kom hennes riktiga ansikte fram. Hon såg iskallt på honom med ögon som glödde av förakt. Hennes röst var bara en smal springa när hon väste fram orden:

– Undermänniska.

Charlotta satt oberörd vid sidan om henne, extremt upptagen med att hitta nya möten och kurser för Per. När hon reste sig, såg han att hon var en vampyr med tydliga huggtänder. Från ingenstans kom Kenneths ord igen:

– Res på dig, res på dig för jävlar.

Det var precis då Per vaknade. När han drack sitt kaffe, insåg han att dessa människor och den förbannade meningslösa kursen hade påverkat honom mycket mer än han trott. När den största delen av olusten hade försvunnit, tog han en dusch och begav sig sedan iväg för att träffa de andra fyra. Onsdagarna hade blivit den absolut bästa dagen. Men från drömmen hade han ändå tagit med sig något – det var hög tid att resa sig. Men inte på det sättet som i drömmen, utan på Pers vis. På de samtliga fems vis.

*

Från att ha varit rätt lönnfet hade Nesir fått tillbaka sin tonårskropp. Inte en dag gick utan att han löptränade runt Pildammsparken, varv efter varv. Det var så han hanterade ilskan, vanmakten och inte minst alla symtom av det posttraumatiska syndromet han led av. Han hade märkt tidigt att efter att ha tränat sov han bättre och mardrömmarna var inte lika frekventa som tidigare. Det var ett vinnande koncept, åtminstone än så länge. Han vaknade inte längre med dyngsura sängkläder efter att ha svettats floder på natten. Det mesta av huvudvärken var också borta.

Om det inte vore för en av mardrömmarna som nu hade fått en ny tappning. Den tidigare flykten från sitt hemland, att smyga sig fram på natten till säkerheten, och traumat vid avrättningarna och flykten från grustaget. De båda händelserna bakades ihop med dagens upplevelser, särskilt från kursen och alla mötena med Charlotta och socialekreteraren.

Det var den sista lilla biten. Nesir och hans flyktkamrater skulle korsa en liten sjö med en eka. Nästan på andra sidan fanns friheten, eller mer riktigt, en chans till överlevnad. Man flyr inte till något, utan ifrån något. Den gamla ekan tog in vatten och han, en bondson från en liten bergsby, hade aldrig lärt sig simma. Han tittade på det svarta vattnet med fruktan. De sista femtio metrarna kunde de vada i land efter att ekan blivit full av vatten.

De gamla strapatserna blandades med de nya. Nu var han tillbaka på sjön med det svarta vattnet, men inte med några flyktkamrater. De nya kompanjonerna var Charlotta, Kenneth och socialekreteraren. De tjoade och skrattade och satte sig på ena sidan så att nästan hela ekan var på väg att kantra. Nesir försökte kompensera obalansen genom att sitta på den andra sidan. De bara fortsatte att skratta och sedan började en efter en mäsas fram ett mantra:

– Du kan simma bara du vill. Det är bara att ta ett simtag och sedan ett till.

Nesir hamnade i vattnet och började sjunka ner mot botten. Inte ens där, när han var redo att ta sina sista andetag, kunde de låta honom vara i fred.

– Du kan simma bara du vill.

Det var då Nesir vaknade ur sin dröm. Vare sig han ville det eller ej, hade de tre personerna ätit sig in hos honom. De ville att han skulle släppa sin trista diagnos och vara frisk på deras villkor. På de friskas villkor. När han satt och åt frukost visste han att de inte skulle låta honom vara ifred om han inte själv satte ner foten. Nu visste han att det var dags att resa sig.

*

Jasmine hade flera gånger under det senaste halvåret känt att en djup depression var på väg. De vanliga tecknen hade lyst med eldskrift. Först kom en otrolig trötthet, och sedan oförmågan att få saker gjorda på grund av denna trötthet. För henne var värken mer eller mindre konstant, som en extra tung säck. Hon visste inte om det var medicinerna eller något annat, men hennes minne hade försämrats på senare tid. Det som hämmade henne mest var de kognitiva förmågorna. Så enkla saker som att hitta i staden; platser hon tidigare hittade till gick hon nu vilse på. Det kunde ha börjat när hon började på lågröskelkursen, men hon var inte säker. Det hade kommit så smygande, så omärkbart, tills det blev påtagligt.

Sömnmedicinen hade genom åren gett henne en del konstiga drömmar, men inte så många mardrömmar. De hade kommit på senare tid. Det var inte märkligt att hennes drömmar blandade olika tidsepoker och människor hon hade träffat genom åren. Den enda mardrömmen hon kunde minnas var från hennes hemland. Den började med stöveltramp från gatan och mörka skuggor som slog upp grannars ytterdörrar. Ibland hördes pistolskott och oftast skrik från de gripna. Det var inga drömmar med människor med ansikten, utan bara skepnader och skuggor som var på jakt.

Det var ungefär halvvägs genom kursen som en helt ny mardröm började. Precis som de tidigare drömmarna med skuggor och skepnader, men nu hade de ansikten. De sökte igenom kåkstaden efter subversiva. Det började med att det bankade hårt på hennes dörr och hon smet upp på det enkla plåttaket. Genom en liten springa kunde hon se ner. Det var rektorn från Samirs skola, nonchalant med en AK-47 hängande på bröstet. Hon talade hetsigt till en annan person som Jasmine inte kunde se, men det lät som klassläraren. Hon låg alldeles stilla för att inte skapa något ljud som skulle röja henne. Hon kunde höra AK-47:ans smattrande salvor nerför gatan och se hur grusvägen färgades av blod. Till sist blev det tyst. Hon hörde bildörrar slås igen och hur de körde därifrån. Fortfarande alldeles ljudlöst kom hon ner från taket. Precis i samma sekund utbröt en kakofoni av gråt och vettskrämda människors skrik när de tog hem sina skjutna föräldrar, syskon och vänner. Jasmine höll för öronen och började springa ut från kåkstaden. I nästa sekvens var hon långt hemifrån, det började ljusna vid horisonten. En mäktig bergskedja uppenbarade sig för henne och hon fortsatte bara att springa. Hon hörde sin andhämtning, det fanns inget stopp på henne och hon bara sprang vidare. Hjärtat pulserade och musklerna fortsatte motoriskt.

Efter att hon hade blundat en sekund, hade hon precis gått i mål i Stockholm Marathon. I målfållan tog det stopp för första gången. Hon stod och pustade ut när Kenneth, Charlotta och socialsekreteraren kom fram och sade till henne:

– Där ser du, du kan ta många steg framåt.

Jasmine blundade en gång till och nu var det alldeles folktomt runt henne. Mörkret hade lagt sig och hon befann sig på en jättelik äng. De tre stod runt henne och manade på henne:

– Nu ska du bara fortsätta att ta flera steg framåt – du kan om du vill.

Det var något de upprepade tills hon åter höll för öronen och blundade. När hon slog upp ögonen igen, var hon tillbaka i kåkstaden och dörren slogs upp på vid gavel av en kraftig spark. I dörrhålet stod statsministern som väste fram:

– I mitt land ska det inte finnas några fattiga. Med en enkel handvändning slängde han en budgetproposition på golvet framför henne. Han såg så fruktansvärt nöjd, uppfattade Jasmine.

Det var alltid då Jasmine vaknade upp ur mardrömmen, innan statsministern pepprade henne med blytunga ord. Första tiden tänkte hon, som så många andra, att saker och ting försvinner med tiden. Men den här gången visste hon att det inte skulle försvinna så länge de behöll sin berömda jobb-linje och människosyn. Det vill säga, de som borde ha sjukersättning fick det inte, utan tvingades gå på försörjningsstöd och vara tillgängliga för politiska beslut och arbetsmarknaden. Hon var rädd, men hon visste att hon skulle bli tvungen att resa sig. Men, tänkte hon, hur i helvete ska det gå till?

*

Det fanns inga drömmar hos Janne, varken bra eller dåliga. De hade försvunnit sedan han blev nykter alkoholist. Dagdrömmarna hade försvunnit för så lång tid sedan att han inte kunde minnas om de någonsin existerat.

Janne hade ett mål, ett klart sådant: att åter bli självförsörjande. Han tittade sig i spegeln. Han hade aldrig varit någon skönhet. Efter varje decennium hade han lagt på sig minst tio kilo, så numera visade vågen över hundra kilo och några kilo till. Han kunde konstatera att det var svårt att få ett jobb. Han var redan över femtiofem, med trasiga knän och spräckta axlar. Det var sådant som tog på honom och malde ner hans självkänsla. Av de över tusen jobb han hade sökt, hade bara ett fåtal lett till någon slags anställningsintervju. Den hurtiga arbetsförmedlaren hade med entusiasm skickat iväg honom på praktikplatser. Efter praktiken hade han bedyrat med orden:

– Du kommer få fast jobb efter praktiken på företaget.

Efter att ha avverkat fem olika praktikplatser var det uppenbart att arbetsgivarna endast var intresserade av att få gratis arbetskraft och absolut inte anställa någon. Varför skulle de göra det när nästa praktikant stod på kö utanför grindarna? Janne förstod redan efter den första praktikplatsen att det bara var bluff och båg, inget annat än att göda de redan välgödda. Vid den andra praktikplatsen var han riktigt förbannad, och när tiden hade gått ut kom det någon kryptisk förklaring om att konjunkturen hade vänt. Vid den tredje praktikplatsen var det mest en fråga om vilken bortförklaring som skulle komma då, och likaså vid den fjärde. Han orkade inte längre bli förbannad, för nu visste han förutsättningarna för de bedrägerier som arbetsförmedlingen och företagarna hade tillsammans. Det var endast en insikt som blev tydlig: arbete ska aldrig kosta något – endast då blir företagaren nöjd.

Efter att den femte praktikplatsens tid gick mot sitt slut, hade arbetsförmedlaren mot alla odds orkat ta sig från sitt kontor till Jannes praktikplats för ett avslutande möte och förhoppningsvis för att skriva på ett anställningsavtal. Så blev det förstås inte. Plötsligt hade arbetsgivaren många fler krav och helt nya arbetsuppgifter för Janne. Han började med att säga att det inte kunde bli heltid, utan snarare en behovsanställning, möjligtvis upp till trettonio procent. Den naiva arbetsförmedlaren protesterade lite lamt:

– Men Janne har ju jobbat heltid under hela praktikperioden.

– Jaja, men det var ju inte någon riktig anställning, utan vi har tagit hänsyn till Jannes olika oförmågor, sade arbetsgivaren.

Det var ju knappast sant, för de hade satt Janne på att sköta allt tekniskt på hotellet, från inomhuspoolerna till värme- och ventilationssystemen. Janne tänkte: Han vill ju få det fixat gratis till ett

subventionerat pris som hamnar på noll. Så varför skulle han då vilja betala pengar för det? Förutom att det nästan gränsade till kriminalitet, var systemet kontraproduktivt för den utsatte.

Vid det sista mötet med Charlotta tyckte hon att han skulle gå en datakurs. "Det är ju sådant som är inne nu," hade hon sagt. Det hade varit inne i över trettio år, och Janne hade hört från en annan klient att just den kursen var lämpad för någon som aldrig hade suttit vid en dator innan, knappt basala kunskaper som man inte kan undgå att lära sig idag.

Janne tog en kopp kaffe och tittade ut genom fönstret. Där ute flöt livet vidare utan någon som helst hejd, medan han inomhus var fast i pausläge. Under hela kursen hade han varit grinig och en aning stridslysten, men han hade faktiskt inte varit förbannad. Men det var han nu. Det blev inte bättre av att någon tidigare på dagen hade ringt på dörren. Det var en SD-aktivist som knackade dörr och ville så gärna förklara för Janne varför Sverige var förstört. Det var ju givetvis flyktingarnas fel, alltihopa.

– Jävla idiot, väste Janne fram och slängde igen dörren.

Så jävla klent förstånd har jag inte, så jag skulle tro på sådana fantasier som de där jävla idioterna kör med, tänkte han när han satte sig i soffan igen.

De senaste åren hade många jämnåriga till Janne frivilligt hoppat ner i varsitt kaninhål och sjunkit ner i märkliga konspirationsteorier, den ena värre än den andra. Om man är född och uppvuxen vid Möllan trampar man inte ner i sådana hål, och Janne var inget undantag.

Janne fyllde på sin kopp kaffe och smuttade på det varma, lite brända kaffet. Han visste det sedan innan, men nu blev det så påtagligt. Det här funkar inte, de kommer inte anställa mig, inte en jävel, tänkte han och fortsatte. Det kommer ingen förändring och jag är fanimej inte född att kröka rygg. Nu är det hög tid för mig att resa mig igen. Det räcker nu. Gränsen var passerad med råge.

Kapitel 20. Spiller välfärd omkring sig som ett deprimerat mudderverk på rymmen.

Klara hade inte träffat sin särbo på flera dagar, även om de hade talat på telefon. Han hade varit hemlighetsfull när de pratade och ville inte berätta vad han höll på med, inte förrän han kom över till henne. Han hade jobbat länge och aldrig varit beroende av bidrag i någon form, förutom en kort arbetslöshetsperiod på sent åttiotal. För honom var den personliga integriteten självklar, så han hade inte reflekterat så mycket över det. Med Klara hade han fått insikten att han trodde det gällde alla, men så var det inte för Klara och alla andra med försörjningsstöd.

Det han mindes var hur moderatpolitiker hade varit högljudda under hela åttiotalet och framåt, tills han kunde förnimma i slutet av 00-talet. De hade lanserat begreppen "närande" och "tärande" i en god fascistisk anda. Rent instinktivt visste han att moderater alltid hatat bidrag. Den utjämnande faktorn som styrde till de med behov av olika orsaker. Den fruktansvärda jämlikhetsprincipen skavde i hela den moderata själen. "Var och en efter behov" – det var något de ville utrota ur människors medvetande.

När han läste en rapport från sent nittital, fylld med fördomar och förakt för de så kallade svaga och utsatta, blev det tydligt att mentaliteten var att "ta en pill och gå vidare". Rapporten påvisade en rädsla för att bidragen var så stora att det inte var lönt att arbeta överhuvudtaget. Många räkneexempel lades fram av den moderata utredaren. Det mest patetiska i hans ögon var hur hon indignerat vurmade för att en arbetsam barnfamilj hade mindre netto än samma familj som levde på bidrag. Han insåg att det var genomfalskt, precis som om hon brydde sig om dem. Det var siffror som hon kunde slänga omkring sig

för att bevisa sin tes. Om siffrorna var korrekta var egentligen ointressant i kontexten. Hatet mot de svaga som hela rapporten handlade om var tydligt. "Nu jävlar ska de jagas ner" var summan av kardemumman.

Men särbon kände att det andades rädslor för att de med låga löner helt enkelt skulle strunta i att arbeta. Det är en rätt absurd insikt som saknar substans och verklighetsuppfattning. Det svenska folket har alltid varit arbetsamma, kanske lite för mycket för sitt eget bästa i många fall. Ändå fanns det en rädsla för att arbetar- och underklassen till sist skulle inse att deras löner är riktigt kassa¹. Den rädslan för att en enig och stark hord av relativt fattiga människor skulle gå ihop. Det är nog den enda orsaken till att de inte har vågat montera ner välfärdssamhället helt. Inte än, men inom sin tid. När bidrag är helt utbytta till avdrag.

Han upptäckte att det inte riktigt räckte där i slutet av rapporten, så fick de redan stora ögonen ännu större över en rad som han tyckte slog världsrekord i förakt. Det var: *"spiller välfärd omkring sig som ett deprimerat mudderverk på rymmen."*

Han läste om det flera gånger innan han förstod vidden av ett sådant uttalande. Speciellt när han satte det i perspektiv i dagens läge, där ROT och RUT kostar mer än hela det samlade försörjningsstödet. Nu talas det inte längre om "mudderverk på rymmen", för nu heter det inte bidrag utan avdrag. Nu var det inte längre efter behov utan efter begär. De rikas begär som var normbildande och riktlinjen för resten av befolkningen.

Han försökte visualisera ett mudderverk på rymmen som sprutar jord och vatten omkring sig på måfå. Det var den synen hon hade på att välfärden sprutade bidrag omkring sig på måfå. Hon tänkte att alla omfördelningar hamnade fel, det vill säga, inte i de fickor hon ville. Det gick till dem som inte förtjänade det. Vare sig hon ville eller ej, lade hon sig i det fascistiska facket. Det skulle tillfalla dem som förtjänade det och absolut inga andra – de tärande.

Efter det blev han tvungen att gå ut på en lång promenad. Han tänkte hela tiden: fattiga människor ska vända på varje jävla krona, medan det för avdrag räcker att skicka in ett kvitto, sedan är det klart. Han mindes hur socialsekreteraren hade bråkat om en swish som Klara hade fått och hotat att dra av det på försörjningsstödet. Just det tillfället som hon hakade upp sig på var att Klara, av någon orsak, varit snäll mot en man som behövde femhundra kronor kontant och han swishade tillbaka summan lite senare. Det upptäckte socialsekreteraren på hennes saldo och efter mycket om och men strök hon det, så Klara fick behålla lite över fyra tusen kronor efter att allt var betalt.

Han torkade sig över pannan och beställde en kaffe på ett fik vid Möllan. Han kunde inte släppa sin irritation över hur det hade utvecklats. Han själv hade fått jobbskatteavdrag på jobbskatteavdrag när han jobbade, utan att ha bett om det. Samtidigt tog man bort förmögenhetsskatten och arvsskatten, så skillnaderna bara accelererade. Ju rikare de blev, desto mer drog man åt tumskruvorna hos de som hade störst behov. Det var en borgerlig revolution som hade skett, kunde han konstatera när kaffet var urdrucket. Han tittade ut över torget på de frenetiska torghandlarna som försökte överrösta varandra om vem som hade billigast morötter.

Bit för bit hade det offentliga avreglerats och sålts ut. Det som folket tidigare hade viss påverkan på, kunde ingen längre se i de nya framväxande företagens vinster och böcker. Han kunde se att brytningspunkten kom 2009, vilket var den sista spiken i kistan för så många utförsäkrade. Nu fanns det ingen möjlighet att stapla bidrag på bidrag; allt drogs av gentemot försörjningsstödet utan pardon. De som borde ha blivit sjukpensionärer på grund av bristande arbetsförmåga blev det inte längre. Nålsögat hade blivit så litet att en psykiskt sjuk person, som Klara, absolut inte hade någon chans att ta sig igenom det ouppnåeliga ögat.

Han upptäckte till sin förvåning att han hade varit kritisk när han följde med henne till socialen. De hade reagerat med miner som om de tänkte: "Hur understår du dig att vara så jävla kaxig?" De hade faktiskt sett överraskade ut, kunde han konstatera.

När han äntligen skulle träffa Klara igen, kunde han på vägen hem till henne inte låta bli att tänka på hur allt detta hade gått till. Dessutom hade ett fruktansvärt nytt politiskt parti dykt upp på scenen, ett parti som var både nazistiskt och rasistiskt. De hade vuxit i kölvattnet av den nyliberala revolutionen som hade skett och fortfarande pågick. Många vände sig till dem och skyllde allt på invandrarna. Han skakade på huvudet åt en sådan extrem dumhet. Men det var en realitet, och nu fanns det något ännu värre bland nyliberalerna. De hade aviserat hårda tag och nyliberalerna hängde på det tåget. Han kunde konstatera att de som bar ansvaret för det hårdnande samhällsklimatet nu var de som skulle börja straffa dem, en gång till. De tog varje chans att demonisera och peka ut i helt fel riktning.

När han knackade på hos Klara, kom tanken på att fattigvården, den gamla så förhatliga fattigvården, var tillbaka igen. Den syntes inte på samma sätt som tidigare, men strukturen var densamma. Ut marginaliserade och krökta, rädda ryggar. Det fanns ingen politisk kraft för dem och var och en av dem gjorde allt för att överleva, inte leva, utan överleva på de små allmosor de fick på nåder. Ingen talade om det nya fattig-Sverige. Den mer eller mindre förhärjad diskursen, visste han, hade förändrats sedan minst trettio år tillbaka.

Han tänkte: den tysta revolutionen likt en naturlag som hade spritt ut sitt gift och gjort en liten del av befolkningen snuskigt rika och en stor del av folket fast i det nya fattig-Sverige. Fast ingen låtsades om det, utan nu var det de nya som kom till Sverige som var tärande, förutom de sjuka.

Hur i helvete ska jag kunna förklara allt detta för Klara, tänkte han. Den smygande omfördelningen av resurser och i slutändan makten över sakernas tillstånd. Det var ögonblick av klarsyn som han nu upplevde, och han tänkte vidare. Den motkraft som hade funnits tidigare var mer eller mindre borta. Det fanns nya hot att ta itu med, fastän det var samma sida av myntet. De rikas konsumtion hade exploderat och de levde som om det fanns tretton, fjorton planeter till deras förfogande. För de privilegierade som inte såg något fel med att bli snuskigt rika – det var en del av den nya naturlagen. De skämdes knappast när resurserna togs ifrån de underprivilegierade och de kunde peka med hela handen på dess riktighet. Just det, det var en ren naturlag att de var så extremt lyckade att de var värda alla pengar de fick efter politiska nyliberala beslut.

Han satt i soffan medan Klara fixade te till dem i köket. Han tänkte: Hur ska jag förklara allt detta för Klara? Den rädslan och ångesten hon hade varje gång innan beskedet kom om det månatliga försörjningsstödet. Det var en ren rävsax för henne; hon var för sjuk för att kunna arbeta och alldeles för frisk för att få sjukersättning, enligt de vansinniga normerna som nu råder. Hon var evigt fördömd att alltid hamna mellan stolarna. Fast, visste han, det var fel – det var meningen, för då skulle hon kosta minst för samhället och dessutom vara under total kontroll. "Inte en krona extra för de tärande," kunde den lokala moderatledaren sträcka sig över bordet och säga.

De jävla borgarbrackorna och högersossarnas fel alltihopa, tänkte han. Bara den gigantiska bankbubblan som sprack på nittioalet kostade långt över hundra miljarder kronor. Utan att folk i gemen visste det då, var det starten på det nyliberala experimentet. Det som hade producerat något ännu mer högerextremt än Moderaterna. Han funderade över hur de hade reagerat när SD kom in i riksdagen. Deras politik hade lett fram till ett rasistiskt partis frammarsch. De var nog tacksamma över det, så att blickarna inte riktades mot dem med alla extrema omförflyttningar av resurserna som de bar ansvar för. Det extrema kaos de hade skapat. De var nog innerst inne lättade att de kunde undgå ansvar, samtidigt som det nu var naturlagarna som styrde hela samhället. Den starkes rätt och den svages orätt. Den balansgången att tillräckligt många skulle tjäna på deras politik och förborgerligas utan att de själva insåg det.

Han plockade fram en liten lapp han hade i fickan och läste rad efter rad om vad Moderaterna hade varit emot sedan hundra år tillbaka i tiden¹². Om de hade haft makten, så hade vi inte haft någon liberal demokrati utan någon typ av differentierad demokrati eller möjligen en autokrati, kom han fram till efter en kort stund.

Klara kom in med te och doften av Lapsang spreds i rummet, och tjärsmaken nästan bedövade deras smaklökar. Hon såg trött ut och hade gått in i skov ända sedan den jävla lågtröskelutbildningen hade börjat. Antingen hade hon varit i mani eller ramlat ner i depression. Det var en sådan okunskap, tänkte han, nej, det är ingen okunskap utan likgiltighet som speglar det. Den rena nihilismen att forcera jobblinjen till vilket pris som helst, precis som om alla deras klienter var friska och krya. Han hade blivit så fruktansvärt provocerad när Klara kom hem och berättade om kursen. Hur kan det vara möjligt att ett modernt samhälle, med allt vi vet idag om psykiska sjukdomar, kan tillåta detta, hade han tänkt.

– Ni måste resa er och göra era röster hörda, sade han till sist efter att te muggen var tom.

Klara visste inte hur det skulle gå till. Hon hade lyssnat på sin särbo under hela hans långa utläggning, även om hon kanske inte höll med om allt, men i det stora hela var det som han sade.

Kapitel 21. Byggande av barrikader.

De grå betongblocken stod uppradade som fantasilösa och uppgivna arkitekter en gång hade ritat. Det var inte ens i någon av förorterna utan i hjärtat av Sorgenfri. På femtiotalet hade de blivit en världssensation med sina lutande hus klädda i tegel, som då ansågs nyskapande. Nu stod de där som ett tecken på en tid som aldrig kommer tillbaka igen. Den trötthet som hade brett ut sig gjorde att husen på något sätt kändes tidsmässiga igen, kunde Janne upptäcka. Men nu var den nya tiden en där man backade sig in i framtiden. Förhoppningen att man skulle bygga bort fattigdomen och ge plats för den nya människan och alla de möjligheter som väntade bakom nästan varje hörn.

Janne hade pratat med en gammal barndomskompis som inte var uppvuxen vid Möllevångstorget, som Janne. Han hade vurmat för att allt hade varit så bra under deras barn- och ungdomstid. Knappt någon kriminalitet och våld som idag. Fast Janne mindes de många narkomanerna som trasiga vandrade omkring i ett virrvarr i jakt på att stjäla, och alkisgubbarna som satt tidigt på eftermiddagen på ölschappen, och de var många. Han hörde genom de tunna väggarna hur män slog sina kvinnor. Det var inget hans vän mindes, och till sist tyckte han att allt var invandrarnas fel. Han kunde dock inte, efter Jannes påstötningar, förklara vad som var fel. "Det var fel," var hans starkaste argument.

Det gjorde ont för Janne att en sådan diskurs hade skett. Han hade tappat många år på grund av sin alkoholism och fysiska skador, vilket hade lett fram till var han var idag. Han kunde knappt känna igen sig i spegeln längre – den synliga stoltheten var borta. Han var beroende av det nya fattig-Sverige och fy fan vad han hatade det. Ibland när han gick på stadens gator kunde han känna en viss osynlighet. Han visste hur det fungerade i den låtsasvärlden där man föreställer sig att vara empatisk och seriös, när man i själva verket skiter fullständigt i vad de gör. Hela APA kunde stå bakom det och alla jävla falska praktikplatser – han hade sett nog av denna humbug och lurendrejeri. Det kan väl inte vara någon som tror seriöst på vad de gör bland dem. Han tänkte på Kenneth och hur han egentligen fungerade. Han måste vara tacksam över att han är på rätt sida och Janne på fel sida – bland de misslyckade. Det kunde ha varit precis tvärtom, men det förstår aldrig de som är på rätt sida innan de faller.

För första gången skulle de fem träffas ute och inte på stamstället, utan ha en picknick på Ribban. Janne och Jasmine hade fått till uppgift att köpa korv av varierande scoville-styrka. Någon annan skulle fixa dryck, och den fjärde och femte – inköpa grillkol, tändvätska och efterrätt.

Lite ifrån handikappbadet på Ribban och de utplacerade grillarna, var det ett after work-gång på ett trettiotal personer. De hade kommit innan de fem hade anlänt. När Nesir kom såg han att flera av dem härnade en funktionsnedsatts gångstil. De var inga ungdomar, utan mer medelålders med lite ölmagar och annat löst hängande. När han kom nästan jämsides med dem kunde han inte hålla tyst.

– Ni borde skämmas att hålla på det sättet ni gör, sade han till dem.

– Håll flabben, din jävla blatte, skrek en lång man med vit skjorta och blå slips som trängde sig fram förbi sina kamrater.

Då slog det honom vad hans granne, en medelålders trind kvinna som ursprungligen kom från Chile, hade sagt till honom tidigare.

– När jag möter ett gäng med invandrarkillar brukar jag inte bli rädd, men att möta fulla svenska killar mellan trettio och fyrtio år... Då blir jag rädd. Vad som helst kan hända då.

Det var precis i det läget Nesir befann sig nu. Minst hälften av dem, kanske sju-åtta, såg stridslystna ut. Situationen var spänd och Nesir kunde räkna med ett utfall när som helst. Han kunde se sina kamrater nere vid stranden, där de precis hade startat upp grillen. Det var då det hände som lugnade ner situationen, riktigt kylde av den. En polis på cykel stannade till vid Nesir och frågade vad som stod på. Efter att Nesir berättat för polisen, sade denne till de ilska männen att skingra sig. Nesir kunde förenas med sina kamrater, som alla såg både rädda och häpnadslagna samtidigt.

För Per hade den senaste tiden varit kaotisk. Han kände flera gånger att han var nära att gå in i ett skov. Läkaren hade höjt medicinen en aning, men han var övertygad om att veckoträffen med de andra fyra var det som hjälpte honom att hålla sig över vattenytan.

Efter att Per hade läst in gymnasiet började han läsa, först romaner och sedan faktaböcker, oftast om historia. Han slukade dokumentärer på SVT Play, särskilt om andra världskriget. Det han funderade över var inte de tyska nazisternas tydliga ondskan, utan mer det tyska folkets tystnad och samtycke. Massmorden började inte med andra världskriget, utan tidigare, med sjuttiofemtusen psykiskt sjuka och funktionsnedsatta. Det var ett test av nazisterna för att se om det skulle bli några protester. Det blev det inte. De fick ett klartecken från folket att gå vidare med vidare utrotningar. Det var det som han tyckte var så obegripligt – hur kunde ett kulturfolk som tyskarna rasa ihop så värderingsmässigt på så kort tid? Skulle något sådant kunna hända här också, frågade han sig. Han hade sett och upplevt hatet och rädslan för det okända, det främmande. Om han hade levt nittio år tidigare och i Tyskland, så hade risken varit överhängande att han skulle ha varit en av de sjuttiofemtusen. Det hade nästan varit konstigt om han inte hade varit en av dem.

Dagen innan mötet på Ribban med sina nya vänner hade Jasmine slagit nytt rekord igen. Hon hade kanske inte själv slagit rekordet, men korrekt hade polisen gjort det i hennes område. På de tvåhundra-femtio stegen från busshållplatsen till hennes ytterport hade hon sett fyra olika polisbilar cirkulera runt, varav två på cykelbanan. Hennes granne, "cykeltjuven", hade hon mött i trapphuset, och han hade muttrat om att det var rena trakasserierna från polisens sida. Det var värre än någonsin nu, tyckte han.

– Om de jävla stolpskotten till poliser gick omkring i området istället och lärde känna oss boende, så hade det varit tusen gånger bättre på alla punkter, sade han till Jasmine och fortsatte: Nu kör de omkring och ser på alla som om vi vore kriminella eller varför inte terrorister. Den tunna linjen av glas och plåt skapade endast ett stort avstånd till oss. Det hade aldrig gått i ett så kallat "svenskt område", avslutade han med. Jasmine kunde bara hålla med honom om det.

*

Det blev en magisk kväll med en fantastisk solnedgång för de fem vid stranden. För de flesta av dem hade aldrig skrattat så mycket som de gjorde under kvällen. Stämningen var uppsluppen och leendena många. De ville aldrig att kvällen skulle ta slut. Gänget som hade bråkat med Nesir tidigare började bråka sinsemellan när fyllan och promillehalten blev för hög. När de fem gick förbi de skrålade ilskna männen, var poliser redan där och försökte lugna de allra värsta av dem.

– Ska vi ta en öl på Bullen innan vi skiljs? frågade Janne de övriga när de precis hade satt sig på bussen. – De som inte dricker alkohol kan ju ta en cola eller något annat. Han ville verkligen inte att kvällen skulle ta slut redan vid 22.30. Bara tanken på att komma hem till hans lilla etta med kokvrå var alldeles för deprimerande. Han hade upptäckt det tidigare; efter att ha haft det trevligt och kommit hem, blev differensen alldeles för stor. Det var inget som hade förändrats förutom en kort tids sammanhang med andra människor. Men det lyfte honom inte, utan sänkte honom när han väl kom hem och hade stängt dörren bakom sig.

De kom överens om att ta en öl eller valfri dricka på Bullen. De gick av på Gustav och promenerade den sista biten till den klassiska Malmöpuben. Mot alla odds fick de ett bord i den annars nästan knöckfulla puben. När Nesir var här första gången hade en av stadens största söner hållit hov inför sina trogna ja-sägare. De behandlade honom som en kunglighet, med stor vördnad, och skrattade bara när "kungen" tillät det. För Nesir såg han ut som en fetlagd bondson som hade varit streetsmart och lyckats dupera de som var ännu dummare än honom själv. Han kunde konstatera att den fetlagda bondsonen inte kunde sluta stråla i sin stjärnglans och förblinda resten av sällskapet. Han kunde lika gärna ha varit en av milisledarna från Nesirs forna hemland. Deras följare hade också förblindats av sin omgivning till den milda grad att de lyckades vända vapen mot sina egna landsmän. Det var sådana som Nesir hatade.

– Min särbo har verkligen gått till grunden med varför vi har det som vi har, sade Klara plötsligt och var tvungen att upprepa vad hon hade sagt på grund av den höga ljudnivån på puben. Hon fortsatte:

– Han menar att vi alla skulle ha fått sjukersättning för länge sedan. Hon vände sig mot Janne och sade:

– Kanske inte du lika säkert, men resten av oss borde ha fått det om de inte ändrade reglerna 2009. Min särbo är väldigt politisk, men han är kunnig. Han menar att det har skett en borgerlig revolution i detta land, en tyst sådan. Nu går resurserna till de redan välbeställda och vi som inte kan arbeta, på grund av diagnoser, tillstånd och skador, ska tydligen jagas ner, avslutade hon.

Det blev alldeles tyst i gruppen. Det var något alla fyra hade gått och funderat på under en längre tid, kanske inte så rakt som Klara hade sagt, men i liknande tankebanor. Det var inget som var självvalt att de skulle bli sjuka eller skadade. Möjligen, tänkte Janne, att hans alkoholism hade han själv skapat, samtidigt som forskarna hade kommit fram till att det finns en missbruksgen. För Per med sina tunga diagnoser, och även för Klara, handlade det om att ha näsan ovanför vattenytan; när som helst kunde de dras ner igen. Även om Nesir hatade det, var kriget fortfarande i gång i hans hjärna, vare sig han ville det eller ej, och det skulle störa hans liv så länge han levde. Han var fast i ett tillstånd med minnen

som skulle plåga honom och hindra honom från att leva ett vanligt liv. För Jasmine var smärtorna som en hämsko – hon visste inte hur många gånger de smärtorna hade satt stopp för vad hon ville göra med sitt liv, de drömmarna om att kunna vara självständig och leva fullt ut. Sedan kom krascherna och hon föll ner i djupa depressioner.

– För helvete, började Janne och fortsatte: – Ingen av oss har valt detta med försörjningsstöd. Tvärtom, vi har på olika sätt mer eller mindre inte haft något som helst val. Det är fanimej för jävligt hur vi har blivit behandlade. Vi är inget annat än undermänniskor i deras ögon.

Det blev återigen tyst i gruppen och de flesta funderade på vad Janne och Klara hade sagt.

– Jag vill inget annat än jobba, sade Klara.

– Det vill vi alla, sade Nesir och fortsatte: – Jag tar så mycket ångestmedicin att det skulle kunna bedöva en elefant. Vi är fångade i en situation som vi inte har önskat och definitivt inte valt själva. Det måste bli en förändring – jag står knappt ut längre.

De flesta av dem nickade medhållande. Så är det. Så har det varit länge, och det handlar inte om att vara arbetsskygga eller lata. En sådan kan skärpa till sig och med lätthet försörja sig. Något av de fem inte kunde och var en omöjlighet för dem.

– Min särbo, började Klara och fortsatte: Han hävdar att vi kan använda de mänskliga rättigheterna, paragraf tolv. Hon tog upp lappen som hennes särbo hade skrivit till henne och fortsatte:

– Artikel 12 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna fastställer att ingen får utsättas för godtyckliga ingripanden i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens. Dessutom får ingen heller utsättas för angrepp på sin heder eller sitt anseende. Detta är en viktig princip som syftar till att skydda individens grundläggande rättigheter och integritet. Kan inte det vara något att hävda, vad tror ni? avslutade Klara.

– Det är väl inget snack om att socialen kränker våra rättigheter om personlig integritet, sade Per och fortsatte: – Jag har tagit bort Swish endast på grund av det. Dessutom för att slippa förklara varför jag inte kan ta emot en Swish från andra människor. Man blir ju tvingad att berätta att man har försörjningsstöd, helt onödigt.

– Det är ju inte bara Swish som spökar, sade Jasmine plötsligt, efter att ha suttit tyst och lyssnat. Det är de där små kränkningarna som sker automatiskt, och vi ska stå i tacksamhetsskuld till dem som ger oss lite pengar så att vi kan överleva. Vid varje ekonomisk avstämning har jag haft en stor klump i magen, och jag visste att det skulle komma igen och igen. De har nött ner mig totalt.

– Hur ska vi gå vidare? frågade Klara de andra och fortsatte: – Ska vi anlita en advokat som ingen av oss har råd med? Vart ska vi rikta stämningen?

När de kom ut från Bullen var de överens om att träffas snart igen för att fortsätta diskutera hur de skulle gå till väga med att lämna in stämningsansökan. De tyckte att var och en av dem skulle undersöka framkomliga vägar som de kunde ta vidare.

När Janne kom hem och satte sig i soffan och tittade på den malmöitiska natthimlen, insåg han att han och de andra fyra precis hade börjat bygga barrikader. Det var med en ny känsla som han somnade, en känsla han inte hade känt på mycket länge – förväntan.

– Nej, sade Klaras särbo till henne, de mänskliga rättigheterna kan ni inte köra med, tyvärr. Jag var nog lite för snabb i mina tankebanor, och han fortsatte:

– Som jag förstår det är ni för sjuka för att kunna jobba och för friska för att få sjukersättning, så ni tvingas till sist få försörjningsstöd. I ditt fall, Klara, om du ska gå APA:s alla steg innan en

arbetsförmågebedömning kommer till stånd, vilket kan ta flera år, så har du kraschat långt innan dess. Det är där felet ligger, så ni hamnar i någon typ av moment 22. Det är regeringen som har bestämt detta och skapat de lagarna, reglerna och förordningarna för Försäkringskassan.

Klara började tänka på det mötet med arbetsmarknadssekreteraren där hon jobbade med tesen att hon hade femtio procents arbetsförmåga. Hennes särbo gick då i taket, nästan bokstavligen, och menade att då skulle hon klara av att arbeta fyra timmar per dag. Arbetsmarknadssekreteraren nickade och han fortsatte:

– Det betyder att du skulle jobba fyra timmar från måndag till fredag, vecka efter vecka, månad efter månad och år efter år.

Klara visste att det var en omöjlighet. Bara den lågtröskelkurs hon hade gått på fyra timmar i veckan hade hon kraschat av. När särbon så målade upp det absurda i vad arbetsmarknadssekreteraren jobbade efter, borde hon ha förstått och insett orimligheten. Men hon hade inte gjort det alls, eller helt enkelt inte brytt sig om det. Då förstod Klara, om inte innan, att arbetsmarknadssekreteraren hade en helt annan agenda och uppdrag, och det var inte för henne utan bara för sig själv. Det var ändå obegripligt för Klara, men efterhand hade hon förstått och fått det bekräftat från sin socialsekreterare att de båda jobbade efter tesen att hon var en simulant. De båda trodde att de visste mer än hela läkarvetenskapen.

Det tycktes för Klara att smittan från Försäkringskassan hade spritt sig ut bland andra samhällsfunktioner. De som hade yrke att rehabilitera hade tydligen blivit nersmittade. Hon hittade ingen annan tolkning än det.

– Ni ska stämma staten för kränkningar av era funktionsnedsättningar. Det är tammefan helt galet att ett samhälle har sådana dubbla budskap, sade särbon och fortsatte:

– Du, Klara, är bipolär och det betyder att din läkare måste med mediciners hjälp balansera din allvarliga sjukdom, för att du varken sjunker ner i depression eller går upp i mani. Det är en ständig balansakt för dig och läkaren. En av de viktigaste sakerna för dig är att du får tillräckligt med sömn, och du får massor med sömnmedicin för att få dina tio-tolv timmars sömn. Men det räcker inte. Du har fel på sköldkörteln, har endast femtio procents lungkapacitet och lider dessutom av utmattningssyndrom. Det är tammefan en gigantisk diskriminering av dig som de gör sig skyldiga till, avslutade han. Efter en kortare stund tillade han:

– De gör detta med berätt mod och de ska fannemig straffas för det. Det senaste halvåret har de jagat ner dig som om du vore ett byte. Hur många sms har du fått av den där jävla Charlotta?

Klara skakade på huvudet och sa:

– Jag vet inte, men de är många.

Särbon hade läst in sig på de olika turerna som låg till grund för de ändrade reglerna för sjukersättning som infördes 2009 av den då moderatledda borgerliga regeringen. Det var ett riktigt paradigmskifte där den konservativa synen på människor riktigt slog igenom. Det finns egentligen inga sjuka eller skadade människor, utan endast, ur en politisk kontext, latmaskar. Det var den nya människan som skulle skapas genom att göra alla människor friska. Han upptäckte att de uteblivna protesterna endast berodde på att de enda som räknades var de friska. De som blev kvar skulle marginaliseras och sättas på undantag.

Fler än en gång tog han av sig glasögonen och kunde trött konstatera att den borgerliga nyliberala revolutionen hade lyckats. Den gamla fattigvården var tillbaka i en ny form och precis som förr var det nu: de utan röster skulle inte bli hörda igen. Den urgamla rädslan för att fattigt folk skulle sno åt sig deras resurser, som egentligen inte var deras utan det allmännas, hävdade de med naturlagar till sina rättigheter.

När särbon läste att "hungriga vargar jagar bäst" stängde han ner datorn och tänkte: Ja, det är så de tänker, men det är precis tvärtom – rädda och fattiga människor kryper tillbaka och gör sig så små som möjligt. De hungriga vargarna var egentligen dem själva, som var som de egyptiska gräshopporna som skövlar område efter område i avregleringarnas högvarv för de egoistiska begären att sno så mycket de kunde. Den euforin som rådde över ett nästan obefintligt motstånd för att dra tiden tillbaka till förra sekelskiftet och den tiden framöver sågs som en oändlighet av rikedomar. Klaras särbo kokade riktigt av ilska och trots att det uppenbara hade skett, fanns en stark överklighetskänsla över hans tankar. Hur fan kan jag se allt detta och så få andra? Det är för fan inte att klyva atomer eller raketforskning utan en rätt enkel matematik som inte ens är på gymnasienivå.

Trots ilskan var särbon rätt nöjd att han äntligen hade hittat en bevekelsegrund för dem att stå på. Den var egentligen så självklar att den nästan blev osynlig ur dagens politiska kontext. Det var ju så självklart: om man har nya regler och medvetet utförsäkrar sjuka och förvägrar dem sjukersättning, så hamnar de till sist på socialen. Det var den "svälta räv"-kursen alla utsatta skulle ta, och det var den nya naturlagen som var så självklar att det inte krävdes någon större debatt om. De tärande skulle sluta vara tärande, för nu skulle alla vara friska. Han kunde ana hur det hårdnade klimatet hade krattat manegen för det nya politiska partiet som riktade blickarna långt ifrån de problem den nyliberala revolutionen hade skapat. De var så tacksamma över den nya rasismens acceptans att de till slut inte kunde hålla sig ifrån deras vargkäftar, fastän de trodde att de kunde rida på deras ryggar.

Det var ett sluttande plan, det förstod särbon, sedan lång tid tillbaka. Det blev alldeles påtagligt under pandemin. Det var så glasklart att arbetarklassen skulle exponeras för viruset och medel- och överklassen skyddas. När smittan hade kommit in på hans arbetsplats låg sjuktalen på över trettio procent under flera veckor, och smittan verkade inte ebba ut. Han, som skyddsombud, lade fram ett sju punkters program för att häva fortsatt smittspridning. Den lokala chefen tyckte att det var bra, för han själv var rädd att bli smittad och ville få stopp på smittspridningen. Det var då HR-avdelningen lade sig i. De ville ju självklart inte komma ner på arbetsplatsen, utan mötet skulle hållas på Teams.

Det blev nu så genomskinligt vilka som skulle skyddas och vilka som inte skulle det; han kunde höra fågelkvitter och katters jamande när HR-folket satt i sina trädgårdar och bestämde villkoren för de nedsmittade arbetarna

– Sprita händerna är det bästa skyddet, tyckte de sammanfattningsvis.

Han ångrar idag att han inte lade ett skyddsstopp och stängde ner arbetsplatsen. Det var en ren tur att alla sjuka inte fick större men eller avled. Men det var knappast HR:s förtjänst.

Särbon förstod att föraktet för dem som stod nedanför alltid har funnits, men när samhället hårdnar blir det tydligare än tidigare. Han funderade på Bruce Springsteens uttalande om att det är en knivskarp skiljelinje mellan vinnarna och förlorarna. Den särskiljande process som har pågått i över trettio år demonstreras i nästan alla områden. Vinna eller förlora, det är den stora frågan den uppväxande generationen kämpar med. Den råa egoismen blev inte längre något negativt utan en förutsättning för att lyckas. De som gjorde pengar på pengar pryddes tidningarnas omslag som de nya gudarna.

Han lade in en snus och tänkte på en dikt av Stig Sjödin. Han mindes den inte exakt, men det handlade om varför arbetare snusar. De hade egentligen inte tid att ta en rökpaus – ackorden tillät inte det. Det var därför de snusade.

Det söndriga samhället med de tusentals avregleringarna hade inte bara gjort en liten del av folket rika, utan de smulor som låg kvar blev det kamp om. Då hade man inte längre råd med fattiga och sjuka människor, tänkte särbon. Fast det var ju inte sant, utan enbart en omflyttning av resurserna hade skett under den borgerliga revolutionens högburna fana. Han tänkte: De kräver av Klara att vara frisk och ta ett jobb, det är vad jobb-linjen handlar om. Det är som ett magiskt mantra de upprepar tills det blir sant och verkligt. De har uppfunnit den friska människan, insåg han till sist.

Men till syvende och sist, nu hade de fem en utgångspunkt – en sak de kan driva. Det faktum att de har blivit diskriminerade. Nu kan de fem vända sin ilska åt rätt håll. Till dem som faktiskt har bestämt reglerna, som i sin tur var styrda av deras syn på fattiga och sjuka. Det är fannemig ingen jävla naturlag, tänkte särbon.

Kapitel 23. Ut ur mörkret och in i ljuset.

Efterhand hade tiden rusat fram för den koleriska och radikala advokaten. Det hade varit med ett feberliknande tillstånd han hade röjt under rättsliga förhandlingar sedan urminnes tider. Han kunde ha varit urtypen av en hetlevrad Al Pacino-filmkaraktär från sjuttioalet. Han var den röda advokaten; om han hade varit verksam i Stockholm hade han varit världsberömd i hela staden. Men nu var han verksam i Malmö och hade bott i sitt älskade Möllan hela sitt liv, och sågs som ett självklart inslag i stadsmiljön.

Det komiska hade varit för ett par år sedan när han hade försvarat en gängkriminell. Fotografen från DN hade tagit ett foto, som han trodde var på den kriminella, men han fångade bara advokaten som han trodde var den åtalade brottslingen. Hela Malmö garvade åt det. Samtidigt insåg alla att förväxlingen var lätt att göra. Advokaten i jeans och flanellskjorta med rött burrtigt hår och ett ännu vildare skägg. Den gängkriminella i kostym och bakåtslickat hår.

Nu satt den röda advokaten, Birger Birgersson, i sitt lilla kontor. Han borde ha gått i pension för länge sedan och hade lovat sig själv att göra det innan han fyllde sextioåtta. Men något gjorde att han kände att han inte var riktigt klar än. Även om energin tröt alltmer och tröttheten numera var en fiende, ville han helt enkelt få ett fall – det fallet han hade längtat efter i hela sitt liv. Det riktigt stora som skulle göra en stor förändring i samhället. Att tvinga ner de starka i brygga och riktigt pulverisera deras värld. Det var den enda orsaken till att han traggade sig igenom juridikstudierna och den påföljande advokatkarriären. De andra skulle bli bolagsjurister, och om de inte blev det, så var det affärsadvokater eller att sätta bovarna bakom lås och bom.

Det var inget som den nyblivna advokaten önskade – han skulle stå på de svagas sida. Han visste egentligen inte varför han hade den oerhörda drivkraften. Redan som liten skyddade han mindre och yngre barn mot större och äldre. Han fick såklart rejält med stryk, men redan då visste han på något sätt vad som var hans livskall. Det var inte av någon slags godhet han ville omge sig med, utan vad som var rätt och riktigt i hans ögon.

Nu satt fem personer framför honom och han förstod att alla fem hade hamnat mellan stolarna. Han hade haft några uppdrag tidigare med överklaganden av Försäkringskassans beslut, både med indragen sjukpenning och avslag på sjukersättning. En av dem som hade överklagat hade haft svår diabetes typ 1 som blommat ut i full blom. Två amputerade ben, nästan alla fingrar borta och dessutom blind. De tyckte inte att hans arbetsförmåga var riktigt utredd. Han minns vilket koleriskt anfall han fick när han ringde upp handläggaren och ville få denne att förklara sig. Handläggaren tyckte att hans klient kunde ta något fiktivt arbete på arbetsmarknaden. Han hade inte sagt det, men det var egentligen det han menade – att söka ett fantasijobb som bara fanns i Försäkringskassans låtsasvärld.

– Så ni vill stämma staten för diskriminering på grund av era funktionsnedsättningar, har jag fattat er rätt? frågade Birger dem och fortsatte:

– Ska ni inte söka sjukersättning och om det blir ett negativt besked så kan vi överklaga beslutet?

– Det går inte att få arbetsförmågebedömning, sade Klara plötsligt. – Det är rena moment 22. Om jag skulle gå alla stegen på APA så hade jag inte överlevt.

– Jag har hört lite om sådana dumheter att de håller på med sådant skit, sade Birger och fortsatte:

– Vi kan anmäla diskriminering till DO, men det kommer att läggas i högen av anmälningar. Det är inget vasst verktyg och som jag tolkar er vill ni ha det knivskarpt, eller har jag tolkat er rätt?

Samtliga fem höll med honom om det.

– Som jag förstår det vill ni göra en gruppanmälan och stämma staten till EU-domstolen och även göra en anmälan till DO? Han ryste riktigt till av välbehag och tänkte att man kanske borde stämma statsministern som hade pladdrat i teve om att man inte ska få stapla bidrag på bidrag om man har försörjningsstöd. Den jävla idioten kunde inte ens termen som används idag utan benämnde det som socialbidrag. Den smilfinken hade han gärna satt på pottan.

– För att göra en gruppanmälan måste jag intervjua var och en av er och se vilka liknande erfarenheter ni har och vilka diagnoser och tillstånd. Ett årtal som är viktigt i sammanhanget är 2009. Har någon av er jobbat sedan dess? frågade han dem.

Alla skakade på huvudet utom Janne som sade:

– Jag har haft ett otal praktikplatser där arbetsgivare har utnyttjat gratis arbetskraft, och när perioden började gå mot sitt slut så omvandlades det inte en enda jävla gång. Gills det som att arbeta?

– Nej, det gills inte, sade Birger och fortsatte: – Jag vet inte om Arbetsförmedlingen bara är dumma i huvudet som tillåter den här jävla typen av utnyttjande. De är så jävla släta mot arbetsgivare att man kan baxna. Det är ingen komplott eller sammansvärjning, men idag framställs arbetsgivare som nationens räddare och de ädlaste av de ädlaste. Det är ju för fan jävligt patetiskt.

Per undrade för sig själv och hoppades att advokaten inte skulle svära så mycket när de väl kom till rätten.

Efter varje intervju, en efter en, av de fem, blev Birger ännu mer övertygad om att det var det här fallet han hade längtat efter att driva. Den diskriminering de hade blivit utsatta för var så påtaglig och klar att en blind hade kunnat se det med lätthet. Det var kanske endast Janne som var lite utanför de andra, även om han skulle kunna bevisa att han hade åtskilliga arbetsskador. Herregud, han är ju fullproppad med metallplattor och titanskruvar i hela kroppen. Dessutom var ju alkoholism numera en sjukdom, även om han var nykter numera. Men Birger kunde inte undgå att inse att de andra hade betydligt tyngre diagnoser och tillstånd än Janne.

Birger visste sedan innan att bara driva dessa mål i rätten, som kanske ingen massmedia skulle visa något intresse för, kunde i den här kontexten bli förödande. Det måste bli massmedialt, hade han informerat de fem. Utan tidningarnas skriverier skulle risken att de blir chanslösa vara rätt stor. Han hade även sagt till dem att även vid en förlust kunde man kanske starta en ren snöbollseffekt som på sikt kunde förändra hela välfärdens förutsättningar.

– Det ligger mycket ilska bakom det mesta numera, hade han sagt till dem. Det stora problemet är att alldeles för många som riktar blickarna ifrån själva orsaken till att välfärden mer eller mindre har blivit nedmonterad.

Vid nästa möte hade Birger skapat en kampfond i deras namn, plus en massa konton på sociala medier. Han var rätt nöjd med namnet som han hade satt: "Fem kräver rättvisa". De var fem och de krävde rättvisa, så de tyckte det var ett logiskt namn på gruppen. Till en början hade Birger tyckt att det kanske var lite för anonymt, men när han hade visat sin brorson, hade denne genast frågat vilka de fem var. Då fattade han att namnet skulle funka.

Till en början var det inte så stor respons, men plötsligt exploderade det på de sociala plattformarna. När Birger gick tillbaka upptäckte han att det var ett av de anonyma kontona, som hade florerat i ett TV-inslag något år tidigare, som hade tagit upp och kommit med hån, som till exempel: "Nu ska de som inte duger till något ha mer av våra pengar," med en meme av en galen person i tvångströja. Istället för hån och förakt svängde pendeln till de fems fördel nästan omedelbart. Med en lätt förvåning kunde Birger konstatera att de fem inte bara var fem, utan kanske tiotusentals och möjligen hundratusentals, som hade hamnat i samma situation som de fem. Det var vad han hade hoppats på men knappast räknat med. Han blev tvungen att blixtnkalla alla fem, för nu var det bara en tidsfråga innan massmedia skulle vakna.

Birger kalkylerade vem av dem som kunde klara av näsvisa journalister och kanske även göra sig bra i morgon-TV. Janne var bullrig och tog plats, men han representerade inte gruppen riktigt, även om han skulle tilltala många män som med lätthet kunde identifiera sig med honom. Efter många plus och minus hamnade Janne ändå på minus sammanlagt för att bli talesperson för dem.

Nesir med sin aggressiva hållning, förvisso var det hans syndrom som talade, men folk som inte känner till posttraumatiskt stressyndrom skulle misstolka honom. På pluskontot var hans svenska nästan klanderfri, förutom den skånska dialekten. Han hamnade även han till sist på minuskontot.

Klara var skör, det kunde han se med blotta ögat, och hon kunde annars med lätthet bli deras talesperson. Hon hade fått empati och folk med sig. Det var bara det att Birger inte ville utsätta henne för en sådan stress, som han visste kunde sänka henne. Även hon hamnade på **minuskontot**.

Jasmine var lite som Klara, fast inte lika skör, och när de fem hade besökt Birger fick han en rätt klar bild av henne. Hon sade vettiga och välformulerade saker när hon väl talade. Men han såg

argumenten från de högerextrema och de rena rasisterna, och visste att de skulle gå till attack. Då riskerade det viktiga budskapet att hamna helt fel. Det störde honom att den hemska diskursen hade svängt så mycket att det blev omöjligt för honom att göra Jasmine till deras talesperson.

Då återstod endast Per, och i Birgers ögon var han någorlunda stabil. Han visste att Per led av schizofreni, men han var ändå det bästa alternativet om någon skulle bli intervjuad ensam. Han skulle i bästa mån leda gruppen, men för att få gehör måste gruppen och deras talesperson komma till tals.

*

De fem var åter hos Birger. De såg både förväntansfulla och rädda ut på samma gång, insåg han med en snabb blick över gruppen.

– Nu har processen startat, började Birger och fortsatte: – Det kommer att bli tufft. Jag vill att ni alla ska inse det och framför allt inte ta åt er av allt som kommer att skrivas och sägas framöver. Jag har skickat en diskrimineringsanmälan till DO och även skickat in en stämning till Europadomstolen, samt en delstämning och personlig stämning till landets statsminister som ytterst ansvarig för den diskriminering ni har blivit utsatta för i över femton år.

Birger hämtade andan och nu såg de fem också bleka ut. Klara kände hur en panikångestattack var intågande. Det var som om hjärtat låg på maxpuls och bara ökade, och det blev svårt att andas för henne. Jasmine såg hur Klara mådde och lade sin arm om henne och sade:

– Så, så, vi är bara stenar i havet.

Det hade de kvinnorna sagt till varandra tidigare, så det blev deras grej när det blev jobbigt. Första gången det myntades var när Kenneth hade tvångs kramat Klara och hon fick en ångestattack. Jasmine hade sett det och var snabbt framme hos henne, lagt armen om henne, precis som nu hos Birger, och sagt de orden. Nu rann det bara av henne på grund av Jasmines ord.

– Jag vill gärna att ni har en talesperson, fortsatte Birger. – Jag vill ha Per, ska jag erkänna, men jag vill att ni ska ha konsensus om det.

De tittade på varandra och de fyra tittade på Per, som såg mest förlägen ut. Den mest skygga av dem – han som hade suttit längst bak under kursen och bara ville försvinna i intet efter några minuter. De andra fyra tittade på honom och granskade honom som de kanske inte hade gjort tidigare. Janne tänkte: när han väl pratar så är han faktiskt riktigt värtalig, och Jasmine tänkte: han har väldigt snälla ögon. Både Klara och Nesir tyckte bara att det var skönt att de slapp vara talesperson och varför inte Per.

– Det kommer jag inte klara av. Jag kommer att få ångestattacker och bara göra bort mig och er andra också för den delen, sade Per lite osäkert.

– Jag kommer vara med hela tiden och stötta dig, sade Birger.

De valde Per till talesperson och han kände ändå en viss stolthet, för han hade aldrig blivit vald först någon gång i sitt liv. På skolgympan blev han vald till och med efter tjejerna när de skulle spela fotboll och delas in i lag. Detta var en helt ny upplevelse för honom – att bli vald. Nu som gruppens talesperson. Han var livrädd men även glad att någon och några hade förtroende för honom – några som trodde på honom.

Birger startade datorn och visade på skärmen hur det gick på sociala medier. Speciellt på Facebook fanns det många inlägg och långa trådar med kommentarer. Det fanns idéer om närande och tårande, men mest en uppdämd ilska över hur vi behandlar våra sjuka. Eftersom ingen tidigare hade talat om detta på ett så öppet sätt, var det som att öppna Pandoras ask. Många hade antingen haft en släkting, arbetskamrat, partner, förälder eller barn som hade drabbats av de nya reglerna som den moderatledda regeringen införde 2009. Birger insåg snart att ilskan var genuin och hade verkligen förstått att det förhöll sig på det sättet.

Innan mötet var slut sade Birger:

– Det kommer inte att räcka även om hela nätet står bakom oss. De allra flesta är enbart tangenttrunkare och kommer inte lyfta ett finger. Vi kanske får våra femton minuter i rampljuset av massmedia och sedan kommer vi att glömmas bort. Kvar kommer endast en liten grupp som vi kan förlita oss på, men de är få. Det är drastiska tider och i sådana tider måste vi också vara drastiska. Vi ska åka upp till Stockholm och protestera utanför riksdagshuset. Vi ska fannemig tälta och ha stora banderoller med vårt budskap. Vi ska jävlar i min låda inte låta någon vara oberörd. Dessutom har jag fått in trettio tusen kronor till kampfonden av ett par välgörare, så det kommer inte kosta er något.

– Vi har inte diskuterat ditt arvode än, sade Janne och för en gångs skull lät han orolig. De andra tittade på honom och var minst lika oroliga som han.

– Det är ett pissenkelt upplägg. Om ni vinner och får skadestånd tar jag tio procent, och om vi förlorar står jag för eventuella kostnader. Så ni kommer inte förlora ekonomiskt – ni förstår väl att jag inte kan ta ut något arvode om vi förlorar, ni är ju barskrapade allihop.

En lättnadens suck kom från de fem.

Kapitel 25. Mot Stockholm.

Per hade gjort den här resan tidigare, men då var slutdestinationen norra Värmland istället för Stockholm. Den då nioåriga pojken hade aldrig sett så mycket skog i hela sitt liv. Det närmaste han tidigare hade kommit skog var träden i Slottsparken och framför allt Pildammsparken, den lilla skogen som omringade Tallriken. Det hade varit mil efter mil med skog, som tycktes aldrig ta slut – inte då och inte nu. Nu satt de sex på tåget upp till Stockholm, och det låg en nervös ängslan men också en förväntan i luften som ingen av dem hade känt på många år.

Birger hade fått en länk av en kompis precis när han hade gått på tåget. Det var en länk från en affärstidning som listade de tio rikaste i Sverige. Den som "vann" ägde tillgångar för 178,8 miljarder. Över hundrasjuttio tusen miljoner, tänkte han.

Förra söndagen hade han besökt sin mamma på servicehemmet, där hon bott sedan ett par år tillbaka. I den nya tiden vill man inte benämna saker och ting vid dess rätta namn – så i stället för ålderdomshem hade det blivit en annan terminologi för samma sak. Där satt gamlingarna och spelade Bingolotto. Han hörde att en telefonör hade vunnit en miljon. Den överlyckliga vinnaren grät i telefonen och tackade så mycket. Den kvinnliga programledaren såg ut som godheten själv, som spred vinster omkring sig som ett maniskt mudderverk på rymmen.

De rikaste och de andra över femhundra miljarderna behöver inte spela Bingolotto eller något annat spel; deras pengar genererar vinster hela tiden i en strid ström av kapital, som bara läggs på en redan stor hög. Vi lever i ett land, tänkte Birger, där vi fortfarande tror att vi är jämlika. Det är vi inte, så jävla långt ifrån. Så fort någon pratade om ekonomisk utjämning kom kortet fram om avundsjuka, den svenska avundsjukan. Den ideologiska tesen var att om de blir snuskrika så kommer det de fattiga till del också. Det var givetvis så genomfalskt som det kunde bli.

Han minde vad en högt uppsatt person inom näringslivet hade sagt för något år sedan om fattiga barnfamiljer som hade svårt att klara sig ekonomiskt. Den fräcka fan, tänkte han, hade sagt att de fattiga kanske inte borde skaffa barn. Det hade varit underförstått att de skulle bli drängar och pigor igen, eller någon annan typ av hjon.

Birger visste att de inte var så lysande, även om de själva trodde det. Många av hans forna studiekamrater var antingen snuskrika eller såg till att de redan snuskrika blev ännu rikare. De hade förväxlat begär med intelligens, kunde han torrt konstatera.

Det hade varit mycket förberedelser, och för Jasmine att lämna sonen till en väninna för att kunna följa med till Stockholm hade både varit svårt och det hade varit flera gånger då hon tänkte hoppa av. Dels för oron för sonen om hon inte var hemma, dels rädslan att exponeras. Den rädslan att bli påhoppad och utkörd i ljust för allmän beskådning. Det var en ren självbevarelsedrift att inte utsätta sig. Samtidigt visste hon och var övertygad om att som det hade varit så kunde det inte fortsätta. Med den ständiga hoten om att bli av med allt – försörjningsstöd, lägenheten och sonen.

Vid det senaste valet hade Jasmine korsat Gustav Adolfs torg och vid en av valstugorna hade de stått och skrikit, "ut med packet". Det var henne de menade, de invasiva, de tärande. Hon hade stått inför flera livsavgörande beslut tidigare och nu var det ett nytt att besluta om. Hon följde med upp till Stockholm med de andra. Det måste bli en förändring och deras röda advokat var mer vild och radikal än någon människa hon hade träffat innan. Men han gav henne ett hopp. Det var ju inga orimliga krav de hade, utan tvärtom. Om man är tillräckligt sjuk för att inte kunna arbeta så ska man ha sjukersättning. Det var verkligen inte svårare än så. De nyliberala ekonomerna och politikernas trixande med att förflytta resurser så att det skulle bli ett minimum till de utsatta. Om de hade kunnat så hade de tagit bort allt vad försörjningsstöd och sjukersättning är. De ser oss, tänkte Jasmine, som varbödler på en annars frisk kropp. Lösningen på det stora problemet var enkelt för dem, det var ju bara att ta en piller och gå vidare. Till sist blev valet ganska enkelt för Jasmine att följa med de andra.

Birger hade följt med den rådande utvecklingen och hur synen på dem som demonstrerade hade förändrats. Fredliga demonstranter sågs mer eller mindre som terrorister; de försökte åtminstone bunta ihop dem på ett subversivt sätt. Han hade fixat banderoller och plakat och var noga med att de inte skulle in på riksdagshusets mark, utan stanna utanför på gatan. Den ursprungliga planen var att sittstrejka från tidig morgon till sen kväll, från måndagens ankomstdag till fredagskväll. Det var en Greta han hade planerat, helt enkelt. Samtidigt visste han att mycket hade förändrats sedan hon fredagsstrejkade för klimatet. Han oroade sig för att polisen skulle komma och upplösa och ta bort dem från gatan. Det hade hänt åtskilliga gånger och blivit en kutym för polisen att agera när människor använde sina grundläggande rättigheter.

Birger visste att det fanns en stor risk att bli missförstådd. Sedan ett tiotal år tillbaka hade diskursen svängt rejält. Nu framstod sossarna som de som hade demonterat välfärdssamhället, infekterade av nyliberalismens dogmer. Dessutom hade en majoritet i riksdagen arbetat hårt för att genomföra nyliberalismens principer i realpolitik. Sossarnas minoritetsregeringar kom till korta och under många år var det en borgerlig budget de var tvungna att förhålla sig till. Varje försök att förändra sjukersättningen eller något annat inom sjukförsäkringen blev antingen urvattnat eller intet av.

Alla krämare och nya lobbyister hade vaknat till liv i sina grottor och kommit ut i ljuset och fram till köttgrytorna samtidigt. Han tänkte: det är svårt att bygga upp, men att radera kan tammefan vilken jävla idiot som helst göra. Det hade också skett, och de spillror som lämnats kvar var endast utsatthet och förtvivlan. Ingen såg det och hade en förklaringsmodell på individnivå. Den ensamstående med tre barn vars pengar räckte till mat i endast tjugofem dagar varje månad. Den absurda realpolitiken som gjorde de sjuka friska med ett pennstreck. Han visste att det enbart handlade om människosyn när dagen gick mot sitt slut. Det var ingen tvekan för honom om vem som bar ansvaret för allt detta. Nyliberalismen och i dess kölvatten den utbredda rasismen och muslimhatet som en integrerad del av vår samtid. Hur fan kunde det gå så här fel, tänkte han, när de klev av tåget.

De sex kom fram till riksdagshuset i samlad tropp. De fäste en av banderollerna på ett staket och lutade plakaten mot detsamma. De fem, utom Birger, begrundade den ståtliga byggnaden och kände sig små och obetydliga. Där inne satt trehundrafyrtionio kloka riksdagsledamöter, åtminstone var det den känslan de fick. Men för Birger var det annorlunda; där inne hade omdaningen av vårt samhälle skett. Det var de jävla fåhundarna som bar ansvaret. Det blev lättare för de andra fem att vända ryggen till riksdagen än att se den.

Det kändes någorlunda tryggt för Birger som hade fått demonstrationstillstånd och instruerat de andra fem hur de skulle agera och framför allt hur de inte skulle agera. Han hade tagit otaliga exempel på hur det kunde bli. Det nyaste partiet i riksdagen hade många som var latent aggressiva, och från dem kunde obehagliga situationer uppstå. Birger hade instruerat Janne och Nesir speciellt, för de var de värsta brushanarna bland dem. De hade nickat och förstått att de absolut inte skulle provoceras, oavsett vad som hände.

Väl på plats började Birger ta foton och lade ut inlägg efter inlägg på sociala medier. Det började trevande men efter ett par timmar exploderade det. Det var efter att gruppen "Jagärhär" kom in och sansade och lugnade ner hela trådarna. Det gick från hat och hån till helt andra människor som började berätta om sin situation – det var som om Pandoras ask hade öppnats igen. De hade verkligen inte varit ensamma om sin situation. Någon timme senare ringde den första tidningen och ville ha en intervju med dem. Den skulle ske i hotellets foajé där de bodde. De fem visste inte om det, men det var Birger som hade satt in alla pengarna på kampfonden. Han hade sett det som en investering, en human investering. De första trettio tusen kronor hade inte räckt långt, så Birger puttade in lika mycket till.

Det hade egentligen startat för en tid sedan – Birger hade suttit och bläddrat på Facebook och kommit till en grupp som hette "Avrättningsplatser i Sverige". De hade runt tjugo tusen följare och en annan liknande grupp hade ett par tusen. Normalt borde han inte ha reagerat; det finns många som är intresserade av historia och det är absolut inget fel med det. Men det var det smala narrativet som skavde hos honom. Han misstänkte att många i den gruppen var för dödsstraff i Sverige, och oavsett hur det förhöll sig kunde han känna en viss bismak i munnen. Det var det gamla vanliga som vandrade runt gårdarna och i städerna – den unkna och ljusskygga politiken att dela upp människor mellan "dem" och "oss". När vi hamnar på ett sluttande plan och med en obskyr och människofientlig politik, är det bara en tidsfråga innan man inför dödsstraffet igen. Något som borde vara en skamfläck på nationens heder började så smått att upplevas på ett helt annat sätt än vad de som avskaffade det hade tänkt. Det kommer inte vara, tänkte han, den förskingrande fondförvaltaren som kommer att hängas. På den punkten och alla andra nya lagar riktades det enbart åt ett håll – mot underklassen. Det var hans klienter och deras olycksbröder och systrar som alla lagarna riktades mot. Fru Justitias ögonbindel hade fallit och kunde numera bara se åt ett håll.

Redan på tåget hade Birger, med hjälp av de andra fem, författat en pressrelease. Han hade läst igenom den flera gånger och letat efter fel men kunde inte hitta några.

– Vi har stämt staten för diskriminering av våra rättigheter. Vi har alla fem olika funktionsnedsättningar som omöjliggör att vi kan arbeta. Vi anses av Försäkringskassan vara friska och av läkarvetenskapen för sjuka. Vi har hamnat i en omöjlig och diskriminerande situation som vi inte kan ta oss ur utan nya politiska beslut. Till dess ska vi kompenseras för den diskurs som har möjliggjort den diskriminering vi systematiskt blivit utsatta för. Birger hade läst upp hela pressreleasen högt och kommenterade den.

– Så är det, mina vänner, och jävlar ska vi resa oss ur askan. Både Klara och Per var alldeles likbleka av nervositet och rädsla. Nesir såg också blek ut men insåg nödvändigheten av att göra sina röster hörda. Jasmine hade inte lyssnat utan oroat sig för sonen, men den sista raden hörde hon och nickade i medhåll.

Under den första timmen hade folk bara gått förbi de demonstrerande utan att ta någon större notis om dem. De följande timmarna stannade flera till och frågade vad som stod på. De förklarade och många bekräftade att de antingen haft ett syskon, en vän eller en arbetskamrat som på något sätt kommit i kläm efter de nya reglerna, som nu inte var så nya. De var egentligen urgamla och härstammade från en tid då Sverige sågs som hopplöst efterblivet av andra europeiska stater.

Precis när eftermiddagen började ta slut kom några riksdagsledamöter ut. Innan dess hade några säkerhetsvakter från riksdagshuset kommit ut. De första hade sett vänliga ut till en början, men när de började prata var det motsatsen som kom ur deras munnar.

– Se för fan till att komma härifrån, era jävla parasiter, skrek en av dem, och en annan försökte få tag på ett av plakaten, förmodligen för att trampa sönder det.

Situationen kunde lätt urarta, insåg Per, som lugnt sade till dem:

– Vi har rätt att protestera mot den diskriminering vi systematiskt blivit utsatta för, och vi har demonstrationstillstånd.

– Du ska bara hålla käft, din jävla parasit, replikerade den uppretade riksdagsledamoten. Nu hade flera människor samlats och såg på uppståndelsen, och en del började diskutera sinsemellan. Birger var livrädd att Janne eller Nesir skulle blanda sig i, men Per var fortfarande samlad och lugn och sade:

– Vi har våra rättigheter, och om ni inte gillar det får ni ändra grundlagarna. Han blev förvånad över sig själv över vad han precis hade sagt. Men de orden verkade lugnande, och den lilla klicken av dem vände på klacken och gick tillbaka till riksdagshuset. De kunde höra applåderna när de gick tillbaka från den spontana samlingen människor som situationen hade skapat. Det var inte dem som fick applåderna.

Birger hade upptäckt den civila polisbilen som stod en liten bit bort från dem. Han visste inte hur länge den hade stått där, men han antog att den hade varit på plats precis när de hade anlänt. Så länge allt gick lugnt till kunde de inte ingripa, men döma av deras närvaro, såg de alldeles säkert en anledning att ingripa. Därför var det så viktigt att det inte skulle bli oroligt eller, ännu värre, något våld. Då skulle polisen strömma till, det var han övertygad om. Han mindes hur polisen i Malmö hade använt hästar för att skingra en demonstration han deltagit i. Löddrande och fradgatuggande hästar som galopperade rätt in bland demonstranterna. Efteråt hade den lokala polischefen sagt att de hade använt det våld som nöden krävde. Det tyckte ingen som hade varit på plats.

Precis när de hade demonstrerat klart för dagen kom ett utländskt tv-bolag. Janne tyckte han såg att det var BBC, men folksamlingen var större nu så han kunde inte riktigt se. Birger uppmanade Per att tala med dem.

– Men jag är ju skitkass på engelska, sade han till Birger.

Men det gick bra ändå för Per att bli intervjuad på engelska, där han förklarade orsaken till deras demonstration och att den skulle pågå ända till fredag. När den brittiska journalisten undrade varför även den sittande statsministern hade blivit stämd av dem, hände något märkligt. De var omringade av nyfikna människor, och när frågan kom till Per, svarade han att statsministern var en ryggradslös flinapa. Då log alla samlade med samma leende som den sittande statsministern. Det hästgarvet kunde ingen ta miste på vad samtliga menade.

Birger hade inte gillat det tilltaget, för de skulle fokusera på politiken och inte på personliga åsikter om utseende eller dylikt. Men visst, fanskapet är en jävla flinapa, men det säger man inte offentligt, och det fick Per höra i bägge öronen av honom.

De hade fått sina “fifteen minutes of fame”, kunde Birger inse när han kollade sociala medier. De korkade trollfabrikerna som hade försökt göra narr av dem med fjantiga memes fick det att slå tillbaka mot dem. Det var som om de hade väckt något djupt ner i folksjälen hos så många människor. Det hade varit Birgers förhoppning, men gensvaret de fick var ändå överraskande för honom.

Helt plötsligt dök historier upp om dödssjuka cancerpatienter som hade nekats sjukpenning för att de skulle ta ett fiktivt arbete, enligt Försäkringskassan. Det handlade om massor av människor som hade nekats sjukersättning och gjort samma resa som de fem. Varje historia var personlig och i de allra flesta fall väldigt trovärdig, förstod Birger efter att snabbt ha ögnat igenom de olika flödena på sociala medier. Efter en dag hade de startat en våg av ilska, och inget handlade om invandrare, flyktingar och tärande.

Det handlade enbart om vad som var rätt och fel i ett så kallat välfärdsland som Sverige en gång hade varit ett föredöme för så många andra länder och rörelser. Det fanns de på högerkanten, de så kallade socialkonservativa som i själva verket var nyliberala, som med en dåres envishet hävdade förtjänsterna med nyliberalism i tråd efter tråd. Det var de som inte insåg att kejsaren var naken, och de fick mer eller mindre springa gatlopp nakna.

*

Dag två började tidigt på morgonen med hotellfrukost. Janne hade ätit så mycket att han var övertygad om att han inte skulle behöva äta igen förrän väldigt sent. Gårdagens sena intervju med den största dagstidningen i Sverige hade gått bra, och de hade fått sagt sitt. Kanske var journalisten inte riktigt påläst när det gällde den svenska sjukförsäkringen. Birger slog upp mittuppslaget i tidningen och där var ett foto på de sex demonstranterna från Malmö. De som hade fräckheten att stämna staten och statsministern. Fortfarande hade ingen framstående politiker uttalat sig om deras demonstration och syftet med den. Birger tänkte: vi ska nog jaga upp dem ur deras hålor.

De fem hade sovit gott under natten. Gårdagens eskapader hade tröttat ut dem, och efter den sena intervjun hade de alla stupat i säng. För Klara hade sömnen inträffat innan huvudet nådde kudden, och för de andra var det något liknande vid sömnens inträdande. Hon hade ringt upp sin särbo och varit euforisk över allt bemötande hon och gruppen hade fått och avslutat med:

– Det här är helt fantastiskt, herregud, vilket gensvar vi har fått.

Hennes särbo hade följt utvecklingen på nätet och insåg efter en kort stund att alla jävla troll hade sköljts bort av den tsunami av folkets ilska. Nu kunde inte trollen längre skylla på att det var Ahmed från södra Sudan som bar ansvaret, även om de inledningsvis försökte med det. Han kunde givetvis se hur

vissa element på högerkanten försökte med finter och trick bolla om siffrorna som de hade gjort så många gånger tidigare. Men när det större flertalet förstod att ROT och RUT kostade mer för samhället än det samlade försörjningsstödet, och när de också förstod att avskaffandet av arvs- och förmögenhetsskatten hade kostat upp emot hundra miljarder sammanlagt sedan de bägge avskaffades, var det ett uppvaknande hos många. Men inte på det sätt som de högerextrema hade jobbat så hårt för tidigare – utan med en massa förklaringar på varför det saknades så mycket pengar till vår gemensamma välfärd.

Särbon släckte ner datorn och tänkte, och då har vi inte ens kommit in på den åderlåtning som sker när riskkapitalister skördar pengar från deras välfärdsföretag. Det som han inte trott på innan var egentligen en försiktig diskursändring, och det kom inte som tidigare uppifrån utan från vanligt folk. Fortfarande hade ingen politiker uttalat sig om de fem som demonstrerade, insåg han efter att ha kollat alla deras hemsidor och profiler på nätet.

Precis när de fem plus Birger skulle ge sig i väg och starta den andra dagens demonstration, blev de hejade i foajén av en av hotellets anställda som sade:

– Det är statsministerns tal till nationen nu.

De rusade in i matsalen igen där teven fanns, och han hade precis börjat sitt tal. De missade inledningen, och det var med stolthet han förkunnade att Sverige nu är medlem i NATO. Det har ju varit borgarnas våta dröm sedan urminnes tider att vi ska vara med i NATO, tänkte Birger, och han visste att de skulle rösta om ett militärt avtal separat med USA.

När han hade läst igenom det, var det som om Sverige hade varit i krig mot dem och förlorat. Vi skulle ge upp allt och lite till, och dessutom ge soldaterna, något endast kungen hade tidigare, immunitet. Inte ens ett kärnvapenförbud på svensk mark ingick i avtalet. De svenska förhandlarna hade lagt sig platt för sina amerikanska motsvarigheter.

Det hade på det, tänkte Birger, stiftats lagar om främmande makt, och nu hade riksdagen och regeringen lagt allt i en påse och räckt över det till just en främmande makt. Det är så absurt, att pajaser styr det här landet som barn i en sandlåda. Nej, tänkte han vidare, barn skulle aldrig ge ifrån sig sina favoritleksaker. Men det hade precis de vuxna gjort – de hade skänkt bort sitt lands suveränitet för inget.

Det sjukaste i den kontexten var att alla var nationalister, som var beredda att ge bort sitt land och precis hade gjort det för öppen ridå. Det kunde inte Birger riktigt få ihop. Han tänkte på den folkpartistledaren som hade sagt att vara liberal är att vara kluven. Givetvis hade alla andra partier asgarvat och sagt att det knappast var en nyhet. Han menade hur svårt det var att få ihop ett socialt ansvar med rå kapitalism och hur sådana nästan kan hamna i ett schizofrenitillstånd. Det har inte dagens liberaler några problem med nu när manteln till sist har fallit i samklang med de övriga högerpartierna.

– Det är med stolthet som den svenska regeringen har, sent igår, röstat... han harklade sig och korrigerade sig: den svenska riksdagen har röstat fram och gett bifall till ett historiskt militärt avtal med USA. Det möjliggör att säkra freden över överskådlig tid. Det har varit tuffa förhandlingar, men vi har lyckats få igenom våra krav som har blivit väl mottagna under förhandlingen.

Statsministern log med hela ansiktet; det var ett riktigt varggrin, tyckte Klara, som häpet såg på mannen som var statsminister. Han påminde om en knalle som hon hade sett och hört på en marknad när hon var liten. "Oj, det var munväder," hade hennes pappa sagt efteråt. Det var ett liknande munväder som mannen i teven gjorde sig skyldig till, tyckte hon.

– Vi kommer fortsätta arbetet med att förändra vårt Sverige till en bättre plats på jorden. Det är jobblinjen som vi ska fortsätta arbeta efter, och från och med nu ska ingen kunna stapla bidrag på bidrag. Vi måste fortsätta satsa på ROT och RUT, och vi kommer att höja beloppet till 75 000 kronor per person

och år. Det kommer att generera många arbetstillfällen, både hushållsnära tjänster och rena hantverkstjänster. Det är så vi ska bygga oss ut ur krisen.

Birger var i chock – han visste att karln var omdömeslös och hade en väldigt mjuk ryggrad som kunde orientera sig i mörkret efter politiska vinster. Men i det här läget? Han visste hur det såg ut och hade varit med ända sedan nittioalet, och hans politiska gärning var att just sätta stopp för vad han ansåg, med sina partikamrater, “spiller välfärd omkring sig som ett deprimerat mudderverk på rymmen”. Han visste att sådana som honom inte kunde bättre och att de var så fast i sina ideologiska dogmer; ungefär som koloniala herrar inte såg det elände och den misär de hade skapat i de koloniala länderna. Det var med naturlagar igen, som alltid när fattiga vill få ut sin rättmätiga del. Den jävla naturlagen kan de köra upp i arset, tänkte Birger efter att statsministern hade avslutat sitt tal.

Efter mycket om och men, rejält försenade, kom de tillbaka och utanför på trottoaren utanför riksdagshuset var det fullt med folk som hyllade den svenska regimen för att de hade gått med i NATO och dessutom fått igenom ett militärt avtal med USA. Men det var inte vanligt folk, kunde Birger snabbt konstatera – det var de tre regeringspartiernas ungdomsförbund. Men det löste sig rätt snabbt, för mörka moln dök upp på himlen och hyllningarna ebbade ut på grund av risken för regn. Någon timme senare var de sex på plats på samma ställe som dagen innan.

– Vet du, sade Klara till Jasmine, om jag fattade det rätt som min särbo hade berättat.

– Vaddå? svarade Jasmine.

– Jo, om ett par, ett välbärgat par, förresten de behöver inte vara så rika utan det räcker att var och en tjänar 58 000 kronor i månaden. Då får de mer i bidrag, fast det heter inte bidrag på den nivån, utan det heter avdrag. De får mer bidrag tillsammans än vad jag får i försörjningsstöd på ett år. De skulle nästan kunna anställa ett hembiträde på heltid för det. Samhället står för notan. Det enda de behöver göra är att skicka in ett kvitto. Ta och jämför det med oss och vår situation. Vi har precis sett det där jävla aset stå och triumfera att jobblinjen ska ytterligare förstärkas. Fan, fattar du vad det innebär för oss?

– Det här liknar mer och mer mitt gamla hemland, svarade Jasmine. Där var det hela tiden den starkes rätt och alla andras orätt. Men vi visste om det och fattade det.

Deras diskussion avbröts när två poliser till fots frågade Birger om de hade demonstrationstillstånd. Utan ett ord tog han fram tillståndet.

– Vi har fått veta att det har varit stökigt här, sade den ena polismannen och var nära att börja fingra på batongen.

– Det var inte vi utan ungdomsförbundare till regeringspartierna som var här innan det började komma in svarta moln som satte stopp för deras hyllningskör till NATO-inträdet, svarade Birger.

– Det är ni som har demonstrationstillståndet, och det var inte utställt i den omfattningen och för det antal människor som det var utfärdat för, sade den andra polismannen.

Så kan tammefan bara en statlig härändod tjänsteman uttrycka sig, tänkte Birger, men han förstod var polismannen ville komma till och att han försökte få bort dem från platsen. Under den knappa timmen hade han sett flera vakter från riksdagen och förmodade politiker i fönstren. Det var inte svårt för honom att begripa att de ville få bort honom och de fem. Han hade sett på nätet att folk började jämföra dem med Gretas envetna kamp varje fredag. Det gav verkligen olustkänslor hos politikerna; det kunde bli en lika obehaglig situation som varje fredag när Greta satt här.

– Som vi ser det har ni brustit mot tillståndet ni har. Det var inte meningen att flera hundra skulle demonstrera. Då skulle ni ha gjort en ny ansökan för den nya situationen, sade den första

polismannen myndigt, men lite av hans röst sprack och han kunde inte dölja sin glädje över att få en orsak att bura in dem. Han hade sett filmen ”Samhällsbärarna” och tyckte att polispikestyrkan verkligen var hjältar, kanske lite onödigt med för mycket övervåld men fullt förståeligt när de måste rensa gator och torg från drägg. De var ju samhällets sista utpost; efter dem fanns det inget. Det hade förvisso varit tal om att sätta in militär också, men tills vidare var det han och hans kollegor som var samhällets bärare, och det tyngde deras ansvarsfulla axlar. Det kunde ingen annan förstå mer än de själva.

– Jag sade ju innan att det inte var vårt folk, jag kan ju tammefan inte ta ansvar för andra som inte är med oss, sade Birger. Nu började han tappa tålamodet, och det var inte bara hans burriga skägg och tovigga hår utan hela ansiktet var rött. Innan någon hann säga något klev Per fram och sade:

– Jag kan garantera att det bara kommer vara vi sex som demonstrerar här och inga andra nu och framöver.

Det blev andra gången som Per blev förvånad, för det verkade som om de två poliserna accepterade det och gick sonika därifrån till Birgers stora förvåning. Han tittade på Per och sade:

– Fy fan, va bra jobbat av dig, Per.

Det kom en strid ström med folk som frågade om allt möjligt varför de demonstrerade. De svarade vänligt och så gott de kunde. Det fanns de som tyckte att det var en lyxdemonstration, för den personen ansåg att vi inte hade några fattiga och utsatta människor i Sverige. Hen hade nog inte följt med i tiden, tänkte Janne, utan stannat i någon märklig fas på åttiotalet. När han förklarade ingående hur det faktiskt fungerar och gjorde det enkelt hur han hade hamnat i den situationen han var i, gick det mycket långsamt upp för hen hur det faktiskt gick till idag i Sverige.

– Men det är ju för jävligt, sade hen mumlande när hen gick därifrån.

Dag två på nätet verkade det som om intresset för dem och deras demonstration började ebba ut. Dels var det statsministerns tal, dels hade det senaste inkomna partiet en stor kampanj om att även skolan skulle reformeras, kunde Birger läsa. Men det var inte tal om att slänga ut riskkapitalister och deras övrvinster direkt uttagna från våra skattepengar.

Det var smärtsamt för Janne, som var äldst och hade vuxit upp i tron att allt var möjligt. Fantasin om att vi var jämlika var ju endast en illusion som de allra flesta hade odlat och trott på stenhårt. När den ekonomiska verkligheten med den nyliberala världsordningen, som i själva verket var en rejäl högergir där de så kallade närande skulle premieras och övriga sättas på undantag, blev tydlig, förändrades allt. Janne, som hade tillhört de närande, hade efter missbruk och arbetsskador hamnat i gropen med de tärande. Han om någon visste hur lätt man kunde skifta grupp – hur man slank igenom skyddsnäten utan att ens märka det. Tills den dagen då bara socialen finns kvar. Han kunde fortfarande höra hur orden ekade i huvudet efter näringslivets representant hade uttalat sig om fattiga barnfamiljer.

– De ska kanske inte sätta barn till världen, hade han sagt.

För Janne var det såklart tydligt att de skulle vara drängar och pigor och tjäna andra – tjäna de närande, de duktiga, de som räknas. Det som störde honom något så oerhört var just det faktum att alla låtsades som att vi var jämlika. Det är tammefan bara en chimär, tänkte han.

*

Till sist vaknade politikerna till liv, och några på vänsterkanten menade att de borde ta en översyn av just den biten att det inte ska vara en omöjlighet att kunna få sjukersättning. De flesta av dem

insåg problemet och hade försökt få till en ändring. De hade delvis lyckats, men långt ifrån tillräckligt. De hade haft oerhört svårt att få en majoritet i riksdagen för sina motioner, och när de satt i en minoritetsregering, sina propositioner. De nyliberala partierna hade trumfat igenom alla sina förslag med avregleringar och skattesänkningar. För Jon, som satt på mandat från Västernorrland, var det smärtsamt att se hur de små orterna i hans län nästan hade utplånats från kartan.

– Inget är sig likt längre, kunde de äldre i de små orterna berätta för honom. Han hade stått bredvid och inte kunnat göra ett jota när samhällets institutioner lämnade de små orterna och folket flydde därifrån. Det var i den jordmånen som det nyaste tillskottet i riksdagen fick sina mandat med enkla populistiska lösningar. Numera röstade alldeles för många som hade blivit kvar på dem som ville försämma för dem ännu mer. För Jon var de som självplågarna under pestens tid, som gick från by till by och piskade sina egna ryggar. Det var en politisk odör som hade förgiftat sinnena hos alltför många, även i hans parti. Det hade ju alltid varit fackföreningarnas ansvar att ta samhällsansvar under löneförhandlingarna. Deras motståndare tilläts allt, och inte en enda gång hade de tagit samhällsansvar. Devisen “mer ska ha ännu mer” hade alltid varit deras ledstjärna. Den diskrepansen hade alltid rått, och som vanligt låtsades vi inte om det, det visste Jon. På ena sidan lägger man all moral och ansvar, och för motståndarsidan inget. När Jon hade fått sitt första jobb i en fabrik och blivit invald som kontaktombud och att sitta med i fackstyrelsen, tog ordföranden honom åt sidan och sade:

– Glöm aldrig ordet förtroendevald. Det betyder att de som har röstat fram dig har förtroende för dig och att du ska föra deras talan. Absolut inte vad du tycker själv i spörsmålet – du ska lyssna på dem och bilda dig en uppfattning.

Något sådant förekommer aldrig på motståndarsidan. Det var den stora skillnaden mellan arbete och kapital, det svävade inte Jon i ovisshet om. Motståndarnas representanter är endast betalda drängar som ska föra husbondens röst vidare.

Jon gick till de fem demonstranterna och deras advokat för att prata med dem. När han var alldeles bredvid dem insåg han hur extremt lurigt det var med funktionsnedsättningar, särskilt de som inte syntes. Den enda av dem som inte såg normal ut var advokaten, med sitt burriga hår och skägg och inte minst den vilda blicken han hade, kunde Jon uppfatta på några bråkdelar av en sekund.

– Mitt parti har lagt fram motion efter motion för att förändra sjukersättningen. Jag kan förstå er frustration över uteblivna bifall efter ni har sökt. Det krävs inte så mycket förståelse för att ni ska ha sjukersättning. Men politiskt har det varit, och är det fortfarande, att göra om och göra rätt. När toppolitiker och till och med statsministern inte ens använder sig av de rätta orden för saker och ting, så blir det svårt för oss andra politiker att genomföra det vi måste göra för att kunna se oss i spegeln när dagen går mot sitt slut.

Jon tystnade och de andra såg lite överraskade ut. De visste sedan innan att visst hade de försökt förändra och inte lyckats. Han avslutade med:

– De som kan arbeta ska göra det, och de som inte kan av olika orsaker ska givetvis ha sjukersättning. Att ni alla fem, plus många tiotusentals andra, har blivit behandlade som ni har är tammefan en skam för ett sådant välfärdsland som Sverige.

Det var Birger som reagerade först. Han gick fram och tog Jon i hand och tackade för hans tal och insikter.

– Vi vet att det inte är ditt partis fel att det har blivit som det har blivit, började Birger och fortsatte:

– Svenska folket har röstat fram de där pajasarna och de kämpar för kanske max en procent av folket. Vi tycks ha en inbunden dumhet i det här landet.

Precis efter att Birger hade sagt sista ordet, kom det andra typer av politiker som såg på dem som något katten hade dragit in. De varken hörde eller såg vem som i slutet av dem sade:

– Se för fan till att packa er i väg. Det är för djävulen ingen som är intresserad av att höra om er. Skaffa ett jobb i stället för att vara sådana jävla parasiter.

De såg inte vem av dem som rev ner banderollen, men de flesta av dem trampade på den och kom med grabbiga uttalanden medan de gjorde det. Det var de missunnsamma som verkligen hatade välfärd i alla former. De var inte emot att folk skulle ha det bra, men endast de som förtjänade det och absolut ingen annan. Det demonstrerade de verkligen för dem med all tydlighet.

För Jasmine var det som att komma hem till sitt hemland; det hade börjat på ungefär samma sätt. Det hade varit de som var ute efter hämnd som hade kommit till makten, och nu var det endast deras röst som skulle höras. Resten skulle tystas och till sist blev de tvungna att fly. Det var just det föraktfulla och den oresonlighet de visade upp som var de stora likheterna. Det fanns inget utrymme för samtal och endast deras röster skulle höras. Den likgiltighet som de resolut visade upp, både nu och som det hade varit förr i hennes hemland. Det bisarra för henne var att de nya herrarna här hatade hennes förra lands makthavare. Den demoniseringen av dem och det ironiska för henne var att de var samma skrot och korn som dem. Hon tänkte: de borde ha ett riktigt kramkalas för de är ju sanna autokrater – det är bara deras tillvägagångssätt som skiljer dem åt.

Både Per och Janne hade, precis som Birger, sett den civila polisbilen ända sedan igår. När de började fotografera dem vinkade de två glatt tillbaka. Hur fan tänker de egentligen, undrade Per. De borde vara lite mer undercover, men om de var där för att skydda dem skulle det vara en annan sak. Men så naiva var ingen av de sex.

När dagen började gå mot sitt slut hörde de ett väldigt oväsen något kvarter bort; det lät som en demonstration med få deltagare men desto mer högljudda. Fast de hade hört dem på avstånd blev de sex ändå överraskade när det lilla demonstrationståget kom från andra hållet än där den civila polisbilen stod.

Birger var den som reagerade först, för de som kom emot dem skanderade “Ni kan inte byta oss” gång på gång. Han sprang snabbt som ögat ner till den civila polisbilen. Det var ingen tvekan om att den arga hopen av demonstranter gick emot de som faktiskt hade demonstrationstillstånd.

– Ni måste kalla in förstärkning, skrek Birger till dem i bilen.

– Varför det? frågade den ena polismannen. Det har ju inte hänt något.

– Men det kommer det att göra, skrek Birger ännu högre. Han hann knappt avsluta orden innan horden chock sprang mot hans lilla grupp. Alla fem räddade sig in på riksdagshusets mark medan horden sparkade och rev sönder deras banderoll och skyltar och skrek: “Ni kan inte byta ut oss.”

– För helvete, gör något! skrek Birger med sin allra högsta och gällaste röst.

Då hissade polisen upp sin sidoruta utan att svara Birger.

– Jävla helvete, skrek Birger och sprang tillbaka. Han lyckades undkomma både sparkar och knytnävslag från “den historiskt dumma i huvudet gruppen”. Han kom in på gräsmattan till de andra fem, och ingen var skadad men alla var skakade och chockade. Men de hann inte pusta ut länge innan samma poliser som hade suttit i den civila polisbilen kom fram till dem och arresterade dem för intrång på riksdagens mark. De fick höra att de hade gjort sig skyldiga till olaga intrång.

Egentligen var inte Birger överraskad över vad som hade hänt. Nya lagar hade kommit till i raketfart, inte minst de nya terroristlagarna. Så nu kunde de som använde sin grundlagsrätt att utöva sin mötes- och demonstrationsfrihet få den begränsad och dessutom bli straffade för det. Det var som så många gånger innan, tänkte Birger, att om man har rent mjöl i påsen, så kommer ingenting att hända, resonerade många. För Birger var det dock de nya lagstiftarna som skitade ner det rena mjölet. Det var en blandning av naivitet och aggressivitet som styrde lagstiftarna. Deras vilja att visa de politiska musklerna – någon slags obehaglig och obskyr maskulinitet.

Inom EU hade Sveriges nya lagar setts som problematiska och ofta jämfördes de med de forna satellitstaterna i öst. Sverige, som tidigare hade varit en förkämpe för mänskliga rättigheter internationellt, var nu berett att skicka barn i fängelserna. För Birger var förfallet inte så konstigt men nog så viktigt att bekämpa. För de fem var deras enda hopp att EU-domstolen kom fram med en dom, och det var helst igår, tänkte han vidare.

De blev förhörda en efter en, trots Birgers protester, och utan att deras advokat, alltså han själv, var med i något av förhören. De var alla sköra; kanske Janne var rustad för att klara ett förhör, men inte de andra fyra. För Per var det att rösterna började komma tillbaka, något som förhørsledarna inte tog någon notis om. Det som var helt ointressant för dem som förhörde var det faktum att de hade blivit angripna och tvingats göra en reträtt till riksdagens mark. Det var som om angripna inte hade funnits. Nesir mådde extra dåligt och Birger var orolig för honom och hans aggressivitet, som med lätthet hade kunnat påvisa deras, så att säga, skuld.

Efter att de blev släppta kunde de läsa på nätet att sex terrorister hade försökt göra en attack mot riksdagen. Nu var det många politiker som mer än gärna ville uttala sig. För Birger, efter att ha läst åtskilliga av deras uttalanden, var det tydligt att de nya lagarna fungerade på ett tillfredsställande sätt, enligt dem. Han skakade på huvudet i sin vanmakt och undrade innerst inne om fru Justitia hade blivit spritt språngande galen. Blind var hon inte i vilket fall som helst. Det var en farlig enögdhet och de idéer som hade blomstrat i all sin prakt under en lång tid hade lett till de repressiva lagarna.

Birger var inte förvånad, för högern hade alltid trott på hårda tag och sin frihet som alltid gick utöver andra, de som de såg som svaga och inte minst tärande.

De fem som var hans adepter, det var dem och deras arketyper som var de nya fienderna i den nygamla framväxten av klassamhället. Det var de som tidigare hade varit mot alla viktiga reformer och som nu kämpade stenhårt för att en gång för alla få bort "spiller välfärd omkring sig som ett deprimerat mudderverk på rymmen". De visste att på den vägen måste man förborgerliga befolkningen och få dem till mer eller mindre egoister. De hade kanske inte räknat med en framväxande kriminalitet i det nya klassamhället, men de var inte sena att utnyttja den heller. Det hade varit så under en lång tid; både en generation och en till hade vuxit upp under dessa premisser. För Birger var det ett stort svart hål i orättfärdighetens namn.

Birger tittade sig i spegeln. Påsarna under ögonen hade tagit en ny färg. Det var som svarta ringar runt ögonen och en liten bh hade fungerat bra att lägga ögonpåsarna i. Han var sliten och åldern började ta ut sin rätt. Den alltid så stridbara advokaten, den röda fanan, hade hans tidigare motståndare kallat honom. Men han tänkte, en liten stund till – jag ska ta fram de sista dropparna av motstånd. När han lyssnade på Johnny Cashs cover, "I Won't Back Down", visste han att han inte kunde fortsätta. Det var endast Janne som hade kunnat det; de andra fyra var i olika typer av obehagliga tillstånd och om han skulle framhärda att demonstrera utanför riksdagshuset, skulle han äventyra deras hälsa. Det var inget han ville, så han beslutade själv att de skulle avbryta aktionen och åka hem till Malmö igen. Han tänkte, "vi får avvakta EU-domstolens beslut, helt enkelt".

När de sex gick på tåget kände sig alla som förlorare, inte minst Birger. De som hade funnits innan fanns ingen kvar. Han hade aldrig i sitt liv känt sig så ensam. När tåget susade tillbaka och landskapet böljade fram och tillbaka, tänkte han tillbaka på sin tid på juristlinjen, efter att ha jobbat något år på en mekanisk verkstad. Det hade varit en tuff lokal löneförhandling och ordföranden i facket hade haft en svag ställning bland montörerna. Det vankades nytt årsmöte och hans mandat skulle gå ut då. För att stärka sin ställning "sålde" han två funktionsnedsatta som jobbade i förrådet, så att montörerna skulle få knappa femtio öre mer i timmen. Det hade gjort Birger fullständigt vansinnig, och när han ställde ordföranden mot väggen, sade denne:

– Ibland måste man kohandla.

Ända sedan dess har Birger aldrig kohandlat, inte en enda jävla gång, tänkte han. Han visste inte om det var orken eller något annat, men han var på väg dit nu – att kohandla. Hans syfte med hela aktionen var ju från början att ändra lagar och regler, och nu riskerade han att komma till korta. Han visste väl att många var förbannade och svikna av samhället, men de flesta tycktes liera sig med de som var ännu värre än de som satt i regeringen. Det fanns en ilska, inte så stor som den borde vara, men den fanns. Numera var den enda protesten en tumme upp eller ner på sociala medier. Efter det slutade protesten och var och en hoppades på en hög lotto- eller travvinst. Det var för många sin vägs ände och hoppet, det enda hoppet. Birger tittade på de fem ännu en gång och tänkte för deras vägnar: "Fy fan vilket jävla förljuget samhälle vi har fått. Vi låtsas som allting är bra och nästan alla, mer eller mindre, kan byta plats med mina adepter. De fattar inte bara hur nära de är."

När Birger kom hem till sin slitna lägenhet och slog på teven, var allt som vanligt igen. Det ena teveprogrammet var glättigare än det andra i en strid ström av oväsentligheter. Om han inte hade insett det innan, så var det plågsamt att inse att den borgerliga revolutionen nu var fulländad. De förmögna skulle skyddas och de fattiga jagas. Snart kommer de väl också lägga ner Ekobrottsmyndigheten – så de rika verkligen får strafffrihet. Han skakade på huvudet åt en sådan extrem dumhet som hade spridit sig som ett maniskt mudderverk, som endast beredde väg för de som redan hade allt och inget till de svaga och tärande. De skulle stå med mössan i hand och ta emot allmosorna och de små smulorna de fick med tacksamhet.

Birger öppnade brevet som låg i hallen och kunde läsa att utredningen av statsministern var nedlagd på grund av att det saknade bevis och substans i anmälan. Han slog på teven igen och såg på SVT Play, inslaget med statsministerns utfall mot de som hade försörjningsstöd, som han kallade socialbidrag – att de minsann inte längre skulle kunna stapla bidrag på bidrag. Han kunde inte ens vad det heter idag, tänkte Birger. Vilken jävla clown.

Kapitel 26. Beskedet.

Det var ingen av de fem som egentligen höll med Birger om att det hade varit meningslöst. Han hade dragit sig tillbaka och känt sig besegrad trots att EU-domslutet inte hade kommit än. För Jasmine var det första gången hon hade stått och kämpat för sin sak någonsin. Hon hade en historik av att falla ifrån och smita ut bakvägen. Men inte nu, inte denna gång – nu hade hon stått på sig. Det var ett mentalt paradigmskifte, ett verkligt sådant, upplevde hon.

Likadant för Klara, men hon hade sin särbo som var påläst och stridbar, och hon var precis hans motsats. Men utan honom uppe i Stockholm hade hon känt sig stark och var beredd att strida för sin sak. Dock var det en hel del otäcka situationer hon hade erfarit, men i det stora hela var hon starkare.

För Nesir var den otäcka attacken från de högerextrema kvar på hans näthinnor. Det var som om han blev transporterad tillbaka till sitt hemland igen och den då rådande konflikten med död och övergrepp. Han svävade inte i ovisshet om att de som hade attackerat dem hade haft vapen, som det var då i hemlandet, så hade de slaktat dem. Men det var något odefinierbart som hade stärkt honom – han var lite stolt över sig själv att han hade kunnat hantera sitt syndrom så bra som han faktiskt hade gjort.

Per kände mest av allt av förhöret hos polisen. Det var som om förhørsledaren visste om hans sjukdom och försökte trissa honom och framkalla symtom, och han lyckades. De förbannade rösterna var tillbaka med besked. De klingade av på hemresan, men han hörde dem svagt och när som helst kunde de bryta sig loss och komma ut i full blom och styrka. Han var ändå stolt över sig själv för hur han hade hanterat många olika situationer som han inte trodde på förhand att han skulle kunna klara av, men som han med besked hade gjort. Det infann sig en tillfredsställelse som bara kunde jämföras med den han kände efter att ha lyckats med sina gymnasiestudier. Han hade tankar om att deras kamp var viktigare än något EU-domstolsutslag. De, alla fem, hade lyft sig på ett sätt ingen av dem hade trott innan. Bara det var en seger, tyckte han.

Janne kom hem till sin lilla etta med kokvrå och kände, precis som Birger, att deras protest egentligen inte hade haft någon nytta. Inget hade förändrats och inget skulle förändras framöver heller, som han kunde se det. När han läste om deras demonstration på nätet, sågs de ungefär som sex gamla Greter. Det fanns förvisso de som inte delade den uppfattningen, men de var få. Med all hans erfarenhet och kunskaper om de senaste trettio åren, var det en hårdad syn på dem som stod längst ner i näringskedjan. De skulle bara hålla käften och visa tacksamhet för att det goda samhället tog hand om dem.

Det enda positiva var att gruppen hade varit så stöttande och att de, trots alla diagnoser och tillstånd, hade orkat genomföra något som andra friska människor inte klarade av att göra. Han kände av ryggen som smärtade när han satte sig i soffan – den ständiga smärtan hade känts mindre uppe i Stockholm, kunde han torrt konstatera. Fan, tänkte han, är smärtan bunden till min sociala situation och endast psykosomatisk? Han hade ju haft mindre smärta där uppe och den kom tillbaka med besked vid hemkomsten. Metallplattorna i axlarna och titanskruvarna gjorde att han inte kunde ta ner en literspaket mjöl över axelhöjd. Utan hjälpmedel fick han inte på sig kläder, speciellt inte strumporna, utan han använde alltid en strumpådragare.

Han öppnade ett brev från socialen och kunde läsa att han hade missat ett obligatoriskt möte med socialsekreteraren när han var uppe i Stockholm. Det bådade inte gott.

*

Birger satt och tummade på brevet från Europadomstolen. Han hade stämt svenska staten och regeringen för deras brott mot de mänskliga rättigheternas paragraf 12, 22 och 25. Han hade ringt de fem kvällen innan och nu satt han på sitt kontor och inväntade dem. Han hade varit modfälld sedan de kom hem, och när brevet damp ner i brevlådan, hoppade hjärtat till. I hans tankar var han redan nu i stånd att överklaga domen, precis som han hade överklagat nedläggningen av stämningen mot statsministern tidigare. Att tro att EU-domstolen skulle komma till en annan slutsats än vad den svenska åklagaren hade gjort, vore naivt, insåg han, och nu satt han och tummade på brevet.

De fem kom in en efter en och satte sig på varsin stol i Birgers lilla kontor. Han kände hos dem ett hopp som han nästan kunde ta på fysiskt. Han förbannade sig själv för att han hade varit så entusiastisk från början och dragit med dem, och nu var de på deras vägs ände. Han funderade på vad som skulle bli av dem efter nederlaget som snart skulle komma så fort han läste upp brevet för dem. Han hade fått veta

veckan innan att två av dem hade blivit av med försörjningsstödet på grund av att de hade uteblivit från obligatoriska möten med deras socialsekreterare, både Janne och Klara. Nu, tänkte han, kommer de snart att få sina världar krossade ännu en gång så fort jag läser upp brevet. Det var ett ansvar han hade mot dem som han hade försummat.

Det var ingen av de fem som såg vilka våndor Birger hade. De visste absolut inte vad som stod i brevet, mer än en förhoppning om en förändring, hur liten den än må vara, så att det som hade varit under så lång tid för dem inte skulle få fortgå.

– Sjuka människor måste ha ett skydd, började Birger. Det absurda med att kräva samma saker av er som man kan ställa på friska människor – de har krävt av er sjuka på samma sätt. Jag brukar säga att det är lika ”lätt” för en blind att se, som det är för er att ha ett arbete och behålla det. De krav som har ställts mot er är i princip desamma. De vet att det är ohållbart för er och att det skadar er på kort och lång sikt. Han stannade till och gjorde en liten konstpaus, och fortsatte: Hela läkarkåren försöker göra er så pass symtomfria som möjligt och resten av samhället försöker förgöra er. Oavsett vad som står i brevet så är det för varje sund människa att ta ställning mot vad som är rätt eller fel. Jag är sund, jag är jävligt sund och jag anser att det är fel och inget annat; det finns ingen gråzon utan för en gångs skull, svart eller vitt. Det är ett jävla svineri det som har varit för er under en lång tid. Ni har alla visat ett mod som friska människor oftast saknar. Jag är stolt att jag företräder er, avslutade han.

– Öppna brevet nu för fan, sa Janne. De andra nickade medhållande. Birger avgav ett litet nervöst skratt. Per gjorde en trumvirvel med pekfingeret på Birgers bord. De andra vågade knappt andas, så spända var de.

Med stämningen hade Birger även bifogat alla deras journaler för EU-domstolen för att ge ett underlag till ett beslut från deras sida. Plus alla kallelser om ekonomiskt bistånd och stora delar av socialtjänstlagen och dess tillämpningar. Det beslut som han snart skulle läsa upp var bindande för den svenska regeringen och staten. Det hade hänt ett par gånger tidigare att myndigheter hade gått emot domstolens beslut, men det var sällsynt.

Birger tänkte, när han sprättade upp brevet, att om det fanns något han kunde överklaga, så skulle han göra det. Det var som om kampviljan tog över modstulenheten för honom. Han samlade de sista krafterna för att kämpa vidare. Han var övertygad om att det inte var något positivt utfall han skulle läsa upp för dem. Han ögnade igenom brevet först en gång och sedan en gång till, och han kunde knappt tro vad han läste. De andra började bli otåliga.

– Läs högt, sade Klara och Jasmine i munnen på varandra.

– De skriver, började Birger, att svenska myndigheter brister i paragraf 12 angående privatlivet. Det är framför allt vid ekonomiska avstämningar där de repressiva åtgärderna hotar integriteten, fortsatte han. De hotas med boutredningar och hembesök vid oklarheter som de anser. Det hotas med sänkt försörjningsstöd om det finns oklarheter med banksaldot. Det är klara brott mot den personliga integriteten, anser de, sade Birger.

Jasmine ryste till och mindes när hon var på ICA och det fattades sjuttio kronor. Hennes väninna swishade henne pengarna som fattades. Vid avstämningen hade socialsekreteraren malt om det i över trettio minuter. Klara hade fått avdrag efter att hennes kurator fixat några tusen från en stiftelse. Det drogs av med samma belopp vid nästa utbetalning från socialen. Per mindes första gången han besökte socialkontoret, hur rädda och kuvade människorna var där. Han upplevde att alla hade fått ärva hans gråa filt som ständigt sänkte sig över dem.

– De anser också att socialens tillämpningar brister i stort vad socialtjänstlagen anger. Men även att lagen brister i att skydda sina mest utsatta individer, sade Birger. Han trodde knappt sina ögon – han hade översatt juristspråket rakt av till vanlig svenska för de fem.

– De anser även att myndigheterna brister i paragraf 22. De hävdar, i likhet med paragraf 12, att de med försörjningsstöd nekas i alltför hög grad att delta i samhällets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter på grund av fattigdom, sade Birger.

Janne, som tidigare gått på mycket standup, hade under tiden med försörjningsstöd aldrig haft den ekonomiska möjligheten, utan enbart kunnat njuta av det som fanns på biblioteket och andra gratis nöjen. Jasmine mindes när hennes son ville gå på bio och se en av Pixars många filmer. Det hade inte gått för hon hade inga pengar till det. Hon mindes hur besviken hennes son hade varit då och hur han hade sagt, "Mamma, alla mina kompisar har sett den, det är bara jag som inte har sett den, det är så jävla orättvist." Varje gång hon skulle betala medlemsavgiften till hans fotbollsklubb och köpa nya fotbollsskor, var hon tvungen att lägga undan pengar en eller två månader i förväg, ibland ännu längre tid tillbaka.

– Men det är paragraf 25 som den stora bomben kommer, sade Birger och fortsatte. Ni har alla tunga diagnoser som gör att ni inte kan arbeta, förutom Janne, men du har så stora fysiska skador att det är omöjligt för dig att arbeta. Men för er andra fyra ska ni ha sjukersättning enligt EU-domstolens utslag. De skriver så här: När individer med så pass svåra diagnoser och tillstånd ska ges en rättvis bedömning för att få sjukersättning. Det har inte skett i fyra av fem fall. I det femte fallet finns ett gediget underlag för att även han ska ha sjukersättning, sade Birger och avslutade med: De anser att svenska regeringen och staten har försummat och diskriminerat en stor och skör grupp. De kräver att de gör om och gör rätt.

Det blev alldeles tyst i rummet – ingen av dem trodde att de skulle få ett sådant bifall, en sådan jordskredsseger och erkännande. Birger ögnade igenom den fortsatta texten i brevet och läste om allt en fjärde gång. Han hade översatt det juridiska språket till vanlig svenska och kollade en gång till för säkerhets skull om han hade gjort någon miss eller missförstått. Han lade ner brevet och tittade på de fem och sade:

– Vi har vunnit, mina vänner.

Det var svårt för dem att ta in, men sakta sjönk det in. Janne tänkte, "Det borde ju för satan vara en självklarhet att om man inte kan arbeta så måste man lämnas ifred och ändå ha en välfärd som alla andra." Precis efter att han hade tänkt det, stod de andra fem och grät. För första gången på länge var det glädjetårar. Till sist började Birger tala igen:

– EU-domstolen vill att vi ska äska skadeståndsbelopp för var och en av er, som kommer att bedömas individuellt.

Epilog.

Det är så illa att det dolda föraktet för svaghet och utsatthet ofta döljs bakom utredningar och bemötande. Det är deras universella rädsla att fattiga ska kosta pengar och att det tas från de rika. Det finns alltid ett rättesnöre för de utsatta som endast gäller för dem, men aldrig för de rika. Skattelättnader och avdrag har getts till de rika, som ser det som sin rättighet – i nästa andetag visar de tydligt sin människosyn. Det är en absurd hybris i deras syn på sig själva. De flyter ovanpå och når inte ner till marken. Fastän de med darr på rösten påpekar att lönerna måste hållas nere eller endast höjas marginellt, trots att inflationen varit tio procent det senaste året. Deras medlöpare står alltid redo att föra husbondens

talant i nästan alla situationer. Samtidigt kan den moderata statsministern anno 2023 hävda att man inte ska få stapla bidrag på bidrag, något som inte är möjligt om man har försörjningsstöd. Den fortsatta jakten på fattiga i deras Don Quijotes tillvaro, med inbillad lyx för de utsatta och sköra, är så tydlig och transparent. De ska jagas ner tills de står på noll kronor.

Den nya -ismen, begärismen, är lika mycket en naturlag. Den starkes rätt mot den svage. Den liknar en fascistisk ideologi men är mer som den kapitalistiska hydran som når ut med sina tentakler. De som lämnas bakom är för dem restprodukterna, spillet som har visat sin inkompetens genom sjukdomar och skador. När allt offentligt ägande är slutsålt och endast privatägande återstår, kommer de politiska besluten att ha mer eller mindre betydelse. Det vet de, och de kommer inte att ge sig förrän det är så.

En av de högre funktionärerna från Moderaterna, utkom med en rapport från 1998 eller vad man ska kalla den, speglar den fruktan hos dem i en enda rad med orden. ”Spiller välfärd omkring som ett deprimerat mudderverk på rymmen”. Det är precis den synen de har på ett välfärdssamhälle, där man solidariskt tar hand om varandra. Ett mudderverk på rymmen; de ser tydligen ett transfersystem som gödslar och sprutar pengar omkring sig, lite hur som helst. Det är osmakligt men fullt politiskt gångbart i den jordmån som fanns i Sverige på nittioalet och än idag. Hon är ju självklart medveten om att via skatterna så fördelades resurserna ifrån de besuttna till mindre bemedlade. Det var en nödvändighet för att skapa någon typ av förutsättningar och jämlikhet. Hon skriver inte att det är stöld men nästintill. Det hon speglar med all tydlighet är den borgerliga eller i detta fall, den nyliberala idévärld som hade slagit rot. Den största rädslan var och är att de fattiga ska kosta pengar – deras pengar. Det blir som en naturlag är att de vill ha konkurrens i hela livets olika faser. Det ska fasas ut från det offentliga ägande till det privata. Då får det kosta hur mycket pengar som helst, det saknas relevans, enligt dem. Deras nyliberala deprimerade mudderverk hade fått plötsligt nya uppgifter att samla pengar på hög till ett fåtal. Den borgerliga revolutionen hade fullbordats. I kölvattnet till det förändrade samhället möjliggjorde att ett icke demokratiskt parti tog sig ända fram till maktens korridorer.

Det hör samman med beslutet från Reinfeldts regering 2009 när man ändrade förutsättningarna för sjukersättning (för moderater, sjukpension). Mycket av rapporten från 1998 känns igen. Från att det var svårt att få sjukersättning till att bli nästintill omöjligt. Den förhärskade synen Moderaterna visar upp är som en röd tråd genom historien. De har i stort sett varit mot alla viktiga reformer de senaste hundra åren, men som de idag har gjort till sina egna. Det fungerar ju givetvis om väljarna är historielösa, och alltför många är det. Men som deras systerparti i riksdagen, om man upprepar en lögn tillräckligt många gånger så blir det till sist en sanning. Inte ens att ha bytt namn två gånger gör dem till demokrater.

Det patetiska argumentet som moderaten tar upp i rapporten, att en arbetarfamilj med två barn, där båda föräldrarna arbetade, inte fick så mycket mer än en familj som levde på bidrag, är extremt störande. Som om en moderat brydde sig om en arbetare och dennes välfärd. Hon hade kunnat ta till vilka exempel som helst för att påvisa sin synvinkel, men hennes exempel är otroligt oärligt. Hon funderade aldrig på varför två arbetande föräldrar hade så låga löner. Där kommer hennes naturlag in igen, som ett brev på posten: att arbetare ska ha låga löner, men de som lever på bidrag ska ha ännu lägre. Om hon fick bestämma skulle arbetaren halvera sin lön, och likt förbannat skulle de som lever på bidrag ha ännu lägre. När nivån kommer ner till noll är de nöjda, om man ska tolka deras politik de senaste trettio åren, eller mer korrekt, sedan alla tider.

Det är den politiken som har gjort att våra fem hjältar, samtliga sjuka och sköra, blivit nertvingade till försörjningsstöd i stället för den rättmätiga sjukersättningen. Varje dag tvingas tusentals i samma situation att uthärda meningslösa kurser och godtyckliga socialsekreterare. Den stress de utsätts för hade varit outhärdlig för en frisk, och för dem är det bara att stå ut. Krypa ihop och göra sig liten så att inget skumt hittas på banksaldot. Det finns ingen facklig organisation för dem. Det finns ingen som för deras talan. De står allena. De är samhällets olycksbarn i en modern tappning. Det är absolut ingen

naturlag att det ska förhålla sig så, utan det är endast ett resultat av politiska beslut. Det är de konservativas beslut och deras människosyn som lyser som allra klarast. Hungriga vargar jagar bäst (de svaga ska svältas ihjäl) i deras skruvade och nyliberala värld.

Är det så vi ska behandla våra allra mest sköra i samhället?

